

Torsdagen den 28 februari

Kl. 12.00–18.32

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 7 och 8 februari justerades.

§ 2 Anmälan om ordförande i utskott

Talmannen anmälde
att *Karin Enström* (M) valts till ordförande i konstitutionsutskottet från
och med den 26 februari samt
att *Carl-Oskar Bohlin* (M) valts till ordförande i näringsutskottet under
tiden för *Lars Hjalmereds* (M) ledighet den 26 februari–10 maj.

§ 3 Anmälan om vice ordförande i utskott

Talmannen anmälde
att *Hans Ekström* (S) valts till vice ordförande i konstitutionsutskottet
från och med den 26 februari samt
att *Helene Hellmark Knutsson* (S) valts till vice ordförande i närings-
utskottet från och med den 26 februari.

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2018/19:19 för tisdagen den
26 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit
in från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2018/19:76

Till riksdagen

Interpellation 2018/19:76 Fastighetsägarnas ansvar för gatuhållning av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 29 mars 2019. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 26 februari 2019

Miljö- och energidepartementet

Isabella Lövin (MP)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

§ 6 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2018/19:FPM35 Ändring av förordning om Europeiska havs- och fiskerifonden 2014–2020 *COM(2019) 48* till miljö- och jordbruksutskottet

*Riksrevisionens
rapport om deltagar-
antal i nya arbets-
marknadspolitiska
insatser*

§ 7 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU4

Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser (skr. 2018/19:10) föredrogs.

Anf. 1 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation.

Önsketänkande framför träffsäkra volymbedömningar – så lyder en del av rubriken på Riksrevisionens granskningsrapport som vi nu har samlats för att debattera.

I dag är vår arbetsmarknad extremt segregerad, faktiskt mest segregerad i hela Europa. Orsaken till det kräver inga djupare analyser utan är snarare effekten av en rad dåliga beslut under en lång tid.

I dag ser arbetslösheten ut enligt följande. Bland inrikes födda är den 3,8 procent. Bland utrikes födda är den 15,4 procent. Det ger ett snitt på 6,5 procent. Kopplat till dessa siffror vet vi alla att subventionerade anställningar döljer en stor del arbetslöshet i en lång och stabil högkonjunktur.

Riksrevisionens granskning omfattar tiden mellan 2006 och 2015, då 23 arbetsmarknadspolitiska insatser lanserades av olika regeringar.

Att råda bot på den situation som makthavare har försatt oss i under de senaste decennierna är inte en lätt uppgift, speciellt inte då man valt att blunda för problemen i de parallella utanförskapsområden som man högt travande och ihärdigt har valt att skapa. I sin optimism har man försökt att gjuta olja på vågorna, men detta har gett små och ibland inga resultat alls.

I ett tappert försök att framstå som ansvarstagande har man valt att låta siffrorna se bättre ut än verkligheten. Våldigt många medborgare i vårt land menar att politikerna lever långt ifrån denna verklighet. Rapporten vi nu diskuterar blir ytterligare ett bevis på detta verklighetsfrånvända manér.

Riksrevisionens dom över regeringens agerande talar sitt tydliga språk. Jag skulle som anförande egentligen kunna läsa innantill från rapporten, då den säger allt jag vill säga. Som exempel vill jag lyfta fram tre av de risker som rapporten pekar på.

Den första risken är att 15 procent av de medel som avsatts för programmen inte har använts. Det motsvarar 2,3 miljarder under enbart 2016. Det är pengar som hade kunnat göra stor nytta i mer lönsamma arbetsmarknadsprojekt eller i andra delar av vår gemensamma välfärd, exempelvis inom äldreården, skolan, polisen eller inom något annat område i välfärden där man i dagens Sverige går på knäna.

Den andra risken är att regeringen i snitt har lanserat två program per år. Riksrevisionen skriver: ”I vissa fall har implementeringskostnaderna för dessa insatser varit betydande samtidigt som deltagarantalet inte kommit i närheten av det förväntade. Höga, fasta implementeringskostnader i kombination med ett lågt deltagande innebär höga styckkostnader.” Detta är återigen kostnader som skattebetalarna får betala.

Den tredje och sista risken jag väljer att lyfta fram här är det faktum att Arbetsförmedlingen anvisar deltagare till insatser i syfte att öka volymerna. Det gör man snarare än att utgå från det bästa ur den arbetssökandes perspektiv. Det blir inte bra för någon part.

Vad gör vi då åt dessa problem som skapats? Mot bakgrund av detta måste man först förstå att vi i Sverigedemokraterna under lång tid varnat för konsekvenserna av den förda politiken. Det handlar om konsekvenser som vi nu alltmer ser hoppa sig i vårt samhälle. Vi hade som ingång aldrig försatt oss i den situation vi nu har. Därför är ett stopp av migration något som vi måste ha för att hantera de problem vi har med segregationen på arbetsmarknaden och i utanförskapsområdena.

Ett annat citat lyder: ”Gör din plikt, kräv din rätt.” Detta är en värdering som har lagt grunden för det goda samhälle vi i dag lever i. Varifrån citatet kommer är inte helt klarlagt, men troligen har det sina rötter i arbetarrörelsen. Den vanligaste teorin är att det var den socialdemokratiske pionjären August Palm som en gång i tiden myntade begreppet.

Att vi gått ifrån de grundläggande principer som format oss som folk och nation får naturligtvis konsekvenser. Det är ett av de viktigaste fundamenten för att skapa framtidstro, sammanhållning och således också en chans till en rimlig integration. Det handlar om principer som regering efter regering valt att nedmontera i sin ängslighet och rädsla att uppfattas som fientliga mot främlingar.

I våra förslag välkomnar vi personer som konstruktivt vill bidra till vårt gemensamma samhällsbygge. Vi gör skillnad på dem som vill bygga bilar och dem som bränner bilar. Vi gör skillnad på dem som vill bidra till Sverige och dem som av egen fri vilja väljer att åka ned till Mellanöstern för att kriga eller serva terrorister i vidriga, äckliga och inhumana islamistiska terroristorganisationer.

Herr talman! Vi vill därför ställa högre krav på personer vad gäller kunskap om språk, samhälle och jämställdhet, för att ta några exempel. Vill man inte bli en del av det svenska samhället måste man inte det, men då ska man heller inte bo här. Vill man däremot bli en del av vårt samhälle med de värderingar och grundläggande principer vi har går det väldigt bra. Det har vi sett inte minst bland grupper som kommit till Sverige tidigare i historien.

Avslutningsvis vill jag säga att det är beklagligt att rapporten fick delrubriken *Önsketänkande framför träffsäkra volymbedömningar*. I stället borde *Träffsäkra volymbedömningar framför önsketänkanden* ha fått stå som rubrik för rapporten.

Anf. 2 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag yrkar inledningsvis bifall till förslaget i betänkandet och avslag på följdmotionen.

Det vi diskuterar är Riksrevisionens granskningsrapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser. Riksrevisionen har granskat 23 arbetsmarknadspolitiska insatser som införts under åren 2006–2015. Enligt granskningen har skillnaderna mellan regeringarnas bedömningar och det verkliga deltagarantalet i insatserna varit stora. Skillnaderna har dessutom ökat över tid.

Utifrån sin granskning rekommenderar Riksrevisionen regeringen att systematiskt ta hänsyn till faktorer som tidigare visat sig påverka deltagarantalet och dokumentera sina antaganden och analyser för att möjliggöra en uppföljning. Riksrevisionen rekommenderar också att regeringen bör redovisa förväntat antal deltagare i insatserna samt säkerställa att det i efterhand går att följa hur många personer som deltagit.

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet instämmer liksom regeringen i de bedömningar och rekommendationer Riksrevisionen redovisar i sin granskning. Utskottet anser att rapporten är både väl underbyggd och väl avvägd.

Vidare noterar utskottet att regeringen arbetar kontinuerligt med att utveckla bland annat beräkningsmetoder och prognosmodeller, dokumentation, uppföljningar och utvärderingar. Utskottet anser liksom regeringen att Riksrevisionens granskning är ett viktigt bidrag till detta arbete.

Herr talman! När det gäller Sverigedemokraternas följdmotion delar utskottet inte motionärernas negativa syn på etableringsåtgärder. Utskottet delar Riksrevisionens uppfattning att det finns utvecklingsmöjligheter i regeringens arbete med bedömning av volymen inför nya arbetsmarknadspolitiska insatser. En utveckling på området kan bidra till ett mer effektivt genomförande av arbetsmarknadspolitiken.

Herr talman! Det är inte första gången eller sista gången vi får höra eller läsa om Sverigedemokraternas negativa och svartmålande bild av läget på arbetsmarknaden. Jag vill ge en annan bild.

De senaste åren har vi socialdemokrater jobbat mycket aktivt på nationell och lokal nivå för att förbättra de nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Satsningarna har stor betydelse. Satsningarna ger ett lyft för individen och bidrar på ett avgörande vis till att minska ojämlikhet och segregation.

I dag går fler än 360 000 fler svenskar till jobbet jämfört med hur det var tidigare. Vi har den högsta sysselsättningen på 25 år, och arbetslösheten fortsätter att falla. Ungdomsarbetslösheten, som var skyhögt när vi tog över 2014, har pressats till den lägsta nivån på 16 år. Svensk arbetsmarknad är urstark. Jobben växer fram i hela landet. En stark konjunktur spelar självklart roll, men regeringens investeringar i jobb och välfärd ger resultat.

Herr talman! Utvecklingen visar med tydlighet hur fel SD har i sin beskrivning av verkligheten. Nyanlända kommer allt snabbare i arbete. SCB visar att det tidigare tog upp till tio år innan varannan flykting etablerat sig på arbetsmarknaden men att den tiden nu har kortats till nästan fem år. Den tiden har halverats.

Arbetslösheten har minskat bland både inrikesfödda och utrikesfödda. Andelen nyanlända som arbetar eller studerar 90 dagar efter att de lämnat Arbetsförmedlingens etableringsprogram har ökat kraftigt. Under de första sex månaderna 2018 uppgick andelen till 43 procent, att jämföra med 26 procent under samma period 2014.

Det är positivt att utvecklingen går i rätt riktning, men det räcker inte. Mer måste göras för att alla som kan arbeta ska komma i arbete och för att alla som behöver utbildning för att komma i arbete ska få ta del av utbildning. Etableringstiden behöver kortas ytterligare, inte minst för nyanlända kvinnor.

Herr talman! Flera viktiga reformer har satts på plats för att bättre ta emot och rusta människor som är nyanlända till vårt land att bli del i det fortsatta byggandet av det. Trots att Sverige under många år tagit ett stort ansvar för människor på flykt har vi saknat ett tillräckligt systematiskt sätt att ta oss an integrationen.

Därför har vi infört en bosättningslag som innebär att alla kommuner måste vara med och ta ansvar för mottagandet, särskilt de som har en stark arbetsmarknad.

Vi har infört språkinstruktionen, där man kan kombinera språk, yrkesutbildning och praktik, som ett alltmer effektivt verktyg för integration i arbetslivet.

Vi har infört snabbspåren, som har blivit en allt viktigare insats för att korta tiden från ankomst till jobb för nyanlända som har erfarenhet eller utbildning inom yrken där det är svårt att få tag i arbetskraft. Enligt Arbetsförmedlingen har 8 000 personer deltagit i ett snabbspår sedan starten 2016.

Vi har infört extratjänster, som ger nya möjligheter för långtidsarbetslösa och nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Fler och fler kommuner utnyttjar möjligheten att ta in personer som står långt från arbetsmarknaden som resursförstärkningar i verksamheten. I dag har vi över 11 000 extratjänster i hela landet.

Prot. 2018/19:57
28 februari

*Riksrevisionens
rapport om deltagar-
antal i nya arbets-
marknadspolitiska
insatser*

Vi har infört utbildningsplikt för nyanlända, tydligare krav på att ta del av etableringsinsatser som bedöms leda till arbete, fler utbildningsmöjligheter samt de nya introduktionsjobben – ett enkelt och kraftfullt anställningsstöd som ersätter flera gamla stödformer.

Tillsammans med parterna utformar vi nu etableringsjobb. Vi har i dag 340 lokala jobbspår i hela landet med över 3 500 deltagare. Lokala jobbspår är skraddarsydda vägar till jobb hos arbetsgivare som behöver anställa.

Vi har skrotat vårdnadsbidraget, som förde utrikesfödda kvinnor längre från arbetsmarknaden i stället för närmare – och som SD vill återinföra, på tal om jämställdhet. Vi har infört begränsningar i föräldraförsäkringen.

Detta var ett axplock av åtgärder för att påskynda och skapa förutsättningar för människor att etablera sig på arbetsmarknaden. Det räcker som sagt inte. Mer behöver göras.

Vi har också i januariavtalet i en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet presenterat ett batteri av insatser som ska stärka arbetssökandes möjligheter till jobb.

Herr talman! Till skillnad från Sverigedemokraterna bygger vi broar. Vi bedriver en aktiv arbetsmarknadspolitik som innebär att arbetssökande ska ges tillgång till insatser som stärker deras möjligheter att ta de många lediga jobb där arbetsgivare i dag har svårt att hitta den kompetens de behöver. Det är att investera i ett starkare samhälle där var och en ges möjlighet och plats att vara med i samhällsbygget.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson och Johanna Haraldsson (båda S).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

*Riksrevisionens
rapport om uppfölj-
ning av deltagare i
Förberedande och
orienterande utbild-
ning inom etablerings-
uppdraget*

§ 8 Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU5

Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget (skr. 2018/19:13) föredrogs.

Anf. 3 ALI ESBATI (V):

Herr talman! Det kan ju verka lite i överkant petigt att vilja debattera denna produkt, *Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget*. Av talarlistan att döma blir detta kanske inte heller årets hetaste debatt om arbetsmarknadspolitik. Men jag tycker ändå att det finns skäl att ta upp en del saker med anledning av detta betänkande. Det är saker som annars sällan blir föremål för diskussion utan så där lite rituellt brukar tas för givna.

Vi är ju alla eniga, både i utskottet och med regeringen, om att Riksrevisionen i flera rapporter har gjort en del rimliga och vettiga påpekanden om denna stora insats – alltså Förberedande och orienterande utbildning, som är den vanligaste aktiviteten inom etableringsuppdraget. Det är en insats som riktar sig till arbetsökande som behöver förbereda sig inför något annat arbetsmarknadspolitiskt program, utbildning eller arbete.

I en tidigare rapport konstaterades det att det kunde finnas negativa effekter av att delta i insatsen som första insats jämfört med att inte delta i något program alls eller jämfört med att delta i arbetspraktik. Nu handlar det om att uppföljning och utvärdering anses vara bristfällig och att anvisningen till insatsen inte alltid verkar utgå från behovet hos den som är arbetslös. Detta alltså i en verksamhet som till största delen upphandlas – under 2017 för totalt 2,2 miljarder kronor, varav 1,6 miljarder gällde etableringsuppdraget.

Det finns alltså ett stort utrymme för förbättringar. Men min och Vänsterpartiets poäng är att man måste se på detta i ett bredare perspektiv för att komma någon vart, och det görs tyvärr inte i vare sig Riksrevisionens rapport eller regeringens svar på den.

Vänsterpartiet förespråkar en aktiv arbetsmarknadspolitik. Den som är arbetslös ska erbjudas aktiva insatser för att bli bättre rustad att ta sig in på eller återkomma till en arbetsmarknad som hela tiden utvecklas. För att den politiken ska vara verksam behöver insatserna vara konkreta, varierade och utformade med de arbetslösas och arbetsmarknadens behov i åtanke.

Men under senare decennier, och då särskilt efter högerregeringens tillträde 2006, har svensk arbetsmarknadspolitik på flera sätt försämrats och försvagats. Jag skulle vilja hävda att det är en sorts individualiserad bestraffningsfilosofi som har kommit att prägla delar av arbetsmarknadspolitiken. Det har tagit sig uttryck i sänkningar av ersättningar och försämrade inträdesvillkor i arbetslöshetsförsäkringen – försämringar som Vänsterpartiet i budgetsamarbetet med den förra regeringen delvis har reparerat.

Också de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas innehåll har förändrats. Till exempel drog Reinfeldtregeringen kraftigt ned på de yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningarna och lät i stället den så kallade fas 3 växa. Även här har inriktningen på politiken mödosamt vänts. Men det finns tyvärr en kvarvarande idé om att arbetslösa, särskilt de som har en komplex situation och står långt från arbetsmarknaden, behöver ”aktiveras” genom åtgärder som kan ha ett tveksamt värde för den som är arbetslös. Många gånger tycks de framför allt ha till syfte att kontrollera individens tid och vardag. Det är detta som vi menar även kommer till uttryck i de brister som präglar Förberedande och orienterande utbildning.

Jag noterar att utskottet håller med om det som vi från Vänsterpartiet har framfört, nämligen att man utan någon vidare tanke verkar ha anvisat en del personer till program bara för att de ska aktiveras och att det inte är bra. Det är fint, men utskottet vill inte kännas vid den andra delen av vår kritik, nämligen att detta borde föranleda lite reflektion över systemen och över att så mycket av dem upphandlas externt.

De här sakerna hänger ihop, för det här sättet att använda Förebyggande och orienterande utbildning gör att många externa leverantörer ser en möjlighet att organisera ett program och få betalt för det. Detta för också med sig svårigheter med och kostnader för kontroll i ett läge där leverantörer, myndigheten och arbetslösa kan ha väldigt olika incitament. Det kan helt enkelt finnas ett incitament för den som erbjuder eller säljer in den här tjänsten att bara fylla på volymerna.

De samhällsekonomiska kostnaderna för en sådan regim är dessutom högre än bara de utbetalda ersättningarna som inte fyller sitt syfte och inkluderar också kostnaden för förlorat förtroende för arbetsmarknadspolitiken liksom förlorade möjligheter för personer som är arbetslösa på grund av olika typer av problem eller kompetensbrister. Dessa borde få ett adekvat stöd från samhället som de inte får.

Det förefaller rimligt att förbättra uppföljning och utvärdering av enskilda insatser, men man ska komma ihåg att det också innebär kostnader och byråkrati att göra detta. Då är det viktigt att utvärderingen inte bara är noggrann utan även relevant.

Mot bakgrund av den kritik som vi har tagit upp här menar jag att det finns problem som ligger utanför effektiviteten hos de enskilda åtgärderna eller enskilda utförarna. Man skulle behöva ta ett helhetsgrepp som tydligare inkluderar samspelet med andra myndigheter och även med det reguljära utbildningssystemet, vilket uttryckligen har legat utanför området för Riksrevisionens granskning.

Vänsterpartiet har under den förra mandatperioden föreslagit för riksdagen att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över Arbetsförmedlingens samtliga inriktningar av Förberedande och orienterande utbildning, analysera de drivande idéerna bakom inriktningen samt se över möjligheterna att i större utsträckning vidta sådana åtgärder i Arbetsförmedlingens regi i stället för att upphandla dem.

Jag menar att detta är någonting som visat sig vara fortsatt aktuellt, och därför har vi föreslagit det på nytt i detta betänkande. Detta föreslår dock övriga partier avslag på.

Snarare ser vi hur man i och med överenskommelsen mellan regeringen, Centern och Liberalerna ska öppna upp för mer av fullskalig okynnesprivatisering, vilket förstas är beklagligt. Det är extra pikant att det ska ske under en S-ledd regering, dessutom just när vi har fått den stora arbetsmarknadsutredningens betänkande som slår fast att forskningen inte ger stöd för att privata utförare generellt uppnår bättre resultat än offentliga när det gäller arbetsmarknadstjänster.

I stället för att utifrån kunskaper, erfarenheter och metoder seriöst försöka förbättra Arbetsförmedlingens insatser riskerar den väg som regeringen nu slår in på med januariavtalet att på ett okontrollerat sätt mångfaldiga de problem som vi har pekat på i vår motion. Det menar jag är ett trist och oansvarigt sätt att hantera den viktiga fråga som är arbetsmarknadspolitik.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 4 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Sedan Stefan Löfven blev statsminister har över 360 000 fler möjlighet att gå till jobbet på morgonen, eller för delen på eftermiddagen.

Arbetslösheten sjunker i Sverige även bland nyanlända. Tiden till dess att hälften av de nyanlända är etablerade har kortats rejält. Fler är i arbete 90 dagar efter avslutad etableringsplan. Både andelen av befolkningen och antalet som är en del av arbetskraften har ökat inom alla grupper.

Detta är en oerhört positiv bild som jag tycker är viktig att ha med sig när vi nu ska prata om någonting som vi faktiskt är ganska bra på, även om vi behöver bli ännu bättre.

För tredje gången har Riksrevisionen granskat Förberedande och orienterande utbildning. Det är en av Arbetsförmedlingens största insatser, mätt i både antal deltagare och kostnad. Insatserna ska vara individuellt anpassade, vägledande, rehabiliterande eller orienterande. Verksamheten riktar sig till personer som behöver förbereda sig inför ett annat arbetsmarknadspolitiskt program, utbildning eller arbete.

Den här gången har Riksrevisionen fokuserat på Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget.

Redan tidigare har Riksrevisionens kritik handlat om att Arbetsförmedlingen inte använder insatsen på ett tillräckligt träffsäkert sätt. De uppmanar Arbetsförmedlingen att bli bättre på att styra så att insatsen används där den bäst behövs. En förutsättning är att Arbetsförmedlingen följer upp och analyserar insatserna.

Förberedande och orienterande utbildning är flera olika insatser, och det är ofta de första insatserna i en kedja av flera som den nyanlände deltar i för att stärka möjligheterna till framtida jobb och egenförsörjning.

Personer som deltar i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringen är ingen homogen grupp. Det är individer med olika bakgrund och erfarenheter och olika utbildnings- och yrkesbakgrund. Även de insatser som erbjuds är oerhört olika och handlar om allt från insatser för arbetsökande som har kortare skolgång än sex år till utlandsfödda akademiker och till starta-eget-utbildning.

Både individernas förutsättningar och insatserna skiljer sig stort åt, vilket är en av anledningarna till att det inte går att dra några speciella slutsatser av hur effektiv insatsen är för individer i etableringsuppdraget.

Den nya granskningen ger inga rekommendationer, men Riksrevisionen lyfter återigen hur viktigt det är att Arbetsförmedlingen blir bättre på att följa upp och utvärdera utbildningsinsatserna och se hur det går för deltagarna.

Med anledning av rekommendationerna i de tidigare granskningarna gav regeringen Arbetsförmedlingen i uppdrag att senast den 22 februari i år redogöra för hur man ska bli bättre på att följa upp, utvärdera och analysera Förberedande och orienterande utbildning. I Arbetsförmedlingens rapport som lämnades i fredags kan man läsa hur man har gjort och kommer att göra för att möta kritiken och bli bättre på att anvisa till rätt stöd i rätt tid.

Bland annat ska Arbetsförmedlingen tydligare definiera syftena med insatserna. Den arbetsmarknadspolitiska bedömningen behöver bli bättre och tydligare vara grunden för den plan som Arbetsförmedlingen tillsammans med den arbetssökande sätter upp, där målsättningar blir tydliga och kan kopplas till vilka insatser som den arbetssökande ska delta i. Detta ökar möjligheten till att rätt insats sätts in. Arbetsmarknadsinsatser som

Prot. 2018/19:57
28 februari

*Riksrevisionens
rapport om uppfölj-
ning av deltagare i
Förberedande och
orienterande utbild-
ning inom etablerings-
uppdraget*

Förberedande och orienterande utbildning måste vara flexibla och förändras över tid för att möta förändringarna på arbetsmarknaden. Stöd ska givetvis ges utifrån individens behov.

Herr talman! Jag hysar en stark förhoppning om att de åtgärder som Arbetsförmedlingen nu avser att vidta kommer att motverka risken att arbetssökande anvisas till program enbart för att aktiveras, något som Vänsterpartiet lyfter fram i sin motion.

Om Arbetsförmedlingen blir bättre på att följa upp och analysera olika åtgärder så att vi får rätt stöd till rätt person i rätt tid ser jag inget behov av att utreda hela utbudet av Förberedande och orienterande utbildning. Där emot anser jag att utbudet kontinuerligt ska anpassas till individers behov och till arbetsmarknadens förutsättningar och att vi ska fasa ut de åtgärder som inte ger de resultat som förväntas.

Målet för etableringsinsatserna är att människor ska kunna försörja sig själva och förstå och delta i samhällslivet. Huvudsaken är att vi bygger bästa möjliga stöd för dem som står utan jobb. Därtill ska vi alltid använda våra skattemedel på ett effektivt sätt. Därför är dessa granskningar viktiga och kan ge oss ett bra underlag för framtida beslut och, som i detta fall, starta ett förbättringsarbete hos myndigheterna.

Jag inledde med att beskriva arbetsmarknadsläget som oerhört positivt. Men vi har stora utmaningar, inte minst när det gäller att få fler utrikes födda kvinnor i arbete. Alltför många står alldeles för långt bort från ett jobb. Fler behöver utbilda sig för att möta framtidens behov på arbetsmarknaden. När de arbetsmarknadspolitiska bedömningarna och insatserna blir bättre och mer träffsäkra är jag övertygad om att det kommer bidra till att fler kommer att ha lättare att få och behålla ett arbete.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka avslag på motionen och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

*Kultur och fritid för
barn och unga*

§ 9 Kultur och fritid för barn och unga

Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU8
Kultur och fritid för barn och unga
föredrogs.

Anf. 5 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! I veckan presenterade LO en undersökning av kulturvanor. Man har gjort det förr, och man konstaterade återigen att det är svårt att förändra vanor och hur det ser ut när det gäller hur vi använder kultur. I dag kom Myndigheten för kulturanalys med en liknande rapport om hur man uppfyller de kulturpolitiska målen. Också där konstateras att det är svårt att bryta vanor och att nå nya grupper.

Särskilt viktigt att konstatera när man läser LO:s analys tycker jag är att detta tycks gå i arv. Det är tyvärr inte särskilt överraskande; vi vet att föräldrars vanor ofta går i arv till deras barn.

Också andra saker går i arv från föräldrar till barn. Vi har tydliga sociala klyftor och ett tydligt socialt arv i Sverige. Det kan visa sig i att en tjej som egentligen vill satsa på fotboll inte gör det därför att hon inte förväntas göra det. Det kan visa sig i en kille som inte läser, för det finns inga böcker i hemmet och ingen förväntar sig att han ska läsa böcker. Det kan visa sig i en tjej som växer upp i hederskultur och därför inte förväntas forma sitt eget liv utan följa det som familjen, släkten och hedern kräver av henne. Gång på gång ser vi dessa exempel i Sverige, och vi ser hur svårt det är att bryta detta sociala arv.

I betänkandet behandlar kulturutskottet några motioner om kultur och fritid för barn och ungdomar. Det handlar till stor del om just detta: Hur ser vi till att skolan, kulturen och fritiden blir ett ställe där unga människor möter nya saker? Hur ser vi till att man vidgar sina vyer genom ett rikt fritidsliv, en skicklig skola och ett kulturliv som är spännande och utmanande? Hur ser vi till att man vidgar förmågan att göra någonting annat än det man har lärt sig i hemmet genom att tidigt möta kultur, en spännande fritid och en bra skola? Hur ser vi till att man långsiktigt vidgar sitt liv bortom det som man förväntas göra till följd av det sociala arvet genom att ha ett rikt kultur- och fritidsliv för barn och unga?

Herr talman! För mig som liberal är detta grundläggande och viktiga frågor. Därför är det så otroligt avgörande att vi ser till att vi har ett rikt kulturliv, ett rikt fritidsliv och en riktigt bra skola som når alla och som är blind för bakgrund. Så ser vi till att vi kan bryta sociala arv och utveckla den enskilda individen utifrån hennes möjligheter och vilja.

Herr talman! Begränsningarna handlar inte bara om sociala vanor eller om de relationer som vi har i samhället. De handlar ibland också om någonting helt annat. Därför är den del av betänkandet som handlar om barnkonventionens genomförande viktig. Vi ska se till att barns rättigheter verkligen genomförs och blir tydligare i samhället. Vi ska bekämpa barnäktenskap, som inte ska accepteras på något sätt i Sverige, och se till att bekämpandet också genomförs i praktiken. Vi ska se till att internet blir ett ställe där man utvecklas och växer och hittar nya spännande saker. Nätet ska inte vara någonting som förtrycker dig, trycker ned dig eller gör dig nedtryckt.

Vi vuxna har ett ansvar för att se till att barn möter kultur och fritid. De ska möta ett rikt kulturliv och ett rikt fritidsliv, men det de möter ska också vara bra, sjyst och rimligt. Men barn måste även själva successivt i takt med åldern ges möjligheter och verktyg att stå upp för sina rättigheter.

Därför, herr talman, vill jag avsluta med att yrka bifall till den reservation som Liberalerna har i betänkandet, reservation 1. Den handlar om att målgruppsanpassa den information som finns om barns rättigheter. Det är inte så att barn ska äga det enda ansvaret för att skydda sina rättigheter; det är i huvudsak vuxna människor som ska göra det. Men barn måste också få veta vilka rättigheter de har, och därför måste den information som ges om barns rättigheter målgruppsanpassas så att de successivt kan ta ett ökat ansvar för sitt eget liv. Vi har var och en, i takt med att vi växer och blir äldre, ett ökat ansvar för att ta möjligheterna. Men de vuxna, och även barn och ungdomar, runt omkring måste också se till att det finns möjligheter att göra detta.

Herr talman! Därför yrkar jag som sagt bifall till reservation 1.

Anf. 6 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Vi moderater står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2 och 5.

Vi lever i en tid där vi ser allt större motsättningar, både här hemma och i andra länder. I det läget behöver vi kulturens berättelser mer än någonsin. Konsten och kulturen hjälper oss att förstå oss själva och den vi möter. De hjälper oss att förhålla oss till vår samtid och hantera vår framtid. På så sätt har kulturen aldrig spelat så stor roll som nu, och det är barn och unga som måste stå i centrum.

Jag kom att tänka på ett citat av Astrid Lindgren. Jag är uppvuxen i Vimmerby, och om man är det är Astrid alltid väldigt nära en. När hon höll sitt tacktal när hon mottog den tyska bokhandelns fredspris 1978 sa hon: ”Vi vill alla ha fred. Finns det då ingen möjlighet att vi kan förändra oss, innan det är för sent? Att vi kan lära oss ta avstånd från våld? Försöka bli en ny sorts människor, helt enkelt. Men hur skulle det gå till, och var skall vi i så fall börja? Jag tror att vi måste börja från grunden. Med barnen.”

Barns och ungdomars uppväxtvillkor och möte med ett inkluderande samhälle blir bara möjligt genom ett tvärsektoriellt förhållningssätt. Kultur, bildning och idrott är kittet som binder samman oss människor i Sverige och som överbryggar gränser. Detta kommer jag alltid att stå på barrikaderna för. Vi måste tänka tvärsektoriellt; kulturpolitiken är inget eget stuprör.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har skrivit en väldigt bra rapport som heter *Vilka ska med? Ungas sociala inkludering i Sverige*. Jag tror att vi nyss har fått den på vårt bord i kulturutskottet. Den handlar alltså om ungas sociala inkludering i Sverige. Social inkludering har många dimensioner, inte minst begreppet delaktighet. Något i rapporten som verkligen har fått mig att reagera är ett avsnitt från fokusgruppen om landsbygd och utsatta områden. En ung människa säger där: Många i denna landsdel – det handlar om Norrland – delar en upplevelse av nationellt utanförskap. Den handlar om uppfattningar om och känslor av att den statliga makten motarbetar glesbygden. Konkret tar detta sig ofta uttryck i politiska beslut och åtgärder.

Jag tycker att det här är tänkvärt, kanske framför allt för de partier som har ett regeringsansvar i dag.

Grundläggande fri- och rättigheter är aldrig kravlösa. Lagstiftning och regler i samhället måste förstås följas av alla, och därför är förebyggande arbete en väsentlig del för att inkludera alla människor i samhället. Vi måste varje dag värna och slå vakt om demokratin, som vi har kämpat för så länge och som nu firar 100 år. Men kampen har pågått betydligt längre än så.

Herr talman! Vi ser att det behövs utökad information och opinionsbildning riktad mot unga som riskerar att bli gifta mot sin vilja. Det behövs lättillgängligt informationsmaterial till nyanlända om mänskliga fri- och rättigheter, om demokratiska principer och om betydelsen av jämställdhet, som är fundamentala värderingar i Sverige. Jag beklagar att inte hela utskottet känner sig berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen i denna fråga.

Alla barn och ungdomar har rätt till kultur. Ett antal av artiklarna i FN:s barnkonvention handlar om att tillgängliggöra kultur. Det anges till exempel att barn och unga har rätt till ett kulturutbud som är skapat särskilt för dem. Skapande skola och kulturskolan är exempel på detta. Men det handlar också om att museer, oavsett huvudman, motiveras att fördjupa samarbetet med skolornas undervisning.

Jag vågar påstå att Skapande skola var en av alliansregeringens största och viktigaste kulturpolitiska reformer. I motsats till den nuvarande regeringens satsningar på fri entré för vuxna på statliga museer når Skapande skola barn och unga i den skolmiljö där alla barn befinner sig dagligen.

Utmaningen är att vårda och utveckla reformen. Moderaterna vill att detta sker genom att reformen byggs ut till att även omfatta gymnasieskolan. Vi vill satsa ytterligare på Skapande skola, som är en statlig reform som vi måste vårda och vidareutveckla. Regeringen bör därför ta fram en strategi för att ännu fler skolor ska ta del av satsningen. Det skulle kunna göras till exempel genom en utredning som också ser över befintliga hinder. Skapande skola har funnits i ett antal år, och jag tror att det är viktigt att man gör en utvärdering av den och undersöker hur man ska kunna få fler barn och fler skolor att ta del av denna viktiga reform.

Man ser också att det är många kommuner som använder sig av Skapande skola men att det också finns de som inte har gjort det någon gång. Därför bör vi se över vilka hinder som finns och som gör att inte alla barn nås av denna reform.

De kommunala kulturskolorna erbjuder barn och ungdomar en verksamhet som är bred, tillgänglig och av hög kvalitet, och därför är den väldigt viktig för tusentals barn och ungdomar. Skolornas verksamheter ser olika ut för att det är en frivillig verksamhet för kommunerna.

Vi moderater värnar det kommunala självstyret, och därför tog vi bort det styrande ettåriga statsbidraget. I stället tillför vi, som ni vet, i Moderaternas och Kristdemokraternas budget 5 miljarder extra i generellt statsbidrag till kommunerna så att de kan hantera de här pengarna utifrån de förutsättningar och behov som finns i varje kommun.

Herr talman! Barn- och ungdomsorganisationer har en viktig roll i den demokratiska processen under uppväxten och för unga vuxna. Men flera av motionerna i detta betänkande lyfter fram den oro som under många år har funnits om fusk och oegentligheter i samband med redovisning för att erhålla statsbidrag. Det är av största vikt att bidragen används ändamålsenligt. Statskontoret visade i myndighetsanalysen 2017 att vissa utmaningar finns kvar även om myndigheten ytterligare har skruvat åt villkoren för att få ta del av statsbidragen.

Herr talman! Jag ser fram emot slutredovisningen av utredningen. Det är av största vikt och bråttom att säkerställa att allmänna medel går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar.

(Applåder)

Anf. 7 CASSANDRA SUNDIN (SD):

Herr talman! Kulturens roll i barns och ungas utveckling och välbefinnande är ovärderlig. Det finns många områden där kultur har stor positiv inverkan på förutsättningar, tillvägagångssätt och resultat. Exempelvis kan kultur och idrott öka koncentrationsförmågan, ge bättre studieresultat och

stimulera kreativiteten hos den egna individen. När det gäller den psykiska ohälsan hos unga kan kulturella aktiviteter vara avgörande för rehabilitering och återhämtning och för att finna glädje, inspiration och något att brinna för.

För mig personligen har främst musiken och friluftslivet varit avgörande faktorer för att jag över huvud taget kan stå här i dag. I och med dem i kombination med fantastisk personal inom ungdomspsykiatri fick jag både förutsättningar och andrum för att kunna må bättre. Det kommer jag att vara evigt tacksam för.

Det finns exempel på många projekt med syfte att förbättra hälsan hos barn och unga med hjälp av natur och kultur. Ett exempel är verksamheten Äventyrliga dagen, som finns för att bland annat hjälpa dem som drabbats av svårigheter i livet och erbjuder unga ett dygn i naturen. Det läggs upp individuellt efter förutsättningar och önskemål, och tanken är att väcka intresse och bidra till att fler unga får upp ögonen för friluftslivets möjligheter. Den här upplevelsen finansieras av bland annat Friluftsrådet, och en viktig del i arbetet med den psykiska ohälsan hos barn och unga samt det ökade stillasittandet kan vara att uppmuntra och möjliggöra dessa typer av initiativ och verksamheter.

Ett annat exempel är Svenska Turistföreningens satsning Höstlövet som riktar sig främst till barnfamiljer som inte på egen hand har möjlighet att skapa naturnära upplevelser och som här får möjlighet till ett härligt höstlov med upplevelser i naturen.

Kultur på recept eller kulturunderstödd rehabilitering är ytterligare ett exempel där upplevelser av eller deltagande i kulturella aktiviteter stimulerar sinnen och skapar känslor av sammanhang och meningsfullhet. Detta bidrar i sin tur till förbättrad hälsa, såväl fysiskt som psykiskt och socialt. Möjligheten till kultur för barn och unga ska vara en självklarhet i vardagen, oavsett var man bor.

Herr talman! Vidare vill jag nämna några ord om vår reservation i det här betänkandet. En undersökning som Ungdomsstyrelsen gjorde 2009 visade att det då kunde vara över 70 000 unga i Sverige som var utsatta för begränsningar vad gäller val av partner, oftast på grund av den närmaste familjens krav eller förväntningar. Undersökningen visade att det var värst för unga flickor men att även pojkar kunde uppleva tvång och att de saknade möjlighet att välja partner. Några nyare siffror eller undersökningar än dem från 2009 är det svårt att hitta.

Det finns inga återkommande undersökningar som kan visa på hur läget förändras eller utvecklar sig. Vi menar dock att det är viktigt att få grepp om situationen för att kunna vidta åtgärder för att hindra att unga tvingas vara tillsammans med någon som de inte själva valt eller på andra sätt begränsas i sina val. Därför är just återkommande undersökningar på området av största vikt. Att själv få välja vem man vill leva med är en mänsklig rättighet.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 3.
(Applåder)

I detta anförande instämde Angelica Lundberg (SD).

Herr talman! När vi i dag står här för att debattera vikten av kultur och fritid för barn och unga handlar det inte bara om politik för mig, utan det är direkt personligt. En stor del av min barndom kretsade kring musik, dans och läsning. För mig var musiken och läsningen mer än bara nöjen. Jag lät musiken som jag lyssnade till och böckerna som jag läste bli en del av mig och jag en del av dem. Än i dag när jag ser vissa boktitlar kan jag nästan känna dofterna från böckerna i Gävle stadsbibliotek, där jag spenderade många timmar.

Jag hade turen att växa upp i Gävle. Här var skolan och stadens breda kulturliv nära sammansvetsade. Till exempel höll min fritidsgård till i gamla industrilokaler nära Gävle brandstation och hade ett nära samarbete med Kulturhuset Lättings, som höll till i samma lokaler. Här fanns kulturutövare som även var involverade i vår fritidsverksamhet. De lärde oss att fota och framkalla foton. Vi fick slipa stenar och göra smycken av dem. Vi fick spela teater och måla. Vi fick testa på kulturaktiviteter som för många av oss annars hade varit otänkbara.

Herr talman! Barns och ungas tillgång till kultur och fritid är inget som kommer av sig självt. Barn och unga är beroende av sin familjesituation. Ekonomiska förutsättningar, föräldrars arbetssituation och föräldrars kunskap och egna erfarenheter av kultur har stor betydelse. Det krävs en medveten politik och en medveten vilja hos politiker för att kulturen ska bli en naturlig del av allt fler barns och ungas uppväxt.

Varför är det då så viktigt? Jo, för tillgång till kultur och fritid är ett mått på hur välmående ett samhälle är. Ett samhälle som ser värdet av kultur och orkar verka för att bygga upp en fungerande infrastruktur för kulturen har investerat långsiktigt både i sin befolkning och i samhällsutvecklingen. Det är just vad kultur och fritid för barn och unga handlar om: en livslång investering.

Kulturen kan liknas vid en vibrerande kraft som skapar mervärde och lämnar avtryck var den än når. När barn och unga nås av kulturens kraft att frigöra kreativitet och fantasi blir det en erfarenhet som de bär med sig resten av livet.

Herr talman! Redan under 30-talet kunde den kanadensiske neuropsykologen Donald Olding Hebb med sin forskning visa att hur vi berikar vår livsmiljö också har stor betydelse för hur vi presterar. Hans studier kom att mynta begreppet "enriched environment".

Vid Centrum för kultur och hälsa, som är en tvärvetenskaplig nod vid Göteborgs universitet, jobbar i dag forskare vidare på Olding Hebbs studier. De tittar på cellulär och molekylär nivå på vad som händer och förändras i hjärnan när människor deltar i fysiska och kulturella aktiviteter. I en av studierna, som handlade om Idrottslyftet, kunde forskarna se att fysisk aktivitet hos mellanstadiebarn ökade deras prestation i de nationella proven i matte, svenska och engelska. En annan studie visade hur elever vid S:t Botvids gymnasium i Botkyrka höjde sina betyg när de fick utöva cirkus. Det finns alltså tydliga vetenskapliga belägg för hur viktigt det är att föra kulturella upplevelser och aktiviteter närmare barn och unga.

Herr talman! Det var därför väldigt olyckligt när Moderaterna och Kristdemokraterna, med stöd av Sverigedemokraterna, fick igenom sin

budgetmotion med nedskärningar på drygt 200 miljoner kronor på kulturområdet. Det är i ljuset av dessa nedskärningar som Moderaternas motioner om Skapande skola och alla barns rätt till kultur blir intressanta.

I motionen om Skapande skola skriver Moderaterna att en utvidgning av Skapande skola till gymnasiet skulle innebära att barn och unga nås naturligt, i den miljö där de befinner sig dagligen. Det naturliga inslag av kultur och estetik som Moderaterna efterfrågar i denna motion har tidigare funnits i gymnasiet, men det försvann 2011 när alliansregeringen beslutade att de estetiska ämnena inte längre skulle vara obligatoriska. Det beslutet ensamt har haft stora konsekvenser för kulturens och estetikens närvaro i gymnasieskolan. Det har vidare bidragit till en snedrekrytering till kulturutbildningar och till att det i dag är svårt att rekrytera lärare till estetiska ämnen runt om i landet.

Friks, organisationen för fria konstnärliga och hantverksinriktade utbildningar, skriver i en debattartikel: "Bildämnet är dessutom extra viktigt eftersom samhället i ökande grad präglas av bild- och symbolbaserad kommunikation och medborgarna behöver verktyg för att förstå och för att inte manipuleras." Jag kan inte annat än instämma. Skapande skola är viktigt, och det var därför den rödgröna regeringen valde att utöka Skapande skola till att även omfatta förskolan. På så sätt skapades förutsättningar för barn i de allra yngsta åldrarna att ta del av professionell konstnärlig och kulturell verksamhet.

Att utöka Skapande skola till att omfatta även gymnasieskolan, som Moderaterna vill göra, blir dock lite som en plåster-på-såret-åtgärd. Moderaterna hade i stället kunnat rösta ja till den rödgröna regeringens förslag att återinföra de obligatoriska estetiska ämnena i gymnasiet när beslutet var uppe i riksdagen i juni 2018, men förslaget röstades ned.

Om vi går vidare och tittar på motionen om alla barns rätt till kultur ser vi att Moderaterna skriver: "Stor del av vårt fokus ligger på alla barn och ungdomars rätt till kultur, och vi prioriterar särskilt barn och ungdomar från socioekonomiskt utsatta miljöer." Här blir det riktigt svårt att förstå den stora nedskärning om 100 miljoner som M- och KD-budgeten gör på kulturskolan. Genom den nedskärningen begränsas möjligheten för barn, oavsett deras livsförutsättningar och oavsett var i landet de bor, att utöva och uppleva kultur.

Vi socialdemokrater tror främst på generella lösningar och satsningar som når alla samhällsgrupper. Satsningen på kulturskolan kom många barn och unga till del och gjorde det enklare för kulturskolorna att satsa på uppsökande verksamheter för att nå barn och unga som annars inte skulle hitta dit. Med M:s och KD:s nedskärningar skapas i stället en ojämlikhet i barns och ungas möjlighet att utöva kultur.

En annan stor nedskärning i M- och KD-budgeten gällde fri entré på statliga museer. Även här blir motionens resonemang om att tillgängliggöra kulturen för barn och unga intressant, då avskaffandet av fri entré snarare motverkar det syftet. Att tillgängliggöra våra kulturinstitutioner för alla, särskilt för barn och unga, handlar inte bara om att erbjuda en kulturell upplevelse utan också om att bilda och utbilda om vår historia och kulturella kontext för att skapa bättre förståelse för vår samtid. Det var mot denna bakgrund som den rödgröna regeringen införde fri entré till statliga museer, och det var mot den bakgrunden vi socialdemokrater gick till val på att utöka fri entré-reformen till att omfatta även de regionala museerna.

Också här har M missat att förverkligandet av alla barns rätt till kultur faktiskt kräver stora satsningar – såsom fri entré.

Herr talman! Barns och ungas tillgång till kultur och fritid är inget som kommer av sig självt. Vi socialdemokrater förstår behovet av att med tydliga politiska beslut flytta kulturen närmare barns och ungas vardag. Det är en medveten politisk ambition för att skapa ett mer välmående, jämlikt och tryggt samhälle. Astrid Lindgren sa en gång: ”Allt stort som skedde i världen skedde först i någon människas fantasi.” Vi socialdemokrater vill göra det möjligt för fler barn och unga att fantisera och vara kreativa. Med kulturen, estetikerna och litteraturen vill vi ge barn och unga verktygen att utföra stordåd för sig själva och för samhället.

Herr talman! Jag yrkar avslag på samtliga reservationer och ställer mig bakom utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 9 LOTTA FINSTORP (M) replik:

Herr talman! Jag blev tvungen att begära replik för att försöka rätta till lite av det jag hörde från talarstolen.

Jag skulle vilja tala om det kommunala självstyret. I mina öron blir det nämligen väldigt konstigt, herr talman, att prata om att satsningar på barn- och ungdomskultur kommer närmare barn och ungdomar ute i kommunerna om statliga bidrag – som styrs från Stockholm – talar om vad som ska göras. Vi moderater värnar det kommunala självstyret, och jag förstår inte riktigt hur Azadeh Rojhan Gustafsson menar att detta kommer närmare barn och unga om Stockholm talar om hur de styrande bidragen ska användas.

Dessutom handlar det om ettåriga styrande statliga bidrag, där kommunerna måste ansöka utifrån precis de pelare som bidragen anger. Från början var tanken att de statliga bidragen skulle sänka avgiften till kulturskolan, men det visade sig bli kommuner med en socioekonomiskt rik befolkning som kunde göra det – eftersom de hade lagt sig på en ganska hög avgiftsnivå. I min hemkommun Flen, som har många socioekonomiskt utsatta områden och barn från familjer som inte har pengar, hade vi däremot lagt oss på en väldigt låg nivå och kunde därför inte söka de statliga bidragen.

Utöver detta får de kulturarbetare som anställs på de ettåriga bidragen inte sällan 40-procentiga tjänster, som gäller under ett år. Är det socialdemokratisk politik att människor inte ska ha långsiktiga lösningar när det gäller anställningar? Det är väl precis tvärtemot vad ni brukar säga, Azadeh Rojhan Gustafsson?

Är det kommunala självstyret viktigt för Socialdemokraterna?

Anf. 10 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Lotta Finstorp! Självklart är det kommunala självstyret viktigt.

Det var faktiskt i dialog och samtal med kommuner som man tog fram den här satsningen. Det var många kommuner som välkomnade satsningen, och det är många kommuner som i dag beklagar att den försvinner. Kulturskolan runt om i landet har de facto kunnat utveckla sin verksamhet med hjälp av de här pengarna. Den har kunnat satsa på uppsökande verk-

samhet för att nå barn och unga som tidigare inte har nåtts av verksamheten. I min hemkommun Upplands Väsby gjordes tydliga satsningar för barn med funktionsnedsättning och för att nå barn och unga som nyligen hade kommit till Sverige och inte kände till kulturskolans verksamhet.

De här pengarna har alltså haft stor betydelse, och jag menar att kulturskolan även har stark folklig förankring. Det syntes inte minst i går, när tiotusen människor lämnade över en protestlista till kulturminister Amanda Lind med budskapet att detta är någonting vi måste fortsätta värna. Det har nämligen stor betydelse runt om i landet.

Anf. 11 LOTTA FINSTORP (M) replik:

Herr talman! Det som oroar mig är att Socialdemokraterna inte anser att de lokala politikerna kommer att stödja kulturskolan.

Kulturskolan är en väldigt bra verksamhet. Jag var och besökte kulturskolan i Katrineholm i lördags. Det är en öppen verksamhet som är väldigt bra, men det finns en misstro från personalen. De lokala politiker som kommer dit och tycker att det är en bra verksamhet vill naturligtvis fortsätta att satsa på den. Men det finns också en myt i samhället kring de här statsbidragen – de 100 miljonerna – om att kommunerna nu måste lägga ned sina kulturskolor. Det är faktiskt ganska fult att fara med sådana osanningar. Det finns kommunala mål för kulturskolorna, och de målen handlar om att det ska komma flera barn till kulturskolan och att man ska söka upp nya grupper av barn. Annars kommer elevunderlaget snart att dö ut. Detta finns i de kommunala målen.

Det är väl väldigt få kommunala politiker i det här landet som vill ha de styrande bidragen. De vill i stället ha påsen med pengar. Nu får Katrineholms kommun 11 miljoner extra, som man själv kan bestämma över. Kommunen kan säga: Här behöver vi lägga de här pengarna, och där behöver vi lägga ett antal kronor. I Katrineholms fall handlar det om 450 000 för 2018, som man hade använt på ett bra sätt för att hitta nya grupper till sin kulturskoleverksamhet. 450 000 ska ställas i relation till de 11 miljoner de får extra.

Jag tycker alltså att det blir en konstig diskussion. Låt våra kommunala politiker bestämma över kommunala verksamheter så långt som möjligt! Dessutom är kulturskolan en frivillig verksamhet, så det är inte alla kommuner som har en. Det vore bra om alla kommuner hade det, men det är upp till varje kommun. Jag tycker alltså att det blir en konstig diskussion. Framst handlar den om det kommunala självstyret och om man tror på sina lokala politiker.

Anf. 12 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, Lotta Finstorp, det är intressant att titta på hur olika kommuner agerar i denna fråga. Det är ganska talande att det är där Moderaterna är med och styr som man gör nedskärningar. Man gör nedskärningar i satsningar på kulturen och på folkbildningen – kittet som håller ihop vårt samhälle. Man gör nedskärningar i fråga om barns och ungas tillgång till kulturen.

Återigen nämner jag Upplands Väsby. Det var exakt detta som hände när Moderaterna tog över. Bland det första man gjorde var att dra ned på bidragen till kulturskolan. Men detta räddades av att man effektiviserade städningen. Hur länge ska man leva på hoppet om att det eventuellt ska

ramla in några pengar här och där för att man ska kunna ha en fungerande kulturskola för barn och unga?

Nej, tyvärr, detta är en nationell angelägenhet. Pratar vi om alla barns rätt till kultur måste vi bygga upp infrastruktur som upprätthåller och tillgängliggör kulturen för alla barn och unga.

(Applåder)

Anf. 13 PER LODENIUS (C):

Herr talman! I Centerpartiets vision har alla, oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation, möjligheter att delta i kulturlivet. Det är ett kulturliv som rymmer både professionellt buren kultur och amatörers skapande.

Sverige blir ett alltmer mångkulturellt land, och det skapar många nya möjligheter. Kulturen stärker självförtroendet och gör att fler tar till vara yttrandefriheten. Det i sin tur stärker delaktigheten och demokratin i vårt samhälle.

I Centerpartiet ser vi hur kulturen bidrar till ett djupare, mänskligare och öppnare samhälle. När vi möts, delar erfarenheter och reflekterar tillsammans blir vi också bättre rustade att möta utmaningar som finns runt omkring oss. Vi vill inte att Sverige ska riskera att klyvas genom att förutsättningarna för ett bra liv försämras på mindre orter. Detta är inte minst viktigt för våra barn och unga.

Jag har i tidigare debatter här i kammaren, precis som flera av talarna före mig har gjort, berättat om min egen erfarenhet av kulturen. Jag har ofta berättat om förmånen jag hade att verka som danslärare, då jag inte minst fick arbeta med barn och unga under skoltid. Från de år då jag arbetade professionellt som danspedagog har jag många exempel på hur dansen, alltså den kulturytringen, fick barn och unga att utvecklas både som individer och som grupp.

Jag har här i riksdagen till exempel berättat om den svårt mobbade killen, som blev populär i klassen genom dansen. Jag har berättat om klassen som hade stora problem med motsättningar i gruppen – genom dansen fick de en helt annan stämning i klassen. Och jag har berättat om mellanstadieklassen som fick dansa tillsammans med en träningskoleklass. Det ledde till nya vänskaper och till att rädslan för det annorlunda, det man inte kände till, försvann.

Jag skulle kunna fortsätta att berätta om alla positiva upplevelser jag fick vara med om som danslärare och om hur dansen gav så mycket för många av de elever och klasser som jag hade förmånen att få jobba med. Det här är erfarenheter som jag vet att jag delar med många andra kulturarbetare som också haft förmånen att jobba med barn och unga. Det är också ett exempel på varför Skapande skola är en otroligt viktig satsning.

Skapande skola ger möjligheter för elever att möta professionella kulturarbetare och själva ta del av kultur och kanske hitta ett eget kulturellt uttryck. Jag vet att det bland de elever jag träffade för många år sedan finns de som fortsatt har eller har haft ett dansant liv, skulle man kunna kalla det, både på professionell nivå och på fritiden.

Herr talman! Det digitala samhället har blivit en del av vår vardag, inte minst en del av våra barns och ungas vardag. Det digitala samhället syns inte minst i nya breda kulturformer som dataspel och den svenska musi-

Prot. 2018/19:57

28 februari

*Kultur och fritid för
barn och unga*

ken, som sprids och uppskattas över nära nog hela världen. Med de möjligheter som digitaliseringen ger får fler möjlighet att finna ett uttryck som passar just dem. Det kan handla om möjligheten att ta del av kulturyttringar som man annars inte hittar eller har tillfälle att ta del av i sin geografiska närhet.

Med denna kreativitet växer vi som individer men också som samhälle. Möjligheten för våra barn och unga att både ta del av kultur och själva skapa genom digital teknik måste därför tas till vara. Vi vet ju inte i dag vilka nya kulturella yttringar som kommer att uppstå nu när tekniken utvecklas än mer. Det krävs därför ett öppet förhållningssätt från offentligt håll, så att även främst ungas aktiviteter på internet kan få stöd.

Herr talman! I Centerpartiet ser vi hur kulturen bidrar till ett djupare, mänskligare och öppnare samhälle. När vi möts, delar erfarenheter och reflekterar tillsammans blir vi också bättre rustade att möta utmaningar som finns omkring oss. Det är därför vi i Centerpartiet ser det som så viktigt att alla, oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation, har möjlighet att delta i kulturliv som rymmer både professionellt burens kultur och amatörers skapande. Inte minst viktigt är det för våra barn och unga.

Anf. 14 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! I detta betänkande behandlas vitt skilda motioner inom området kultur och fritid för barn och unga. Jag tänkte fokusera på två olika delar som berörs: barnkonventionen och sommarlovsaktiviteter.

Vänsterpartiet har länge drivit på för att stärka barns rättigheter. Som första parti i riksdagen motionerade vi om ett förbud mot barnaga, till exempel. Det var redan 1938. Tyvärr tog det ytterligare 20 år innan det blev verklighet och riksdagen var med på vårt förslag. Andra exempel på att Vänsterpartiet har drivit på gäller rätten till hemspråksundervisning och lika arvsrätt för alla barn.

Jag tycker att det är bra att både Liberalerna och ledamöter från Socialdemokraterna motionerar om ökad kunskap om barnkonventionen. Då får vi chansen att ha denna debatt i dag. Men svaret från utskottet visar att väldigt mycket görs, och har gjorts historiskt, på området. Vi har redan regelverk för att säkerställa att barn ska få kunskap om barnkonventionen. Det ingår till exempel i läroplanen för förskoleklassen och i kursplanen för samhällskunskap i grundskolan. Det som behövs är lärare som prioriterar det i sin undervisning.

På hemsidan minarattigheter.se finns till exempel den målgruppsanpassade information som Liberalerna efterlyser. Det finns också goda exempel på klassrumsundervisning kring de här frågorna.

Det är alltså inte fler informationsbroschyrer som behövs, utan vuxna som uppvärderar barns rättigheter, tar dem på allvar och prioriterar dem. Politiker på alla nivåer behöver arbeta metodiskt för att ha ett barnrättsperspektiv i sina beslut. Och i budgetarbetet behöver vi ha barns bästa för ögonen.

Detta görs redan i dag i många kommuner och regioner. Jag ingick själv i många år i ett nätverk med kommuner från Trelleborg i söder till Östersund i norr, som arbetade för barnkonventionens implementering. Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har också arbetat aktivt med frågan om att utveckla stöd och sprida kunskap.

Men trots att vi har alla dessa möjligheter och all denna kunskap har Sverige inte kommit tillräckligt långt i sitt arbete med att implementera barnkonventionen. FN har flera gånger riktat kritik mot oss. Därför är vi många som har stora förhoppningar om att vi, när barnkonventionen blir lag 2020, kommer att få verkstad och fart på dessa frågor i hela landet.

Men i Vänsterpartiet väntar vi förstås inte bara på att det ska inträffa. Vi använde hela förra mandatperioden till att genom vårt budgetsamarbete med regeringen få igenom reformer som stärkte barns rätt till hälsa, utbildning och aktiv fritid. Det handlar om glasögonbidrag, gratis mediciner och ökade bidrag till idrottsföreningar och kommuner.

För kulturutskottets räkning blir artikel 31 i barnkonventionen mycket viktig. Den säger att alla barn har rätt till fritid, lek och vila och rätt att delta i kulturella och konstnärliga aktiviteter.

Tyvärr är det i dag för dyrt för många familjer att låta alla barn eller ens ett barn delta i organiserad föreningsaktivitet. I Barnombudsmannens rapport från förra året framkom att fyra av tio barn i undersökningen ibland eller ofta inte har råd att göra vad de skulle vilja på fritiden. Och många av de barn som har en aktiv fritid uttrycker att de genom sin fritidsaktivitet har fått ökad tilltro till sin egen förmåga och även till samhället i stort. Därför är det oerhört viktigt att vi har generösa bidrag från stat, region och kommun, som stöttar föreningslivet så att man kan erbjuda plats för så många barn som möjligt. Men det är även av vikt att det finns en förväntan och press på föreningarna att ha så låga avgifter som möjligt.

Problem med övervikt och stillasittande i barndomen skapar ohälsa långsiktigt. Tidigt utanförskap och barnfattigdom ökar riskerna rejält för ett vuxenliv med stora socioekonomiska problem.

I dag lever runt 145 000 barn i det som brukar beskrivas av SCB som låg inkomststandard. De reformer som Vänsterpartiet drev igenom förra mandatperioden har verkligen varit viktiga för de barnen.

Det var till exempel gratis simskola för sexåringar, gratis lovaktiviteter, billigare kulturskola och gratis kollektivtrafik på sommarlovet. Det möjliggjorde att fler kunde fylla sin fritid med organiserade aktiviteter, oavsett föräldrarnas ekonomi och möjlighet till semester. Det är så viktigt att ha något att berätta om när man får den där jobbiga frågan vid skolstarten: "Vad har du gjort på sommarlovet?"

Tyvärr valde Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna att plocka bort flera av de bidragen till kommunerna. Då ekar motionsyrkandena vi har hört här i dag från samma partier tomt. Verkligheten är väldigt tuff för många av de här barnen. Jag har mött barn som vill gå i lovskola för att vara garanterade ett riktigt mål mat fastän de inte behövde det för sina betyg. I varje klass finns det barn som försöker dölja sin situation genom att säga att de inte vill följa med på aktiviteter efter skolan eller som anmäler sig sjuka när det är dags för skolutflykt med obligatorisk matsäck och krav på egen idrottsutrustning. Så ser det svenska klassamhället ut ur ett barnperspektiv.

Jag hoppas nu att regeringen med sina nya samarbetspartner visar att de tar barns rätt till en meningsfull fritid på allvar. Christer Nylander från Liberalerna lät här tidigare som en gammal hederlig socialliberal i sitt anförande. Han visade förståelse för hur klyftor går i arv och begränsar barns möjligheter. Nu är det upp till bevis.

Läs gärna föreningen Majblommans rapport *Andra tycker att jag är konstig*, och återkom sedan i ändringsbudgeten med de reformer som Vänsterpartiet slagits för: 199 miljoner till sommarlovsaktiviteter, 100 miljoner till kulturskolorna och 350 miljoner till gratis resor i kollektivtrafiken för skolelever. Det är små pengar i statsbudgeten men oerhört träffsäkra i det här sammanhanget.

Kanske kan läsningen till och med väcka någon tanke kring det orimliga i att införa marknadshyror och ta bort värnskatten när det finns så mycket kvar att göra för barns uppväxtvillkor i det här landet. Det är reformer som ni tänker genomföra som innebär stora kliv bort från tanken om jämlikhet.

För Vänsterpartiet är det självklart att vi måste ha ett jämlikt samhälle för att kunna erbjuda barn en trygg och utvecklande barndom och framtidstro. Det är genom konkret handling vi visar att vi tar barnkonventionen på allvar.

Herr talman! Utifrån det ställer jag mig bakom utskottets förslag till beslut, som innebär avslag på alla reservationer.

Anf. 15 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag vill avisera att jag kan komma att dra över min talartid något.

Vi debatterar kultur och fritid för barn och unga. Riksdagen beslutade i juni 2014 om nytt mål för alla statliga beslut och insatser som rör ungdomar i åldern 13–25 år: ”Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”.

Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor. Jag tycker om det uttrycket. Men det gäller dessvärre inte alla. Det vill säga: Målet gäller alla i åldern 13–25, att alla statliga beslut och insatser som rör dem ska ha som mål att alla ska ha goda levnadsvillkor. Men den brutala verkligheten är att alltför många barn och ungdomar saknar goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

I överensstämmelse med det statliga målet ligger också ett kulturpolitiskt mål att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas. Även det målet är naturligtvis vällovligt. Som kristdemokrat är jag väldigt berörd av att det är så många barn som inte nås av kultur av bland annat ekonomiska eller sociala skäl, eller för att de inte mår bra, helt enkelt.

För även om inkomsterna har stigit ordentligt under 2000-talet och många familjer fått det ekonomiskt bättre är det långt ifrån alla hushåll som fått del av den ekonomiska uppgången. Ojämlikheten har de facto ökat under 2000-talet, och det drabbar barnen.

Enligt uppgift är det närmare en kvarts miljon barn i Sverige – 250 000 barn – som lever i familjer med inkomst under den gräns som EU definierat som fattigdom. De som drabbats är barn till unga föräldrar, barn till ensamstående föräldrar, barn i vissa storstadsförorter och barn med utländsk härkomst. Det här är Sverige i dag. Det värsta som kan hända är att vi politiker på den nationella nivån inte tar det på fullaste allvar utan ser den här situationen som normal.

Herr talman! Det finns flera orsaker till den utsattheten. Föräldrars långtidsarbetslöshet har tredubblats under de senaste sex åren. Andra skäl är föräldrarnas sociala resurssvaghet och psykiska ohälsa och ett ökat antal

skilsmässor. Det här är barn som löper ökad risk för att utveckla psykiska problem, tidigt hamna i kriminalitet eller i utanförskap.

För barn i familjer som får försörjningsstöd är det verkligen ingen självklarhet att ha råd med gymnastikkläder, medlemskap i idrottsförening, terminsavgift till kulturskolan, skolutflykter eller att ägna sig åt aktiviteter efter skoltid med klasskamraterna.

Vi har från Kristdemokraterna föreslagit en fritidspeng på 3 000 kronor som vi införde under Alliansen men som sedan togs bort av vänsterregeringen. Vi vill införa den igen. Det är helt förbryllande att den nuvarande regeringsbildningen med stöd av Vänsterpartiet, Liberalerna och Centerpartiet inte ser värdet av fritidspengen. Den är riktad till barn som går i årskurserna 4–9 och är 3 000 kronor. Familjen ska haft försörjningsstöd under en längre tid. Då kan man söka om 3 000 kronor till dessa aktiviteter eller grejer som man behöver till idrotten på fritiden. Jag förstår inte varför regeringssidan varje gång jag tar upp detta är så negativ till att man får en möjlighet att få de pengarna skattefritt.

Det handlar inte bara om ekonomisk utsatthet hos människor. Det hänger ofta samman med psykiska bekymmer. Psykiska problem är 70 procent vanligare och riskfaktorer för ohälsa 80 procent vanligare bland socialt utsatta barn jämfört med andra barn.

Innan jag fick förmånen att bli invald här i Sveriges riksdag arbetade jag på Göteborgs Räddningsmission. Det är en idéburen organisation, en del av civilsamhället. Ett arbete där heter Solrosen. Det handlar om barn som har en anhörig som sitter i fängelse. Där får barnen prata, lägga bort den skuld de ofta samlat på sig och möta andra i samma situation. Det är 30 000 barn i Sverige som har en förälder i fängelse eller frivård. På Solrosen arbetar Räddningsmissionen utifrån FN:s barnkonvention med utgångspunkt i artikel 3: Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

Herr talman! Vi vet att kulturen betyder mycket för att skapa medkänsla, insikter och bildning. Vi vet vad kulturen betyder för att hålla demokratins principer levande. Därför är det djupt tragiskt att så många barn inte får tillgång till kultur, goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Vad kan vi då göra? Jag har redan nämnt fritidspengen, men den avvisas av regeringssidan med det argument jag får höra varje gång, nämligen att man vill se en ”generell välfärd”. Jag har hört det uttryckas här i dag igen. Det är bara det att den så kallade generella välfärden inte hjälper de allra mest utsatta.

När staten och kommunerna står handfallna är det civilsamhället som rycker ut. Det görs heroiska insatser bland socialsekreterare och skolpersonal runt om i landet. Men det räcker inte! Utan civilsamhället klarar vi inte välfärden. Civilsamhället är den del av samhället där människor hjälper varandra utan inblandning av det offentliga, staten eller kommunerna. Man kan säga att civilsamhället bygger framtidens Sverige. Därför är återinförandet av avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer så viktigt.

Herr talman! Jag finner ett antal goda intentioner och förslag, även utredningar, i betänkandet. Det handlar bland annat om arbetet med barnkonventionen, som Kristdemokraterna har slagits för länge, och det handlar om arbetet för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Det handlar

om arbetet med att värna det demokratiska samtalet, bland annat på internet.

Men om inte de utsatta barnen får upprättelse och en fair chans i vårt samhälle kommer resultatet att bli ett stort antal barn som inte nås av kultur, inte får goda levnadsvillkor och inte har makt att forma sina liv och få inflytande över samhällsutvecklingen. Det är inte det Sverige som jag och Kristdemokraterna vill se.

Anf. 16 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Under det år jag har suttit i kulturutskottet tillsammans med Roland Utbult har vi debatterat dessa frågor ett antal gånger, men inte en enda gång under dessa debatter har Roland Utbult lyckats presentera fakta – siffror – på vad fritidspengen egentligen har gett för effekter.

Om man vill återinföra något som tidigare har funnits, men inte kan presentera vilken skillnad det gjorde, är det inte konstigt att det är många partier som ifrågasätter den prioriteringen. Det är kanske dags att presentera de siffrorna i dag.

En generell välfärd, det vill säga de satsningar vi har gjort på att sänka avgifterna i föreningarna och gratis aktiviteter, hjälper alla barn, inte bara de barn som får försörjningsstöd, den grupp som Roland Utbult vänder sig till. Om alla barn i bostadsområdet får tillgång till gratis eller billiga aktiviteter kan de mötas och skapa de positiva känslor som Roland Utbult så fint beskriver.

Den som lyssnar på debatten kan uppfatta att jag och Roland Utbult delar många värderingar. Vi talar egentligen om samma saker, men vi kommer fram till så olika slutsatser. Det är olyckligt att Kristdemokraterna i sin budget tillsammans med Moderaterna landade i att ta bort de riktade satsningarna med gratis sommarlovsaktiviteter och gratis kollektivtrafik som direkt når dessa barn som annars inte skulle ha möjlighet att ha ett aktivt sommarlov genom att ta sig till aktiviteter eller sommarjobb. Det har varit oerhört uppskattade satsningar. Kommunerna har varit tacksamma för pengarna, och det gäller också framför allt familjerna och barnen som har tagit del av pengarna. Varför vill inte Roland Utbult se den sidan?

Anf. 17 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Vi har debatterat dessa frågor ett antal gånger, inte minst fritidspengen. Vi talar lite grann samma språk varje gång. Det är intressant. Det handlar om ett engagemang för människor som lever i utsatthet.

När det gäller fritidspengen ska jag ge Vasiliki Tsouplaki åtminstone en siffra som jag har i minnet, nämligen att 74 procent av våra 290 kommuner har betalat ut fritidspengen till dem som ansökt om den. Fritidspengen ges till sådant där det finns ett kvitto, så det blir en redovisning i det hela. En fjärdedel av de 290 kommunerna har inte använt sig av fritidspengen. Där har du lite siffror.

Det finns ett uttryck som vi använder ibland, nämligen interventioner, att göra riktade satsningar. Det är intressant eftersom de ofta brukar vara träffsäkra. I till exempel gymnasieskolan kan man göra interventioner mot speciella grupper, kanske till stöd för att sluta röka. Jag menar att fritidspengen kan kallas en intervention. Den är tydligt riktad till de allra mest utsatta, nämligen familjer som under sex av de senaste tolv månaderna har fått försörjningsstöd. Det är en riktig intervention.

Anf. 18 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! De satsningar jag talar om, till exempel sommarlovsaktiviteter, pågår under de tio veckor då många föreningar inte har verksamhet. Det är väl bra att man kan delta i föreningslivet. Jag är inte principiellt emot fritidspengen, men jag tycker att det finns andra sätt att använda resurserna bättre för att nå fler barn.

Under sommaren har många föreningar inga aktiviteter, just för att många barn åker på semester, och därför ställs träningar, seriespel och så vidare in. Tanken är att barnen ska vara lediga. Men för de barn som har det tufft finns inget annat att gå till. Därför har sommarlovsaktiviteterna som Vänsterpartiet tillsammans med regeringen har satsat på varit så oerhört viktiga. De har skett nära i bostadsområdena, och barnen har på ett enkelt sätt kunnat ta sig till dem utan att behöva få skjuts av föräldrarna.

De 145 000 barn jag nämnde är barn i familjer med låg inkomststandard. Det gäller inte bara de barn vars föräldrar får försörjningsstöd. Det är många fler barn som har det tufft. För många familjer handlar sommaren om tio veckor när barnen inte får mat i skolan. Det är en oerhört stor extra utgift, särskilt om det finns många barn i familjen. Bara den kostnaden är betungande under sommaren. Därför har det riktade bidraget på sommarlovsaktiviteter slagit så väl ut.

Jag är glad att jag nu, efter mycket tjatande, fått en siffra, nämligen att 74 procent av kommunerna använder fritidspengen. Men jag vill veta hur många barn som har nåtts, inte bara hur många kommuner som har betalat ut pengar. Vad har det inneburit i praktiken för barnen? Det skulle jag vilja veta för att helhjärtat kunna ställa upp på att det var en bra satsning från Kristdemokraterna. Jag tror mycket mer på de riktade satsningar som Vänsterpartiet och regeringen gjorde förra mandatperioden, och jag beklagar att Kristdemokraterna valt att ta bort dem.

Anf. 19 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag får bli dig svaret skyldig, men jag lovar att återkomma. Jag ska gå in i Socialstyrelsens statistik för att se hur många barn som har nåtts av pengarna, så ska Vasiliki Tsouplaki få klara besked.

Vi kommer som sagt fram till lite olika lösningar, men samtliga är vällovliga. Jag märker nu att Vasiliki Tsouplaki börjar mjukna lite när det gäller fritidspengen. Det är som en liten dörröppning. En liten glipa börjar öppna sig i alla fall. Kan du få med dig Socialdemokraterna, Vasiliki Tsouplaki, är jag övertygad om att liberaler och centerpartister ställer upp på det här. Jag vet att de har gjort det tidigare, och jag tror att de är redo. Det är Socialdemokraterna som kanske behöver övertalas lite grann. Eftersom du själv börjar mjukna lite har jag lite hopp, och det ska man ju ha – det är det sista som överger människan. Om vi så småningom får regeringsmakten ska vi införa fritidspengen igen. Till dess kommer jag att försöka bearbeta regeringssidan för att få den att gå med på detta.

Anf. 20 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har siffrorna, Roland Utbult.

År 2014 var det 40 miljoner kronor som betalades ut från staten. Precis som Roland Utbult sa var det en fjärdedel av kommunerna som inte beta-

lade ut de här pengarna. Men de kommuner som betalade ut pengar betalade ut knappt 2 miljoner kronor. Göteborg, som fick mest, fick 4 miljoner men betalade ut 190 000 kronor.

År 2015 betalades det ut 80 miljoner. Det var precis innan den rödgröna regeringen avskaffade det här helt. Det finns tyvärr inga uppgifter om hur de pengarna kom att användas, men användningen under 2014 var illavarslande.

Roland Utbult! 2 miljoner av 40 miljoner användes. Med dessa siffror, som du nu har fått från mig, tycker du verkligen att det här är rätt satsning?

Anf. 21 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Ja, jag tycker att det är rätt satsning, Azadeh Rojhan Gustafsson. Jag tycker också att kommunerna bör skärpa sig när det gäller den här satsningen.

Det är viktigt att man inte ser ned på de personer som nu har fått det här bidraget på 3 000 kronor, vilket jag i och för sig inte tror att Azadeh Rojhan Gustafsson gör. Detta bidrag kan ha gjort den stora skillnaden för dem. Det kan ha betytt att man kunnat följa med på en skolresa. Det kan ha gjort att man kunnat betala medlemsavgift till kulturskolan eller idrottsföreningen. För många människor är 3 000 kronor väldigt mycket pengar, och man kan använda dem på ett sätt som ger barnen möjligheter. Jag tycker inte att man ska se ned på det. Jag tror som sagt inte heller att Azadeh Rojhan Gustafsson ser ned på de här personerna, men jag vill uppmana till att tänka över lite grann vad det var som hände med just dem som fick detta bidrag.

Jag tycker att det är rätt satsning, och jag tycker att kommunerna ska skärpa sig. Det kan också vara så att det tar lite tid innan en sådan här reform kommer igång och sätter sig ordentligt.

Anf. 22 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Herr talman! Roland Utbult! Det var M:s och KD:s budget som gick igenom här senast med stöd av Sverigedemokraterna. Tidigare hade jag ett replikskifte med Lotta Finstorp, som gjorde det väldigt tydligt att vi när vi införde de här satsningarna på kulturskolan inskränkte kommunernas självstyre. Det är också det argument som ni hela tiden använder, även Kristdemokraterna, när ni pratar om kulturskolan och satsningarna på den. Men att använda 120 miljoner – 40 miljoner under 2014 och 80 miljoner under 2015 – för en riktad satsning som inte har kommit någon till del och skicka pengarna till kommuner som inte ens använder sig av dem är tydligen inte att slösa bort pengar.

Hade inte de här 120 miljonerna gjort bättre nytta i kulturskolan, som kunde ha använt dem för uppsökande verksamhet? Hade de inte gjort bättre nytta i en satsning på fortsatt fri entré? Nu kommer den fria entrén ändå att bli kvar, i och med den regeringsbildning som skett. Är inte det generella satsningar som når alla?

Det handlar inte om att se ned på någon grupp. Det handlar om att göra kultur, fritidsaktiviteter och föreningsliv tillgängligt för alla. Man ska inte bara satsa på en liten grupp i samhället, vilket också har en stigmatiserande effekt.

Anf. 23 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Azadeh Rojhan Gustafsson! När det gäller kulturskolan och de 100 miljoner som vi drog ned med där är det helt uppenbart så att kommunerna har ansvaret för kulturskolans verksamhet. Det är fråga om en kortsiktig lösning på 100 miljoner för ett år. Vi vet inte vad som händer nästa år och så vidare. Jag vet inte hur den här regeringen kommer att hantera dessa 100 miljoner. Azadeh kanske kan ge besked om huruvida det blir så att man inför de här 100 miljonerna på nytt. Det är lite oklart för mig.

De kommunbidrag som betalas ut från staten har ökat och är nu på 3 ½ miljard, som kan användas av kommunerna precis så som de vill. Det betyder att de som bär ansvaret för kulturskolan kan använda pengar för att stärka den. Jag undrar vad de har sysslat med under alla år när det gäller kulturskolan, med tanke på den uppfinningsrikedom som nu har funnits med de här 100 miljonerna. Jag håller med om att det har gjorts en del saker för de pengarna. Men vad gjorde kommunerna tidigare? Vilket ansvar tog man? Och hur tänker man ta det framöver när de här pengarna är slut? Det är ju ändå bara ettåriga satsningar.

Kommunerna bär ansvaret för kulturskolan, och de bör satsa mer på kulturen i stort. Vi som förstår kulturens värde förstår också att kommunerna, som har ansvaret här, måste ta ett väldigt stort ansvar för kultur även ekonomiskt. Det gäller bland annat kulturskolan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Folkbildningsfrågor

Folkbildningsfrågor

Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU9
Folkbildningsfrågor
föredrogs.

Anf. 24 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Nu handlar det om en svensk framgångshistoria, nämligen folkbildning.

Jag tror att Oscar Olsson var en av de första som startade en studiecirkel i början av 1900-talet, inspirerad av svenska och danska tänkare och sociala ingenjörer runt om i landet som funderade på om vi inte borde försöka lösa problem tillsammans och försöka lära oss mer tillsammans. Man skapade den där svenska modellen, som har blivit så viktig, med ett föreningsliv som samlar människor som funderar tillsammans kring vad man kan lära och hur man ska lära och sedan också lär sig tillsammans.

Det är en historia där nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen, frikyrkorna, idrottsrörelsen och många andra rörelser skapade sina möjligheter att lära sig mer om samhället, dels för att ta makten och demokratin, dels för att ta makten över sitt eget liv. Det skedde en kulturutveckling och ett kulturlärande. Ett läsande folk ville ta makten. Samtidigt skapade man en djup tillit, en social tillit, ett socialt kitt, en social gemenskap människor emellan, vilket blev väldigt viktigt för Sveriges utveckling på lång sikt.

Den tillit till varandra och till det gemensamma som skapas av att människor går ihop i föreningar och lär sig saker blev väldigt viktig för Sverige och har varit en viktig förklaring till att Sverige gått starkt de senaste 100 åren, från Oscar Olsson fram till människor som i frivillig samverkan såg till att flyktinginvandringen 2015, som myndigheterna hade svårt att klara av, trots allt löstes, till stor del genom frivilligarbete och folkbildningsverksamhet. Det blev en viktig del av civilsamhället och också en lärande organisation. Detta skapar tillit och socialt kapital, samtidigt som individernas självständighet och frihet ökar.

Detta var en framgångshistoria som vi har stor nytta av också i dag, men som inte får tas för självklar. Det finns människor som inte känner behov av att lösa sin situation utan kanske tycker att någon annan borde lösa problemen i stället – staten eller någon annan. Det kan finnas en önskan om att få ta det lite lugnt och inte hela tiden behöva lära nytt och vara nyfiken på det man inte känner så väl till. Det råder en kamp om vår tid – man vill kanske hellre titta på tv eller göra något annat än samlas i föreningar och jobba på.

Vidare finns en risk för att byråkrati och administration släcker intresset för att ägna den där extra timmen åt kassörskapet, liksom en risk för att staten ser att det som föreningarna och folkbildningen har skapat är så bra att man försöker använda det till det man från statens sida vill. Staten kan då börja med riktade i stället för generella statsbidrag och korta statsbidrag i stället för långsiktig finansiering och börja se alltmer instrumentellt på folkbildningen och civilsamhället, i stället för att se att de har ett värde i sig.

Risken med framgångssagan är att man blir så duktig på att lösa problem i samhället att staten försöker använda det för sitt eget syfte och därmed släcker intresset och engagemanget och riskerar att underminera hela idén.

Det finns utmaningar för folkbildningen och civilsamhället, herr talman: att hitta balansen mellan det fria och frivilliga och den leverans samhället förväntar sig för de pengar man ger. Där ser jag, och även Folkbildningsrådet i sitt budgetunderlag, en tendens till att staten allt oftare har en kortsiktig, instrumentell beställningsinställning, i stället för att se det långsiktigt generella som har varit framgångssagans grund.

Det finns ett behov av att värna särarten och hitta en balans mellan det fria och frivilliga å ena sidan och det offentliga behov å andra sidan. Stödet till folkbildningen, herr talman, bör präglas av långsiktighet. Av den anledningen yrkar jag bifall till reservation 5.

Folkbildningen har varit en drygt hundraårig framgångshistoria. Den har visat sig vara väldigt stark och leveransskicklig, också när Sverige de senaste åren har stått inför en kris. Den kraften behövs även framöver, men den måste vårdas mycket ömt. Det får inte bli för instrumentellt, för mycket beställning från staten och för kortsiktigt. Vi måste bevara och värna särarten. Den rätta balansen när det gäller det fria och frivilliga måste hittas.

Anf. 25 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Herr talman! I mitt hemlän Dalarna har vi, som i de flesta län, ett antal folkhögskolor. Några drivs av regionen och några av olika intresseorganisationer eller stiftelser. De har olika inriktningar vad gäller kursutbud.

Det kan vara hantverk i Leksand, musik på Sjövik, teckenspråksmiljö på Västanvik eller allmänna kurser i estetik, entreprenörskap eller friluftsliv på Brunnsvik, i Mora eller Malung eller på Fornby. Naturligtvis finns också kurser med inriktning mot skidåkning och folkmusik i detta idrottsliga och kulturella landskap. På Mora folkhögskola har man dessutom en mycket speciell tvåårig utbildning i anpassad it för personer med intellektuell funktionsnedsättning – en kurs som har rönt stort nationellt intresse.

Herr talman! Bildningsresan är livslång, och den tar sig olika uttryck i olika livsskederna. Från min egen tid som lärare kan jag se att elever som varit skoltrötta och hoppat av gymnasiestudier har kunnat fortsätta sina studier på folkhögskolan, som har förberett dem för fortsatt utbildning eller lett dem in i arbetslivet. Lika viktigt som studierna är att det bidrar till personlig utveckling och ett ökat samhällsengagemang. Detta stärker demokratin. Folkbildningen är en viktig del i vårt samhälle.

Folkhögskolorna och studieförbunden bedriver olika verksamheter, men på samma värdemässiga grund. Folkbildningen tillämpar en pedagogik som stärker självförtroendet för att därmed stärka förmågan att prestera och förstå vilken plats man kan ta i samhället.

Folkbildningen har inte, herr talman, något direkt uppdrag att öka antalet personer som deltar i arbetskraften eller att öka inkomstnivåerna i samhället. Men både arbetsinkomster och sysselsättning kan ändå vara medel för att uppnå andra mål, till exempel att kunna påverka sin livssituation.

Studieförbunden når många olika grupper i samhället. Där finns deltagare i alla åldrar, från ungdomar till seniorer. Det finns mycket som tyder på att studieförbundens och studiecirkelnas verksamhet har ett värde för de människor som deltar och att studiecirkeln på olika sätt bidrar till alla statsbidragets fyra syften.

Det handlar om att stärka och utveckla demokratin, att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, att utjämna utbildningsklyftor och att höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt att bredda intresset för att öka delaktigheten i kulturlivet.

Studiecirklar och lärgrupper är en skola i och om demokrati. De utvecklar och inspirerar individer att påverka sina liv, ger nya kunskaper och skapar möjligheter att utöva kulturella intressen för människor över hela landet.

Herr talman! I enlighet med alliansregeringens proposition *Allas kunskap – allas bildning* fick Statskontoret i uppdrag att utvärdera statsbidraget till folkbildningen, vilket fördelas på 10 studieförbund och 154 folkhögskolor samt Sisu Idrottsutbildarna. Utvärderingen presenterades 2018, och Statskontorets huvudsakliga intryck var mycket positivt. På folkhögskolorna får deltagarna stärkt självförtroende, nya perspektiv och bättre studieresultat än de tidigare uppnått, enligt utvärderingen.

Samtidigt finns det förbättringsområden. Det handlar bland annat om hur folkhögskolorna ska nå utanför sina traditionella målgrupper. För studieförbunden är det en utmaning att nå människor som inte redan är organiserade. Detta kräver att förbunden utvecklar delvis nya sätt att arbeta.

Statskontorets utvärdering såg också att studieförbunden har begränsade incitament för att lägga resurser på att bredda rekryteringen till verksamheten. Studieförbunden styr inte arbetet i de enskilda studiecirkelnas. Där utgår verksamheten i stället från deltagarnas behov och önskemål. Det

finns ett stort mått av tillit. Samtidigt ska studieförbunden kunna säkerställa att verksamheten håller god folkbildningskvalitet och att resurserna används till verksamhet som bidrar till statsbidragets fyra syften. Statskontoret fick även i uppdrag att föreslå en modell för hur folkbildningen kan utvärderas på ett mer regelbundet och systematiskt sätt.

Vi moderater anser att intentionerna i alliansregeringens proposition bör fullföljas vad gäller att långsiktigt värna folkbildningens särskilda uppdrag och metodik. Detta är särskilt viktigt i ett föränderligt utbildningslandskap som i allt högre grad präglas av ny teknik. Även verksamhetsformerna kan utvecklas för att bättre motsvara dagens behov.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Moderaternas reservation nr 2.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annicka Engblom och Viktor Wärnick (båda M).

Anf. 26 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till Sverigedemokraternas reservationer 3 och 6 i det här betänkandet. I övrigt vill jag deklarera vårt stöd även till våra övriga reservationer.

Folkbildning är ett av vårt utskotts största beredningsområden sett till både anslag att fördela och antalet sysselsatta. ”Bildning är det som är kvar sedan vi glömt allt vad vi lärt oss” är bevingade ord som Ellen Key en gång lär ha yttrat. Jag vill påstå att det är en kärnfull sentens. Folkbildningen – ett träd med djupa historiska rötter sedan Grundtvigs dagar och socialkonserverativa strävanden efter ökad gemenskap och sämre bemedlades chanser att nå bildning och personlig utveckling – har varit en viktig grund för demokratiseringsprocesser. Det är ett träd jämte det ordinarie utbildningsväsendet som bär många grenar och frukter för social gemenskap och lusten att lära. Folkbildningen, med sitt icke-auktoritära förhållningssätt mellan ledare och deltagare i kurser, skolgång, yrkesutbildningar och studiecirklar, fyller även i våra dagar en viktig funktion i det livslånga lärandet och för att höja vår samlade kompetens. Inte sällan sker det också i vackra, stimulerande internatmiljöer, där man skapar band och minnen för livet.

Många av oss har en relation till folkbildningen. Det kan vara en folkhögskola, eller ett studieförbund. Inte sällan är det positiva minnen av förkovran. Det är just detta som jag just ringat in som vi ser som folkbildningens unika position och egenvärde, väl värt att värna, vårda och kvalitetssäkra. Den är fri och frivillig i sin själ och har fyra i grunden goda syften: att stödja verksamhet som syftar till att öka deltagandet i demokratin och engagemanget för samhället, att bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och att skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, att bidra till att utjämna utbildningsklyftor och att öka delaktigheten i kulturlivet.

Ingen ifrågasätter syftena i grunden; däremot har vi efter en längre tids översyn och dialog med berörda aktörer, samt efter Statskontorets omfattande rapport, i likhet med just Statskontoret konstaterat att det på en rad områden krävs reformer för att i sanning och handling uppnå dessa goda grundsyften. Det är dessa reformbehov som ligger till grund för de reservationer vi står bakom i dag.

Herr talman! Låt mig lotsa oss igenom några av dessa och börja med frågan om betyg. Deltagare som har studerat för höskolebehörighet inom folkbildningen kan inte vara säkra på att studierna vid folkhögskola bedöms rättvist vid antagningen till olika universitetsutbildningar. Kvot-systemet i antagningsprocessen gör att om inte tillräckligt många från samma kvot söker en utbildning antas ingen från denna kvot. Söker inte tillräckligt många inom folkbildningskvoten har den som har studerat vid folkhögskola ingen chans att antas på basis av sina folkhögskolemeriter. Detta är såklart problematiskt för den som har studerat inom folkbildningen. Därför föreslår vi att elever som har studerat vid folkhögskola ska kunna begära betygsättning som är likvärdig med den som ges om man har studerat på Komvux.

Herr talman! Det finns vidare en rad olika kriterier för att en aspirerande folkhögskola ska vara berättigad till statsbidrag. Bland annat ska den aspirerande folkhögskolans verksamhetsinriktning överensstämma med syftet med statens stöd till folkbildningen, ha god kännedom om utbildningsformen och vara demokratiskt styrd. Ett av kraven, som dessvärre rimmar illa med demokratisyftet, är att för att en aspirerande folkhögskola ska kunna få statligt stöd måste skolan först samköra med en befintlig folkhögskola genom en sorts faddersystem. För att Folkbildningsrådet ska godkänna en sökande organisation som självständig folkhögskola och mottagare av statsbidrag är ett av villkoren att verksamheten ska omfatta minst 500 deltagarveckor per år i samarbete med en befintlig folkhögskola under de två senaste åren före ansökningsåret.

Statsbidraget ökas inte när det blir ett ökat antal godkända aktörer. Det innebär att befintliga folkhögskolor ökar konkurrensen om medel om de bistår en aspirerande folkhögskola med etablering. Det saknas därför generellt sett incitament för att upprätta ett samarbete med en aspirerande folkhögskola, vilket riskerar att hämma utvecklingen inom folkbildningsområdet. Nya skickliga aktörer som vill förmedla bildning i folkhögskolans anda får svårt att göra detta utanför redan befintliga folkbildningsinstitutioner.

I samband med att folkbildningsväsendet reformerades 1991 slog regeringen fast att allmän kurs skulle utgöra basen för folkhögskolornas verksamhet och uppgå till 15 procent av den totala statsfinansierade verksamheten. Under många år har andelen varit avsevärt högre och ligger numera mellan 40 och 50 procent. Det är givetvis bra att många ges chans att studera allmän kurs, men samtidigt innebär det delvis att folkbildningen kompenseras för det ordinarie utbildningsväsendets tillkortakommanden. Man skjuter så att säga över strukturproblem på andra aktörer.

Vi anser inte att folkbildningens huvudsakliga roll i det moderna samhället ska vara ett komvux light utan att ett större fokus bör ges de särskilda kurserna. Allmän kurs kan och ska komplettera ordinarie utbildningssystem genom att tillgodose en utbildningsmetod som passar vissa personer bra, men allmän kurs bör inte vara folkhögskolans huvudsakliga verksamhet. Därför bör vi i stället för en minimimålsättning om minst 15 procent allmän kurs etablera en ny målsättning om att allmän kurs bör utgöra just runt 15 procent av folkhögskolornas verksamhet.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag kommentera strukturen. I dag fattar Folkbildningsrådet beslut om medelstilldelningen till folkbildningsaktörerna och genomför granskning och uppföljning av att medlen använts korrekt. Även om Folkbildningsrådet har egna kontrollsystem för att säkra att skattemedel används på rätt sätt upplever vi att det av flera skäl är problematiskt och främmande i svensk förvaltnings- och myndighetstradition att en organisation som består av de aktörer som själva bedriver folkbildningsverksamhet fördelar och följer upp medelsanvändningen inom sina egna medlemsorganisationer.

Vi föreslår därför att en ny aktör som är oberoende av de verksamheter som får stöd ska få i uppdrag att fördela medlen till folkbildningen. Det bör utredas om och hur en nystiftad eller befintlig myndighet kan handha folkbildningens medelstilldelning. Denna myndighet bör även få i uppdrag att se över möjligheterna till förbättrad uppföljning av folkbildningsverksamheten och ett större mått av tillsyn utan att folkbildningens frihet påverkas negativt.

Med denna sammantagna kvalitetssäkring av folkbildningsväsendet har vi möjlighet att på ett hållbart och långsiktigt sätt behålla folkbildningens fria själ, samtidigt som vi reformerar vad som inte är tillfredsställande i dag för att bevara vad som är bra och därmed öka folkbildningsväsendets legitimitet för imorgon.

(Applåder)

(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 11 Frågestund

Anf. 27 TREDJE VICE TALMANNEN:

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning.

Därmed vill jag hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras av arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, försvarsminister Peter Hultqvist, statsrådet Ardalán Shekarabi och statsrådet Ann Linde, samtliga från Socialdemokraterna. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Anf. 28 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ylva Johansson.

Sverige har i decennier arbetat hårt och intensivt för att säkerställa att svensk arbetsmarknad ska vara en trygg plats för alla. Vi har från arbetsgivare, fackförbund och lagstiftare sett till att göra svensk arbetsmarknad så säker som det någonsin är möjligt.

Likväl kan vi denna vecka konstatera att nya siffror visar att januari detta år är den mörkaste januarimånaden på över 20 år, med fler än nio döda på arbetsplatser runt om i Sverige. Det bistra resultatet efter fyra år med socialdemokratisk regering är att vi stadigt har sett en ökad mängd arbetsplatsolyckor med dödlig utgång ända sedan 2015.

När tänker regeringen fylla sin retorik om en nollvision med ett innehåll som faktiskt gör skillnad?

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Tack för frågan!

Detta är otroligt allvarligt. Hittills i år har tolv människor mist livet på jobbet. Det är anhöriga som inte får se sin älskade komma hem och barn som inte får se sin förälder komma hem. Detta är de absolut viktigaste frågorna.

Mycket gjordes under den förra mandatperioden: nya resurser till Arbetsmiljöverket, 100 nya inspektörer, en ny arbetsmiljöstrategi, en nystartad myndighet och ett nytt samarbete mellan myndigheter. Men det är helt uppenbart att mer måste göras. Därför träffar jag på måndag inbjudna från de branscher som är värst drabbade. Det är såväl arbetsgivare och fackliga organisationer som expertmyndigheter, och vi ska lyssna på dem innan vi tar nya steg för att säkerställa att vi kan vända utvecklingen.

Jag kan försäkra Erik Bengtzboe om att detta är en av mina absolut högst prioriterade frågor.

Jag noterar att Moderaterna, när vi antog nollvisionen, röstade nej och också har varit emot de satsningar på arbetsmiljöarbetet som redan har gjorts.

Anf. 30 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Tack, Ylva Johansson, för svaret!

Att prata om en nollvision är enkelt. Att fylla den med ett innehåll som verkligen gör skillnad verkar vara desto svårare för den sittande regeringen. Det som oroar mig är att ju fler gånger Ylva Johansson tar initiativ i frågan och ju fler gånger man hävdar att detta är prioriterat och det viktigaste som kan ske, desto mer ökar dödsolyckorna.

Det kanske är dags för regeringen att prioritera om sin politik och inse att man har prioriterat fel under de gångna fyra åren?

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi tog över efter en borgerlig regering som hade gjort stora, dramatiska nedskärningar på arbetsmiljöarbetet, avskedat många inspektörer och lagt ned hela Arbetslivsinstitutet. Vi har vänt denna utveckling.

Vi har resurserna på plats på Arbetsmiljöverket, vi har fått en ny myndighet på plats som har arbetsmiljökunskap och vi har kunnat göra fler saker och insatser på arbetsmarknaden. Men mer behöver göras, och jag är garanten för att detta kommer att ske.

Kriminalisering av deltagande i terrororganisationer

Anf. 32 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Min fråga går till Ylva Johansson.

Regeringen kriminaliserade terrorresor efter att alla IS-terrorister hade rest klart. I dag presenterar regeringen en kriminalisering av deltagande i Islamiska staten, som träder i kraft när staten har besegrats och upphört.

Samtidigt upprepas från regeringsföreträdare att den rödgröna regeringens arbete mot terrorism är högst prioriterat. Från Sverige har ca 300 individer rest till Syrien och Irak för att stödja Islamiska staten. 150 av dem har kommit tillbaka och lever här i dag, men ingen av dem sitter häktad eller i fängelse.

Fru talman! Jag vet svaret på min fråga, men jag är osäker på om regeringen gör det, Ylva Johansson. Hur många av de 300 IS-terroristerna kommer att ställas inför rätta genom den nya deltagandelagen, mot bakgrund av vad de har gjort i Syrien och Irak?

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är fruktansvärda brott som IS gör sig skyldigt till. Det har varit viktigt att prioritera en kriminalisering av resor dit men också verksamhet och deltagande i terrorverksamhet.

I dag presenterar regeringen en lagrådsremiss som med högt straffvärde kriminaliserar deltagande i eller samröre med terrororganisationer. Jag räknar med att det kommer att bli betydande konsekvenser med den nya lagstiftningen. Den lagstiftning som vi tidigare har beslutat om har redan varit tillämplig och är tillämplig i domstolarna i dag.

Som riksdagsledamoten vet är det regeringen som lägger fram förslag till lagar, riksdagen som stiftar lagar och domarna och domstolarna som tolkar dem.

Anf. 34 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Då är det som jag beförde. Regeringen har ingen aning. Det är alltså noll personer som kommer att omfattas av straffansvar med den politik och de lagförslag som regeringen har presenterat sedan man klev in i Rosenbad 2014. Noll personer kommer att träffas av det som ni har gjort, Ylva Johansson.

Är du stolt som minister i den rödgröna regeringen när du släpper 150 IS-terrorister fria på våra gator och inte nekar dem som är kvar i Syrien och Irak att komma tillbaka till Sverige som svenska medborgare för resten av sina liv? Jag tycker att det är skamligt.

(Applåder)

Anf. 35 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att vi inte duar varandra i talarstolen.

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det verkar som om Adam Marttinen är lite dåligt uppdaterad. Den nya lagstiftning som den tidigare regeringen, som jag var delaktig i, har tagit fram är verksam, fungerar och används nu i domstolarna. Vi kommer med en ny lagrådsremiss i dag som kommer att resultera i ny, mycket skarp lagstiftning med ett straffvärde på upp till sex år för den som deltar i eller har samröre med terrororganisationer.

Det är dock viktigt att hålla rågången rätt: Vi lägger fram förslag, riksdagen stiftar lagar, men domstolarna tolkar dem.

(Applåder)

Reglering av spelmarknaden

Anf. 37 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Min fråga går till civilminister Shekarabi.

Ministern har den senaste tiden varit på offensiven mot spelbranschen. Det råder tyvärr ingen tvekan om att det inom spelindustrin finns vissa avarter hos en del bolag. Ministern har själv påpekat att det förekommer aggressiv marknadsföring som dessutom ofta riktas mot samhällets svagaste. Människor som fångas av spelet riskerar att behöva gå från hus och hem på grund av att spelbolag sätter intäkterna högre än etiken. Samtidigt ser vi att spelbolagen kan göra vinster i mångmiljonklassen. Att ministern säger ifrån mot dessa avarter är bra.

Min fråga till ministern är: Är ministern redo att ta till hårdare tag genom samtal med de mer problematiska spelaktörerna och kanske rent av se över lagstiftningen?

Anf. 38 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar Niels Paarup-Petersen för denna viktiga fråga. Svaret på frågan är ja. Vi har tillsammans med denna kammare sett till att den svenska staten har återtagit kontrollen över den svenska spelmarknaden efter två decenniers oreglerad marknad. Nu ska vi se till att dessa lagar följs. Vi ska se till att alla bolag följer den svenska lagstiftningen vad gäller marknadsföringen. Det krävs att tillsynen förbättras och förstärks.

Vi har i dag fattat beslut om det till Konsumentverket och Spelinspektionen, men mer måste göras. Signalen från regeringen till spelbolagen var mycket tydlig i samband med mötet för två veckor sedan. De har fram till den 31 mars på sig att agera med en självreglering som innebär en märkbar förändring vad gäller spelreklam. Får vi inte en märkbar förändring sätter vi i gång arbetet och processen med att skärpa lagstiftningen vad gäller spelreklam, både när det gäller aggressiviteten och mängden reklam. Detta är oerhört viktigt för skyddet för svenska konsumenter. Och bolagen ska veta att det nu är svensk lag som gäller och inte maltesisk lag.

Anf. 39 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Tiotusentals personer, inte minst äldre, har drivits till Kronofogden av socialdemokratiska A-lotterierna. Ministerns parti har aggressivt värvat prenumeranter till lotterierna genom det egna medlemsregistret och mörkat avsändaren i annonser. Partiet har även marknadsfört lotterna med kredit, vilket är olagligt för andra spelbolag. Samtidigt har

Socialdemokraterna tjänat hundratals miljoner kronor. Kommer ministern att agera lika hårt mot A-lotterierna och den sällagstiftning som finns för A-lotterna som mot de digitala spelaktörerna?

Anf. 40 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag är väldigt glad över att Niels Paarup-Petersen kan få detta svar: Ja, riksdagen och regeringen har redan förändrat lagstiftningen och skärpt reglerna för kredit, vilket innebär att det blir en mycket restriktivare hållning också för just detta lotteribolag. Jag är väldigt stolt över detta. Regelverket ska gälla alla, inklusive det företag som har kopplingar till mitt eget parti. Det ska vara tydliga restriktiva regler vad gäller marknadsföring och andra ageranden för spelbolagen. Det ska vi säkerställa. (Applåder)

Arbetsförmedlingens framtida uppdrag

Anf. 41 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Vi är många, Ylva Johansson, som minns jobbcoacherna och etableringslotsarna från Reinfeldteran som bland annat drog till sig ekonomiska brottslingar, hypnosbedragare och i något fall misstänkta terrorfinansiärer.

I och med 73-punktsöverenskommelsen ska nu detta fiaskoartade förhållningssätt i Arbetsförmedlingen tyvärr inte bara återupplivas utan köras som fullskaleexperiment, dessutom i en situation där ett jättevarsel har lagts och personalen på Arbetsförmedlingen är hårt pressad.

Jag har noterat att Ylva Johansson i intervjuer har slagit fast att hon personligen står som garant för att genomförandet av denna kaospolitik inte ska leda till kaos. Men ministern har inte gett några signaler om att varslen inte ska behöva leda till massuppsägningar – tvärtom – och inte heller kommit med några andra besked om hur detta experiment ska genomföras mitt under ett forcerat nedskärningskaos på myndigheten.

Därför undrar jag vad ministerns budskap är, både till de anställda på Arbetsförmedlingen och till dem som är i behov av Arbetsförmedlingens tjänster.

Anf. 42 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det ska inte genomföras några experiment med Arbetsförmedlingen. Det är en oerhört viktig verksamhet som har en central roll för en väl fungerande arbetsmarknad. Därför behöver man tänka igenom saker noga innan man genomför reformer. Det är olyckligt att vi nu befinner oss i en situation där en illa genomtänkt budget har gått igenom i riksdagen och nu gäller, en budget som innebär stora besparingar på arbetsmarknadspolitiken för att finansiera stora skattesänkningar för andra. Det är tyvärr en situation som har åstadkommit av beslutet i riksdagen och som måste hanteras av myndigheter och av regeringen.

Detta är en dålig start för att påbörja ett reformarbete. Men jag tar ansvar för att fortsatt driva reformarbetet. Vi ska inte ha någon experimentverkstad. Vi ska inte öppna för oseriösa aktörer. Vi ska säkerställa att vi har bara seriösa aktörer och en ny roll för Arbetsförmedlingen, som kom-

mer att innebära en stor förändring. Men jag hoppas att det innebär en tydligare och mer avgränsad uppgift, där Arbetsförmedlingens viktigaste uppgift kommer att vara att bli riktigt duktig på att göra arbetsmarknadspolitiska bedömningar.

Prot. 2018/19:57
28 februari

Frågestund

Anf. 43 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag har träffat de fackliga organisationerna på Arbetsförmedlingen, och deras bild är samstämmig om att det är en stor osäkerhet om vart myndigheten är på väg. Det är en oerhörd frustration över oförenliga krav och en begriplig oro över hur de ska genomföra det uppdrag som de har och som styrs av lagar och förordningar, samtidigt som deras myndighet utsätts för enorma påfrestningar.

Jag noterar att den utredning som har genomförts inte får verka utan blir sidsteppad av denna överenskommelse.

Därför vill jag återigen fråga: Vad är ministrarnas budskap för att lugna dem som är anställda på Arbetsförmedlingen?

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag har stor förståelse för den oro som man känner över att en ogenomtänkt budget har gått igenom i riksdagen, som man nu måste hantera. Jag tar ansvar för den fortsatta processen. Där ska vi inte göra ogenomtänkta saker. Det betyder att vi kommer att behöva bereda saker i ordning innan vi kan ge konkreta besked. Men en sak kan jag säga: Arbetsförmedlingen ska inte stå inför oförenliga krav i framtiden.

Sveriges förmåga att locka kvalificerad arbetskraft

Anf. 45 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Regeringens stora målsättning under den förra mandatperioden var att uppnå lägst arbetslöshet i EU. Hela ministerkåren skulle göra allt de kunde för att varje beslut skulle leda till lägre arbetslöshet. Men dåligt utformade mål följdes av dåliga resultat, och Sverige tappade i stället sju placeringar i arbetslöshetsstatistiken. Jag kan notera att detta mål nu är slopat och att misslyckandet delvis skylls på en M-KD-budget som trädde i kraft förra månaden.

Ett annat misslyckande på arbetsmarknadsområdet som nu har fått stor internationell uppmärksamhet är kompetensutvisningarna. Enligt stiftelsen Diversify är nu sju av tio arbetskraftsinvandrare negativt inställda till att rekommendera andra att arbeta i Sverige. Hur har det blivit så? Jo, för att vi gång på gång får se hur duktig och välbehövlig personal utvisats efter att små fel uppdagats hos arbetsgivarna.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern: Vad gör regeringen för att förändra bilden, så att vi kan locka till oss den personal som Sverige så väl behöver?

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Låt mig först få säga att jag på inget sätt anser att arbetsmarknadspolitiken under den gångna mandatperioden har varit ett misslyckande. Vi har varje år minskat arbetslösheten, vi har varje år ökat sysselsättningen och vi har varje år ökat sysselsättningsgraden, trots att

Sverige var ett av de länder i världen som tog emot flest flyktingar under den stora flyktingkrisen. Vi har nästan fördubblat hastigheten för nyanlända att komma i arbete. Det betyder inte att det inte kvarstår utmaningar på arbetsmarknaden; det gör det verkligen. Men vi har uppnått goda resultat under den gångna mandatperioden.

När det gäller personer som har kommit som arbetskraftsinvandrare och som utvisas på grund av små fel ska vi inte ha det på detta sätt. Orsaken till detta är den lagstiftning som finns och som vi fick ärva från den tidigare regeringen. Men vi är beredda att göra förändringar, så att det inte ska vara så att man utvisas på grund av bagatellartade fel. Det är helt orimligt. Sverige behöver kompetens från andra länder under ordnade former, och det behöver vi säkerställa.

Anf. 47 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Det är ett faktum att trots vägledande domar som har minskat de negativa utfallen fortsätter kompetensutvisningarna. Problemet i dag är att tidigare arbetsgivares misstag eller fusk fortsätter att påverka arbetstagaren även i framtiden, och konsekvenserna får arbetstagaren ta. Om man har bytt jobb och har bra villkor i dag, kan man ändå åka ut ur landet om en tidigare arbetsgivare har gjort fel.

Ylva Johansson säger nu att lagstiftningen måste förändras. Men när kommer den att förändras?

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Sofia Damm berör här en av svårigheterna i detta sammanhang. Vi har haft vägledande domar som det varit upp till Migrationsverket att tolka. Utifrån hur denna tolkning har gjorts får man en grund för vilka förändringar som kan behöva göras i lagstiftningen. Vi är beredda att göra det, och vi får återkomma till riksdagen om detta.

Konkurrensupphandling av försvarsmateriel i EU

Anf. 49 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Min fråga riktas till försvarsminister Peter Hultqvist. Enligt Lissabonfördragets artikel 346 finns det en möjlighet för medlemsländerna, när de upphandlar försvarsmateriel, att undgå konkurrensupphandling med hänvisning till väsentliga nationella säkerhetsintressen. Sverige utmärks av att vi är en mycket liten köpare av försvarsmateriel. Däremot är vi i förhållande till vår storlek en av världens största producenter av försvarsmateriel.

Vi har mycket att vinna, och ganska lite att förlora, på att all försvarsmateriel inom unionen blir föremål för konkurrensupphandling. Kommissionen har lagt fram förslag om detta.

Min fråga till Peter Hultqvist är huruvida regeringen är beredd att stötta den utveckling som vi nu ser mot en starkare konkurrens på området för försvarsmateriel.

Anf. 50 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Tack för frågan, Allan Widman!

Enligt det vi kom överens om i förra Försvarsberedningen och i inriktningspropositionen är ubåtsverksamheten och stridsflyget, JAS Gripen, att beteckna som väsentliga säkerhetsintressen. Till detta har i budgetpropositionen till riksdagen, som riksdagen har godkänt, sensorer, telekrigföringsförmåga och krypton tillförts. Det här är områden som i en fortsatt process måste analyseras i fråga om hur det ska vägas av: nationella intressen kontra samverkan med andra intressenter.

Vi är beredda att ha väsentliga säkerhetsintressen på de områdena. I övrigt gäller de riktlinjer som riksdagen tidigare har fastslagit för upphandling. Det innebär också att vi är med i de processer som finns på EU-området men hävdar att principen i artikel 346 är viktig.

Anf. 51 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! När Peter Hultqvist räknar upp stridsflyg, ubåtar, sensorer och krypton har han tecknat in en stor del av det svenska materielanslaget i försvarsanslaget, en mycket stor del. Det blir för mig lite svårförståeligt varje gång vi talar om Sveriges exportberoende, och statsråd som Ann Linde går ut och säger att det är viktigt med ett arbete mot tullar och för frihandel. Så sent som i går eftermiddag uttalade Stefan Löfven liknande tankar.

Anf. 52 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det skulle förvåna mig om Allan Widman skulle hävda att ubåtar, stridsflyg, sensorer, telekrigföringsförmåga och krypton inte skulle betraktas som väsentliga säkerhetsintressen.

Jag tror nog att Allan Widman också har kunskap och känslighet för att man här måste föra balanserade diskussioner om var gränssnitten går.

Vi tycker att det är bra att principen i artikel 346 finns. Men vi bejakar att vara med i processen inom EU.

Åtgärder mot dödsolyckor på arbetet

Anf. 53 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Min fråga om åtgärder för att minimera antalet dödsolyckor på jobbet går till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Det är en fråga som nyss har lyfts upp här i kammaren, av Erik Bengtzboe. Men det är en så angelägen fråga att det finns all anledning att debattera den.

Hittills i år har tolv personer mist livet i arbetsplatsolyckor. Förra året avled 58 personer på jobbet. Det är inte acceptabelt att familjefäder och familjemödrar inte kommer hem från sina arbeten.

Riksdagen beslutade 2016 om en arbetsmiljöstrategi som skulle gälla perioden 2016–2020. Den har varit framgångsrik i många delar. Strategin var till för att minimera antalet olyckor.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Vad planerar regeringen att göra för att minimera olyckor och dödsolyckor på jobbet?

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det korta svaret är att vi måste göra det som krävs för att vända utvecklingen. De här frågorna bör övervägas:

- Har vi rätt kompetens på inspektörerna?
- Har vi tillräckligt många inspektörer?
- Har skyddsombuden rätt kompetens?
- Behöver vi förändra preskriptionstider?
- Behöver vi göra satsningar när det gäller polis och åklagare?
- Behöver man titta branschvis på strukturer som kan påverka olycksbenägenheten?

Det finns säkert många fler frågor.

Innan jag tar ställning till vilka förslag vi ska gå vidare med vill jag lyssna på dem som har den bästa kompetensen. Det är våra expertmyndigheter, arbetsgivarna i de mest drabbade branscherna och de fackliga företrädarna.

Vi ser tydligt att ett stort riskmoment är människa och fordon. Ett stort antal dödsolyckor är kopplade till fordon, fordon på väg men också fordon i andra miljöer. En annan sektor som sticker ut är de gröna näringarna. Jord- och skogsbruk har en stor andel.

Anf. 55 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Jag vet att det i närtid ska hållas en överläggning med parterna. Jag förstår att det finns ganska stora förhoppningar och förväntningar på den, och framför allt på vad som kommer ut av den.

Det angreppssätt som ministern och regeringen har känns positivt. Men jag skulle gärna vilja höra lite om ministerns förväntningar på den kommande överläggningen.

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag har höga förväntningar. Det kommer personer med stor kompetens till överläggningen som jag har kallat till på måndag. Det var det första jag tog tag i när jag blev återutnämnd som arbetsmarknadsminister.

Låt mig peka på ett annat område som vi har prioriterat under förra perioden. Det är samarbete mellan myndigheter. Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att se över det som kallas osund konkurrens, det vill säga kriminella eller grå företag som utnyttjar människors hälsa för att skaffa sig konkurrensfördelar.

Det har varit ett mycket framgångsrikt arbete tillsammans med polis, skatteverk och tull, och det avser jag att fortsätta med.

Anf. 57 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! I en interpellationsdebatt den 12 februari med statsrådet Shekarabi kunde vi konstatera att det finns möjligheter till andra driftsformer i vår välfärd. Enligt januariöverenskommelsen ska det dessutom ske på lika villkor.

Den röda majoriteten i Västerbotten föreslår nu att landstingets egen primärvård ska få skriva av stora delar av sitt underskott. År 2017 hade primärvården i Västerbotten ett underskott på 96 miljoner kronor. Det är inte likabehandling. Landstinget stöttar sig givetvis på en dom från Förvaltningsrätten i Härnösand där det sägs att man inte behöver vara konkurrensneutral.

Det här går precis stick i stäv med ministerns svar i interpellationsdebatten. Min fråga blir därför: Hur avser ministern att agera för att leva upp till den utlovade konkurrensneutraliteten?

Anf. 58 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Elisabeth Björnsdotter Rahm, för frågan!

Jag tror att det för andra gången under den här frågestunden behöver poängteras att vi har en maktindelning. Riksdagen stiftar lagar. Regeringen bereder lagstiftningsärenden. Domstolarna tillämpar och tolkar lagarna. Om vi har synpunkter på hur domstolar tolkar och tillämpar lagar kan regeringen sätta igång en process och ändra lagstiftningen efter att riksdagen fattar beslut om det. Det är precis det man kan göra i olika sammanhang.

Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har kommit överens om ändringar i regelverket vad gäller likvärdighet för olika driftsformer i välfärdsverksamheter. Vi är precis i starten av en sådan process. Det måste självklart utredas. Sedan måste det hanteras av regeringen och därefter riksdagen.

Jag ser fram emot det arbetet. Det är viktigt att vi har bra och likvärdiga villkor för svensk välfärd i hela Sverige.

Anf. 59 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Det är nog inte sista gången vi diskuterar den här frågan.

Jag tolkar det som och förutsätter att det omtalade 73-punktsprogrammet kommer att efterlevas, att det inte är upp till varje enskilt landsting att besluta om konkurrensneutralitet och att ministern avser att ändra lagstiftningen så att vi kan leva upp till likabehandling och konkurrensneutralitet.

Anf. 60 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Låt mig tacka Elisabeth Björnsdotter Rahm för engagemanget för januariavtalet. Det är ett engagemang som uppskattas. Vi kommer inte att göra riksdagsledamoten besviken. Vi ska självklart hedra detta avtal och driva igenom den politik som fastslagits i avtalet.

(Applåder)

Anf. 61 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Min fråga går till ministern för nordiskt samarbete, Ann Linde.

Nordisk gemenskap är unik. Men närmare 40 procent av befolkningen i våra grannländer Danmark och Norge har bytt uppfattning om Sverige de senaste åren. Det visar inte minst en rapport som Svenska institutet presenterade förra året. Efter 2015, det stora migrationsåret, anser många att Sverige är ett naivt land med omfattande samhällsproblem, även om det inte gäller alla.

Från dansk sida framfördes också alldeles nyligen nya krav på och nya tankar om hårdare gränskontroller gentemot Sverige som en reaktion på hur vi har hanterat och hanterar våra gränser, inre utlänningskontroller och inte minst motverkande av terrorresor, som är väldigt aktuellt i dagsläget.

Min fråga är: Vad avser minister Linde – som jag vet är en varm nordist, i likhet med mig själv – att göra för att nya gränskontroller i Sverige inte ska behöva bli verklighet och att vi snarare ska kunna nedmontera befintliga gränshinder i framtiden?

Anf. 62 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag tackar Aron Emilsson för frågan. Det är roligt att vi har flera riksdagsledamöter som är engagerade i de nordiska frågorna.

Gränshindersfrågan och gränskontrollerna är en svår fråga – det tycker jag att man ska erkänna. Det nuvarande beslutet är ett tremånadersbeslut som gäller till den 11 maj. Motiveringen är densamma som vi nu har haft i flera år: Det är brister i kontrollen av Schengens yttre gräns som gör att detta allvarliga hot mot allmän ordning och inre säkerhet tyvärr kvarstår.

Berörda medlemsstater har tidigare fattat beslut om sex månader i taget, men med detta beslut synkroniserar vi oss med övriga länder som har gränskontroller. Det är Polismyndigheten som avgör hur stort det ska vara, och regeringen har följt dessa förslag.

Anf. 63 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag kan dela den bedömning man gjort i denna fråga. Däremot är jag oroad över utvecklingen med en framväxande inställning bland en hel del personer i våra närmaste grannländer som handlar om att på sikt snarare förstärka gränskontrollerna mot Sverige när vi samtidigt förespråkar en starkare nordisk integration på utbildningsområdet, när det gäller möjligheten att praktisera i varandras länder samt när det gäller en integrerad arbetsmarknad.

Jag vet att Ann Linde betonade denna fråga under sin resa till Finland alldeles nyligen. Vad kan man göra framöver?

Anf. 64 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag tror att en av de viktigaste sakerna är att vi förstärker gränskontrollerna i Schengenområdet så att vi inte behöver känna oro för att det ska komma personer som har onda avsikter till våra länder, oavsett om detta sker via Danmark, som nu har varit aktuellt, eller Sverige.

Man har nu sett framsteg i EU för att göra den yttre gränsen mycket säkrare. Jag tror att detta är en av de viktigaste frågorna.

Prot. 2018/19:57
28 februari

Frågestund

Dolda bolagsstrukturer på spelmarknaden och Spelinspektionens resurser

Anf. 65 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ardalan Shekarabi.

I DN:s granskning av den nya spelmarknaden tidigare denna månad framkom att bolag som har fått licens ägs via ombudsbolag för att dölja de verkliga ägarna och att flera bolag bryter mot reglerna i Norge. Det sägs också att flera bolag har bett Spelinspektionen att hålla deras bolagsstrukturer hemliga.

Spelinspektionen svarar i sin tur att de förhåller sig till de uppgifter som bolagen har lämnat in i sina licensansökningar när de prövar huruvida dessa ska godkännas eller inte.

För mig framträder bilden av en bransch som redan brutit mot flera av licenskraven när det gäller vissa delar, till exempel avstängningsmekanismer, och som i andra delar verkar i gråzonen för vad som är tillåtet. Det tycks som om ansvarig myndighet tyvärr inte har de verktyg som de behöver för att undersöka detta på ett tillfredsställande sätt.

Därför vill jag fråga statsrådet: Hur ser Ardalan Shekarabi på de uppgifter som framkommit i medier om dolda bolagsstrukturer? Anser statsrådet att Spelinspektionen har tillräckliga resurser och metoder för att kontrollera bolagen? Om inte, vad avser statsrådet att göra i frågan?

Anf. 66 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Vasiliki Tsouplaki, för frågan!

Regeringen kommer tillsammans med riksdagen att agera för att klargöra en sak: Svensk lag ska gälla på spelmarknaden. Vi har återtagit kontrollen.

I dag har regeringen fattat beslut om att ge i uppdrag till Spelinspektionen och Konsumentverket att förstärka tillsynen av spelmarknaden. Vi har en utredning som pågår parallellt med implementeringen av denna process för att komma med lagförslag om det finns behov av justeringar av lagstiftningen.

Vi kommer att vidta åtgärder. Det är helt oacceptabelt att det finns bolag som tror att de kan agera på den svenska spelmarknaden som om det var före den 1 januari 2019. Nu har vi en omreglerad marknad. Vi har återtagit kontrollen, och vi kommer att säkerställa att denna lagstiftning följs. Vi har en skyldighet gentemot våra medborgare att säkerställa att vi skyddar konsumenter i Sverige.

Anf. 67 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för svaret!

Det gläder mig att ni har gett detta uppdrag till ansvariga myndigheter. Tyvärr verkar det som om många av bolagen på spelmarknaden har intresse av att hitta luckor i lagstiftningen. Senast i dag rapporterades om hur bolag har kringgått reglerna för att tillåta kredit på sina sajter – spel på kredit är förbjudet.

Jag blir väldigt orolig när jag ser hur lite förändring den nya lagen har gett. Men det låter bra att ni är på hugget i denna fråga. Det är egentligen en väldigt låg nivå som har satts i den nya spellagen.

Anf. 68 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Vi kommer att märka förändringar. Redan i dag är det över 25 000 människor som har kunnat stänga av sig från spelmarknaden. Det är 25 000 människor som har problem med spelande som inte kunde stänga av sig före den 1 januari, för den ordningen fanns inte. Den svenska lagen gällde inte.

Nu har vi ordningen på plats, men det kommer att krävas justeringar. Det kommer att finnas bolag som försöker att kringgå lagstiftningen, men där ska vi täppa till hålen. Vi ska justera lagstiftningen och säkerställa att det inte går att gå runt den svenska lagstiftningen. Det ska vi göra tillsammans.

Utrikeshandelsministerns deltagande i Irans nationaldagsfirande

Anf. 69 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till utrikeshandelsministern.

Utvecklingen i Iran är djupt oroande. Landet styrs av en regim som förtrycker sin befolkning och avrättar oliktankande och som är världens ledande finansär av terrorism.

Iran är också ett land – ett av tre länder – som bedriver särskilt aktiv underrättelseverksamhet i Sverige. En svensk medborgare, Ahmadreza Djalali, är oskyldigt dömd till döden i Iran.

Regeringen verkar för att stärka relationerna till den iranska regimen. Som ett led i detta deltog Ann Linde nyligen i den iranska ambassadens högtidliga 40-årsfirande av den islamiska revolutionen – den revolt som lade grunden för det som i dag är världens värsta diktatur.

Min fråga till Ann Linde är: Vad är det i den islamiska revolutionen som är värt att fira?

Anf. 70 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! De länder som Sverige har diplomatiska förbindelser med deltar som regel officiellt på nationaldagsmottagningar, ofta på minister-nivå. Detta gäller också de länder som har en syn på till exempel demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors ställning som vi inte delar.

I detta fall var det jag som representerade på Irans nationaldag. Naturligtvis tog jag upp mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och så vidare, precis som vi alltid gör när vi har samtal med Iran.

Men mitt deltagande var också ett uttryck för Sveriges och EU:s starka stöd för bevarandet av den kärntekniska överenskommelse, JCPOA, som förhindrar utvecklingen av iranska kärnvapen. Denna är nu under hård press efter att USA har dragit sig ur.

Jag understryker: Jag deltog i nationaldagsfirandet.

Anf. 71 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Det är djupt beklagligt att statsrådet inte valde att avstå från att fira revolutionen. Handelsutbyte är viktigt, men Iran är inte vilket land som helst. Företag och näringsliv kontrolleras av regimen. Oppositionsgrupper varnar för att handel kan bidra till det regimen sysslar med: terrorfinansiering och krigföring.

Min fråga är: Oroar detta utrikeshandelsministern?

Anf. 72 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag återupprepar att jag deltog i nationaldagsfirandet, inte i 40-årsfirandet av den islamistiska revolutionen.

Men som vi ser på det har den isoleringspolitik mot Iran som flera länder förespråkar inte lett till någonting gott utan tvärtom till en mycket osäkrare värld och till sämre förhållanden när det gäller mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter, som är någonting av det som vi främst måste understryka i våra relationer med Iran.

E4:an och regeringens infrastruktursatsningar

Anf. 73 MARIE AXELSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Ylva Johansson.

E4:an går som en pulsåder genom Stockholm, från Sigtuna i norr till Södertälje i söder. På den sträckan finns några riktigt stora arbetsplatser: Arlanda flygplats, Karolinska, Scania, Astra Zeneca med flera.

E4:an har stora brister på sina ställen och behöver säkras upp.

Sommaren 2016 kraschade en lastbil in i räcket på Södertäljebron, och halva bron stängdes av i två månader. Människor har svårt att ta sig till och från sina arbeten vid en sådan händelse. Följderna blev miljonförluster för både industrin och invånarna i Södertälje och hela länet.

Min fråga är: Är denna typ av infrastruktursatsningar något som regeringen just nu prioriterar för att skapa trygga transportvägar för anställda och för invånarna i Stockholms län?

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi är just nu inne i genomförandet av en historiskt stor satsning på infrastruktur som ligger i det infrastrukturpaket som riksdagen har ställt sig bakom. Det innehåller stora satsningar på framför allt tåg, också på hamnar och båttrafik men även upprustning av vägar. Det är dessa riksdagsbeslut som vägleder regeringens prioriteringar.

Anf. 75 MARIE AXELSSON (S):

Fru talman! Jag vill tacka Ylva Johansson. Jag känner mig nöjd med att jag fått ställa frågan och fått det betryggande svaret.

Det finns några absolut nödvändiga investeringar som måste göras runt E4:an i Stockholms län. Bland annat gäller det Södertäljebron, som är i ett känsligt och utsatt läge, och E4:an kring Arlanda flygplats.

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är riktigt att E4:an är otroligt viktig. Den är av central betydelse för att människor ska kunna ta sig till och från jobb och för att

transporter ska komma fram. Men jag vill också betona vikten av att vi har säkra vägar, för dödsolyckor på väg är ett oerhört stort problem. Det är viktigt att vi kan göra investeringar som säkerställer trygga och miljövänliga vägtransporter som gynnar rörligheten i regioner och som underlättar för våra företag.

Omprioritering av internationella insatser

Anf. 77 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! I regeringens regleringsbrev för Försvarsmakten kan man läsa att myndigheten får i uppgift att senast i november detta år påbörja avvecklingen av nuvarande bidrag och kamp i den FN-ledda insatsen i Mali.

Försvarsmakten har framfört synpunkten att Sverige bör omprioritera sina internationella insatser, detta i syfte att stärka våra militära samarbeten med andra länder. Därför förordar man att internationella insatser i första hand ska ske i samarbete med Nato, i andra hand med EU och att man först i tredje hand ska prioritera de FN-ledda insatserna.

Min fråga till försvarsministern är då om avvecklingen av Maliinsatsen är ett sätt att tillmötesgå Försvarsmaktens önskan om omprioriteringar av internationella insatser.

Anf. 78 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det pågår inom Regeringskansliet ett beredningsarbete där vi naturligtvis tittar på effektiviteten i de olika insatserna.

Jag kan bara konstatera att i Mali har verksamheten pågått i fem år. Vi får väl återkomma när vi är färdiga med analyserna och har konkreta förslag att presentera. Sedan är frågan var någonstans de största behoven kan anses finnas. Men vi återkommer i ärendet.

Anf. 79 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Från Moderaternas sida har vi tagit upp frågan om hur Sverige framgent ska prioritera fredsfrämjande insatser. Vår mening är att de i första hand bör ske i närområdet.

En del i vårt närområde där man har internationella konflikter nu är naturligtvis Ukraina. Ryssland har illegalt annekterat delar av landet och för ett lågintensivt krig mot andra delar.

Frågan jag vill ställa till försvarsministern är då vilka förutsättningar regeringen ser för att ytterligare hjälpa Ukraina.

Anf. 80 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi har varit mycket tydliga med att i den händelse att det finns förutsättningar för en FN-insats i Ukraina är Sverige självklart berett att bistå. Det har redovisats i en lång rad olika sammanhang. Men vi är inte vid den tidpunkten än, och det finns inga sådana beslut och inga sådana förutsättningar i dag.

Vi får se hur det kommer att se ut i framtiden. Då kommer vi naturligtvis att inta en positiv hållning – utan att jag nu har gått några händelser i förväg.

Anf. 81 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Min fråga går till civilminister Shekarabi.

Regeringen presenterade 2016 en utredning om utsatta EU-medborgare som kom fram till att det bästa vore om de som tigger på våra gator återvänder till sina hemländer så fort som möjligt för att där kunna påbörja en integration. Men i dag uppehåller sig 4 500–5 000 personer i landet som livnär sig på tiggeri, och det är samma siffror som för tre år sedan.

Vi vet i dag att det pågår ett organiserat utnyttjande av de här människorna som tigger i Sverige, och de lever under ovärdiga förhållanden. Regeringens ansträngningar har varit mer eller mindre verkningslösa om man ser till antalet tiggare som fortfarande befinner sig i Sverige.

Jag undrar därför vilka slutsatser regeringen drar av de åtgärder man hitintills har vidtagit. Utesluter regeringen ett nationellt tiggeriförbud? Jag vet ju att civilministern tidigare har varit inne på att införa ett totalförbud mot tiggeri.

Anf. 82 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Katja Nyberg, för frågan!

Även om frågan ligger utanför mitt ansvarsområde i regeringen kan jag generellt säga att regeringen för närvarande inte har några planer på att genomföra en lagstiftning som innebär ett totalförbud mot tiggeri. Men självklart är det här en viktig fråga.

Vi följer rättsutvecklingen. Vi har också fått ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen, som klargör möjligheterna för kommuner att vidta åtgärder och införa restriktioner för insamling av pengar. Självklart måste rättsutvecklingen följas också av regering och riksdag.

Anf. 83 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Det är intressant, för Sverige har ju kämpat mot tiggeri. Det totalförbjöds redan 1847. Sedan har lagen mjukats upp under tidens gång. Men regeringens ståndpunkt är ju att det ska vara mindre hjälp i Sverige och ökat bistånd i deras hemländer. Ni har ju till och med gått ut med att svenskarna inte ska skänka mer pengar utan i stället ge dem till bistånd.

Det är svårt att göra de här två sakerna samtidigt. Varför inte ett nationellt tiggeriförbud?

Anf. 84 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Utifrån den dom som kom från Högsta förvaltningsdomstolen har svenska kommuner möjlighet att lokalt fatta beslut om restriktioner för pengainsamling. Det kommer säkerligen att leda till en del förändringar i hur kommuner använder sitt rättsliga handlingsutrymme.

Det pågår en hel del sociala insatser, inte minst i samverkan med Bulgarien och Rumänien.

Regeringen kommer att följa utvecklingen.

Frågestund

Anf. 85 PATRIK ENGSTRÖM (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ann Linde.

Sverige är ett litet exportberoende land med en industri i världsklass. Vi är helt beroende av goda handelsrelationer med andra länder, men nu ser vi en utveckling som går åt ett annat håll. Vi talar mer om skyddstullar och stängda gränser än om öppenhet och frihandel.

Under 2018 införde USA tullar på stål och aluminium. Nu överväger USA tydligen också tullar på europeiska bilar med upp till 25 procent.

Min fråga till statsrådet är: Kan statsrådet beskriva handelsrelationerna mellan USA och EU just nu?

Anf. 86 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Tack, Patrik Engström, för den mycket viktiga frågan!

Låt mig börja med en positiv exportnyhet. I går kom siffrorna från SCB om 2018, och exporten har ökat med 10 procent. Det vi också kan se när det gäller bilar är att vår export till flera andra länder, till exempel Kina och Tyskland, ökar kraftigt, med uppemot 70 procent. Däremot minskar exporten till USA med 28 procent. Jag tror att detta har att göra med risken för biltullar.

Det som har hänt är att man har presenterat en utredning för president Trump. Vi vet att den innehåller förslag men inte exakt vad det är för förslag. Det kan finnas en risk för 25-procentiga tullar på hela motorsektorn. Det skulle innebära att vi riskerar att förlora 4 000 jobb i Sverige, varav 3 000 i västra Sverige. Självklart är det ett strängt läge.

Anf. 87 PATRIK ENGSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är jätteroligt att det finns positiva rörelser i detta. Finns det fler positiva rörelser? Det har ju inte gått jättebra i WTO-samarbetet heller. Men ser statsrådet andra positiva rörelser som gör att vi kan se med tillförsikt på framtiden vad gäller frihandel?

Anf. 88 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Låt mig säga två saker. För det första har EU aldrig någonsin haft så många frihandelsavtal som antingen är färdigförhandlade, ska börja implementeras eller är på gång. Till exempel är Japan-avtalet som kom den 1 februari det största frihandelsavtalet någonsin.

För det andra finns det en rörelse från flera olika länder om att bryta stilleståndet i Världshandelsorganisationen. Det blir svårt, men det finns ändå en vilja.

EU:s upphovsrättsdirektiv

Anf. 89 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Jag riktar min fråga till statsrådet Ylva Johansson.

Regeringen har nyligen ställt sig bakom EU:s copyrightdirektiv. Det är viktigt att värna upphovsrätten, men det som nu föreslås är faktiskt helt obalanserat. Det är ett steg bort från det internet vi känner i dag. Man vill

införa länkskatt och uppladdningsfilter. Regeringen borde likt Finland och Nederländerna ha röstat nej till detta.

Moderaterna kan i dag meddela att vi kommer att göra allt för att stoppa detta förslag i Europaparlamentet, och även om man återkommer i skriftligt samråd till EU-nämnden.

Varför tycker regeringen att det är rätt att införa länkskatt och uppladdningsfilter? Har ni till fullo förstått konsekvenserna av ert förslag?

Anf. 90 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är angeläget att skydda upphovsrätten, och här tror jag att Tomas Tobé och jag är överens. Det är också angeläget att detta görs på ett sätt som inte ger oönskade konsekvenser i andra avseenden. Det är precis denna balansgång som finns i det föreslagna direktivet.

Som Tomas Tobé mycket väl vet måste en majoritet av EU:s 28 länder enas för att ett nytt beslut ska kunna tas fram. Man får jobba inom de ramar som finns för att kunna påverka förslaget, och det har regeringen också gjort. Nu ligger frågan i EU-parlamentet.

Anf. 91 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag förstår att ni ibland behöver förhandla, men jag hörde inga argument om varför ni tycker att det är rätt att införa länkskatt och uppladdningsfilter eller varför inte Sverige likt Finland och Nederländerna, länder som vi brukar ha samsyn med, kunde rösta nej.

Varför har regeringen inte ansett sig behöva överlägga om denna fråga på allvar med Sveriges riksdag? Senast ni gjorde det var 2017, och nu ställer den svenska regeringen sig helt plötsligt bakom detta.

Anf. 92 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är alltid viktigt att regeringen överlägger med riksdagen, och vi kommer alltid till riksdagen om vi kallas till överläggning. Jag måste dock medge att jag inte känner till hur diskussionen och besluten såg ut i just detta fall.

Regler för spelreklam på EU-nivå

Anf. 93 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag riktar min fråga till Ardalán Shekarabi.

Frågan om spelreklam har redan varit uppe i dag. Spelmissbruket breder ut sig, och spelreklamen är explosionsartad.

Samtidigt har vi de nya reglerna, vilket är ett sätt att sätta press på spelbolagen. Det gläder mig mycket att Ardalán Shekarabi gör det och börjar direkt med att se till att reglerna följs.

Här finns två alternativ. Det ena är att se till att bolagen följer reglerna och därmed kan behålla sin licens och fortsätta att verka i Sverige. Det andra är att man inför ett förbud, vilket man har gjort i till exempel Italien. Det är också ett bra påtryckningsmedel på spelbolagen: Sköter ni er inte kan vi gå ett steg vidare.

Kan detta behöva regleras även på EU-nivå? Vi har ju problem med att alkoholreklam kommer in via tv-bolag som finns i Storbritannien. Finns det en sådan dimension vad gäller spelreklam också?

Anf. 94 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar Hillevi Larsson för frågan.

Nej, det behovet finns inte eftersom konstruktionen för den lagstiftning som regeringen och majoriteten i riksdagen samlades kring innebär att de bolag som ska bedriva spelverksamhet på den svenska marknaden måste ha licens.

För att få och behålla svensk licens måste spelbolagen följa svensk lagstiftning, oberoende av vilket land de agerar från. Även om ett spelbolag verkar från Malta och använder sig av till exempel tv-kanaler som har sändningstillstånd i enlighet med brittisk lagstiftning måste bolaget följa den svenska lagen, också vad gäller marknadsföringsregler, om det riktar sin verksamhet till den svenska spelmarknaden. Rent rättsligt har denna fråga alltså lösts.

Det är nu viktigt att säkerställa att reglerna om måttfull marknadsföring verkligen följs av bolagen. Viktigt är också att ta tag i frågan om mängden och aggressiviteten i reklamen, och här kommer det att krävas antingen självreglering eller vidare åtgärder i lagstiftningen.

Anf. 95 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det är glädjande att man i alla fall har täppt till kryphålet att via andra länder göra spelreklam i Sverige. Tidigare kunde spelbolagen på Malta använda sig av kryphålet för att nå svenska spelare direkt. Det är glädjande att man nu täppt till kryphålet både på Malta och i Storbritannien vad gäller att sända spelreklam.

Vad gäller alkoholreklam är det ju ett stort problem att den kommer in bakvägen, så det är glädjande att vi kan stoppa spelreklamen. Nu gäller det bara att reglerna följs, så jag önskar lycka till i det arbetet.

Anf. 96 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Detta är viktigt inte bara för konsumenterna på den svenska spelmarknaden utan för att visa våra medborgare att svenska staten har kontroll där den har skyldighet att ha kontroll. Under två decennier saknade vi kontroll över denna marknad, och det fick hemska följder för tusentals människor. Nu ska det bli ett stopp på det.

Olovlig underrättelseverksamhet och hot mot Sverige

Anf. 97 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Denna vecka har två personer gripits för olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige. En av personerna var anställd på ett högteknologiskt företag, och gripandet skedde enligt uppgift efter att personen vid flera tillfällen träffat en rysk underrättelseofficer.

Med anledning av detta frågar jag försvarsminister Peter Hultqvist: Vilka slutsatser drar regeringen av de ökade underrättelsehoten mot Sverige, vilka Säpo har varnat för under flera års tid?

Anf. 98 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Vi kan konstatera att det sedan lång tid tillbaka pågår spioneriverksamhet riktad mot Sverige. I Säkerhetspolisens offentliga rapporter pekars särskilt länderna Ryssland, Kina och Iran ut.

Myndighetssfären gör många gånger ett mycket bra arbete med att följa upp de olika tendenser, rapporter och misstankar som finns om möten och annan verksamhet som pågår för att hitta infallsvinklar på Sverige och tillskansa sig information som man inte är berättigad till.

Spioneri pågår, och detta är något som myndigheterna hela tiden uppmärksammar. Därför är det viktigt att vi är beredda att stödja myndigheterna på olika sätt för att de ska vara framgångsrika i sitt arbete.

Anf. 99 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, statsrådet!

Min kompletterande fråga gäller om regeringen planerar att vidta åtgärder för att stärka Sveriges förmåga att upptäcka och agera mot fientlig underrättelseverksamhet i Sverige.

Anf. 100 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det finns ett ständigt utbyte mellan berört departement och Säkerhetspolisen och även andra myndigheter som är inblandade i sådant arbete. Man kan där på olika sätt bidra till att stödja och utveckla effektiviteten i våra metoder att vara framgångsrika i detta arbete. Jag menar att ett sådant arbete genomförs kontinuerligt.

Arbetsgivarnas ansvar för kompetensutveckling inom industrin

Anf. 101 JAMAL EL-HAJ (S):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsministern.

Det talas mycket om behovet av att möta den ökande digitaliseringen och automatiseringen med kompetensutveckling. Industriarbetarna behöver rustas för att de ska kunna ta de nya och mer avancerade jobb som ersätter de gamla.

En ny undersökning från Novus visar att nästan hälften av IF Metalls medlemmar inte tycker att arbetsgivaren tar ansvar för att ge dem den kompetensutveckling som behövs. Drygt var tredje tror att det skulle vara svårt att få ett nytt motsvarande jobb någon annanstans om de skulle förlora jobbet. Marie Nilsson, IF Metalls förbundsordförande, säger att detta är tråkigt men inte oväntat.

Vad kan regeringen göra för att arbetsgivarna ska tvingas ta större ansvar och erbjuda sina anställda mer och relevant kompetensutveckling?

Anf. 102 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jamal El-Haj lyfter upp en oerhört angelägen fråga. Det är dessutom en framtidsfråga för svensk konkurrenskraft men också när det gäller tryggheten i jobben. Vi behöver göra stora insatser för att fler människor ska kunna kompetensutvecklas under hela livet.

Som svar på den konkreta frågan kan jag berätta att regeringen i april kommer att tillsätta en utredning som ska se på förändringar i lagen om anställningsskydd. I direktiven till den kommer det enligt januariavtalet att finnas med ett uppdrag om att utreda hur möjligheten till kompetensutveckling och omställning ska öka för de anställda.

Svenska Spels marknadsföring

Anf. 103 JOHN WEINERHALL (M):

Fru talman! Jag har en fråga till civilministern, och den rör spelmarknaden. Vi har talat en hel del i dag om spelmarknaden. Det är uppenbart att det är ett ämne som engagerar, och jag tänker fortsätta inom samma ämne.

Det var bra att spelmarknaden omreglerades, eftersom den var otidsenlig. Det var helt orimligt att det fanns en marknad på nätet som var helt oreglerad, och det är bra att fler spelbolag kan verka på lika villkor här i Sverige.

Något som har blivit uppenbart i och med omregleringen är den stora ökningen av spelreklam. Ingen som läst tidningar, surfat på nätet eller haft tv:n påslagen den senaste tiden kan ha missat det. Det spelbolag som har ökat sina reklamköp allra mest är dock Svenska Spel. Man har ökat sin annonsering med 260 procent, och det uppgick till 75 miljoner under januari.

Vi talar om måttfullhet. Jag undrar om civilministern tycker att detta är måttfullt och om han anser att ett statligt bolag, som ska mildra de negativa konsekvenserna av spelandet, ska ha en sådan aggressiv marknadsföring.

Anf. 104 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, John Weinerhall, för den viktiga frågan!

Vår utgångspunkt har varit att regelverket ska gälla alla aktörer på den svenska spelmarknaden. Ett exempel på hur vi agerar är att jag för två veckor sedan kallade till mig de olika spelbolagen. Jag ville skicka en signal om att de senast den 31 mars behöver återkomma med initiativ till självreglering om regeringen inte ska gå vidare med en lagstiftningsprocess. Denna signal skickades även till Svenska Spel.

Vi har exakt samma regler för alla dessa bolag, inte minst vad gäller marknadsföringsregler. Vi förväntar oss att alla bolag tar sitt ansvar och följer den svenska lagen. Detta gäller naturligtvis också Svenska Spel.

Nedläggningen av Delegationen mot segregation

Anf. 105 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ylva Johansson.

Jag är ledamot från Uppsala. I Uppsala var vi väldigt glada över de satsningar på Delegationen mot segregation som regeringen gjorde under förra mandatperioden. Satsningar skulle göras i socioekonomiskt utsatta områden med mer folk i arbete, bättre skolor och tryggare bostadsområden. Dessa satsningar försvann i Moderaternas och Kristdemokraternas

budget som antogs här i kammaren. Detta blir tillsammans med de effekter som kommunerna får när även extratjänsterna försvinner förödande.

Jag vill fråga statsrådet hur hon ser på detta. Vad planerar regeringen att göra för att möta de negativa effekter som Moderaternas och Kristdemokraternas budget innebär för landets kommuner?

Prot. 2018/19:57

28 februari

Frågestund

Anf. 106 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! De klyftor vi har i vårt land är kanske vårt allvarligaste samhällsproblem. Ett tydligt problem är att det finns segregerade bostadsområden där man ofta riskerar att hamna i en negativ spiral och inte kan ge barn de goda förutsättningar för framtiden som de skulle behöva.

Det var därför angeläget för den förra regeringen att göra satsningar på Delegationen mot segregation och göra ekonomiskt långsiktiga åtaganden för att kunna satsa i dessa områden.

Precis som Marlene Burwick säger gäller nu en annan budget än den regeringen hade velat se. Pengarna har i stor utsträckning dragits in. Regeringen får återkomma i kommande budgetar. Min ambition är att vi ska kunna fortsätta med arbetet mot segregation. Men vi får återkomma i budgetarbetet med formerna och omfattningen för detta.

Extratjänsterna kommer däremot att bli kvar, vilket också är en viktig del av januariavtalet. Det kommer att vara något mindre volymer än vad som finns i dag. Det är dock en viktig arbetsmarknadspolitisk åtgärd som vi kommer att kunna fortsätta med.

Skriftliga avtal vid telefonförsäljning av spel

Anf. 107 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Även jag har en fråga till statsrådet Shekarabi, och den rör spel.

Precis som har påpekats tidigare i kammaren i dag var Socialdemokraterna för några år sedan inblandade i en stor skandal med sitt lotteri Kombispiel. Trots att det i Sverige var förbjudet att sälja lotter och spel på kredit hade Socialdemokraterna märkligt nog ett undantag i lagstiftningen. Detta gjorde att 8 000 personer skickades till kronofogden.

Nu visar det sig att även andra spelbolag säljer spel på kredit. Detta har medierna avslöjat. Statsrådet säger till och med att det är en brutal påminnelse om att detta är risker som är som störst för konsumenten.

Fru talman! Det finns ett tillkännagivande från riksdagen om att skriftliga avtal vid telefonförsäljning även ska gälla spel. Med tanke på den brutala påminnelsen om riskerna med spel vore det intressant att höra när regeringen tänker lägga fram ett förslag om att ta bort undantaget för skriftliga avtal vid telefonförsäljning när det gäller spel.

Anf. 108 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för frågan och för det starka engagemanget för konsumentfrågor!

Detta är en av de viktiga frågor som vi kommer att behöva jobba med. Det handlar om att förstärka konsumentskyddet i samband med spelande, inte minst vad gäller krediter. Vi har precis fått en lagstiftning på plats som

gäller alla bolag och den innehåller ett kreditförbud. Vi har skärpt lagstiftningen vad gäller undantag från kreditförbudet för lotterier. Detta gjorde vi i samverkan med Lars Beckmans parti, vilket jag är väldigt stolt över.

Vi kommer att behöva fortsätta att justera och skärpa lagstiftningen på spelområdet. Därför jobbar just nu en utredning egentligen parallellt med genomförandet med att ta fram nya lagförslag. Vi kommer att återkomma till riksdagen så snart vi har ett underlag från utredningen vad gäller de olika konsumenträttsliga frågor som är relevanta på spelmarknaden.

Åtgärder för stärkt informationssäkerhet

Anf. 109 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Jag riktar min fråga till försvarsminister Peter Hultqvist.

Om risken för att Sverige ska utsättas för ett militärt angrepp av det mer traditionella slaget får betecknas som låg är riskerna för cyberattacker i dag tyvärr desto större. Allt oftare hörs varningar från myndigheter och experter på området om att Sverige kan vara en måltavla också för mer omfattande cyberangrepp som i värsta fall kan skada viktiga samhällsfunktioner, till exempel elförsörjningen, och ytterst hota enskildas liv och hälsa. Angrepp kan vara isolerade eller som en delmängd i en mer omfattande kampanj mot svenska intressen.

Under föregående mandatperiod initierade den S-ledda regeringen ett flertal insatser för att stärka informationssäkerheten, framför allt hos våra myndigheter. Intrycket är dock att fortsatta insatser krävs.

Min fråga till försvarsministern är: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att stärka informationssäkerheten och öka vår robusthet att motstå cyberattacker?

Anf. 110 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Tack för frågan, Kalle Olsson!

Sverige utsätts på årsbasis för ungefär 100 000 aktiviteter riktade mot myndigheter, företag och olika samhällsinstitutioner. Det pågår ett kontinuerligt utvecklingsarbete av olika metoder för att försvara sig mot dessa aktiviteter. Det pågår mellan företag, mellan myndigheter och inom olika branscher. Det pågår självfallet också inom Försvarsmakten.

I den uppgörelse som gjorts, det så kallade 73-punktsprogrammet, finns det med en markering om att vi avser att starta eller bygga upp en enhet som ska arbeta med frågor av denna typ.

Jag vill understryka att vi inom ramen för Försvarsmakten och med utgångspunkt i beslut som tidigare fattats i riksdagen också utvecklar så kallad aktiv cyberförmåga, vilket är en mycket viktig förmåga.

Fullbelagda häkten

Anf. 111 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Polisen jobbar på hårt. Man har en ny organisation som börjar komma på plats. Man jobbar mycket med sin effektivitet och har blivit effektivare. Detta har inneburit att man kan lagföra fler personer.

Många av dessa personer måste till en början sättas i häkte. Samtidigt har en del häkteslokaler lagts ned. I Örebro är det överfullt i häktena medan man i Västerås har lagt ned häktet. Nu diskuterar man till och med om man ska behöva ha två internerade i samma häktescell.

Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsminister Ylva Johansson hur hon ser på arbetsmiljön för den som ska jobba i den tuffa miljön på ett överfullt häkte och dessutom kanske tvingas sätta två personer i samma häktescell.

Anf. 112 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är en korrekt beskrivning som Lotta Olsson ger. Bakgrunden är ju att polisen har blivit effektivare. Vi tar fler bovar, och det betyder att häktena nu är väldigt fulla. Det är tråkigt att brott begås, men det är bra att brottslingarna tas fast.

Detta betyder att frågan om kapaciteten i häktena är en aktuell fråga för regeringen. Vi måste självklart överväga om man måste bygga ut eller göra andra förändringar för att klara kapaciteten. Självklart gäller alltid arbetsmiljöreglerna.

Klyftorna mellan stad och landsbygd

Anf. 113 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Jag har en fråga av allmänpolitisk karaktär till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Jag vill lyfta fram en fråga som har diskuterats mycket under senare tid. Den handlar om segregationen i Sverige, hur landsbygden ställs utanför tillväxt och diskrimineras.

Regeringen har sagt att den vill satsa på landsbygden. Samtidigt är det flera socialdemokratiska kommunalråd som vittnar om de problem som regeringen ställer till med. Jag tänker här på miljöskatterna, som innebär att det blir svårare att arbeta och ta sig fram. Det finns inte bensinstationer att tanka bilen på och så vidare.

Jag undrar vad regeringen avser att göra för att minska segregationen som råder mellan stad och landsbygd.

Anf. 114 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är oerhört angeläget att vi har ett samhälle som håller ihop och att hela Sverige inte bara ska leva utan också utvecklas.

Därför har regeringen tidigare gjort satsningar på en livsmedelsstrategi och stora investeringar i infrastruktur. Vi har gjort utlokaliseringar av många myndigheter för att säkerställa bra service och resurser och skapat ett nytt omfördelningsystem i kommunsektorn för att säkerställa resurser till hela landet.

Men mer behöver självklart göras. Margareta Cederfelt lyfter fram som ett hot den skatteväxling som innebär högre beskattning av det som är miljöstörande eller farligt för klimatet. Jag kan garantera Margareta Cederfelt att en socialdemokratiskt ledd regering kommer att säkerställa att en sådan skatteväxling sker på ett sådant sätt att den har en god fördelningsprofil och gör att hela landet kan leva.

Frågestunden var härmed avslutad.

Anf. 115 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

Kontakter med andra och bildning är viktigt för att kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och aktivt delta i samhället. Här spelar civilsamhällets alla delar en mycket viktig roll.

Ett tydligt exempel är folkbildningen, där det skapas rum för reflektion och där man gemensamt får djupare kunskap om vår värld. Bildning vidgar våra vyer och gör oss friare, och vi kan konstatera att samhället berikas när goda möjligheter finns för människor att gå samman och gemensamt lära sig mer om något ämne. Folkbildningen bidrar här med en struktur som understöder en bredd av bildningsverksamhet. Denna verksamhet fyller en viktig funktion i samhället och kan inte ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller utbildningsföretag.

Folkbildningens studieförbund och folkhögskolor måste ha bra och rimliga förutsättningar för att kunna fortsätta bidra till vårt samhälles utveckling. Det finns dock ett problem med projektbidrag när de sker på bekostnad av grundstöd. Det kan göra verksamheten svårstyrd över tid. Man måste gå från projekt till projekt, eftersom det behövs grundstöd för att kunna söka projekt och inte minst för att kunna utveckla sin verksamhet. Vi vill därför se mer fria resurser till folkbildningen i stället för mer styrda bidrag.

Fru talman! Folkbildningen spelar en otroligt stor och viktig roll för att fler i hela landet och med olika förutsättningar ska kunna ta del av och delta i olika typer av kulturevenemang. Folkbildningen spelar som sagt en stor roll för samhällsutvecklingen och demokratin. Det är också inte minst i studiecirklar som ett brett samhällsengagemang kan växa fram.

Centerpartiet vill att den enskilda människan ska få utvecklas genom samröre med det civila samhället, i möten med andra som finns på orten där man bor. Folkbildningen med studieförbunden och folkhögskolorna som finns över hela landet, på landsbygden och i staden, spelar här en viktig – jag skulle vilja säga helt väsentlig – roll.

Staten satsar stora resurser på folkbildningen. Det är enligt min mening väl använda pengar, för folkbildningen är en viktig aktör för att lyfta och skapa engagemang i vårt samhälle. Kontakter med andra och bildning är som sagt viktigt för att kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och aktivt delta i samhället. Studieförbunden och folkhögskolorna gör en viktig insats. Det handlar om mänsklig bildning, inte bara utbildning.

Fru talman! Vi firar i år att det är 100 år sedan Sveriges riksdag beslutade att kvinnor skulle få lika rösträtt som män. Det är ett otroligt viktigt jubileumsår att uppmärksamma.

Vad som inte är lika känt är att det är 30 år sedan personer med intellektuell funktionsnedsättning fick samma rätt. Den 1 januari 1989 avskaffade vi omyndigförklaringen i Sverige. Det var först då vi fick lika rösträtt för alla i Sverige som uppnått myndig ålder. Det är också något som är värt att uppmärksamma och fira, kan jag tycka.

Ännu i dag är inte alla riktigt medvetna om hur man kan använda sin rätt att påverka sitt samhälle bland annat genom att delta i allmänna val. Inte minst gäller detta personer med intellektuell funktionsnedsättning. Studieförbund och folkhögskolor spelar också en mycket viktig roll för att ge möjlighet för personer med en intellektuell funktionsnedsättning att skapa sig en plattform för att kunna påverka och delta på lika villkor i vårt samhälle.

Detta kan ske genom kulturevenemang och kulturengagemang, och det kan också ske genom förmedling av kunskap och bildning i olika studiecirklar och på folkhögskolor. Ann-Britt Åsebol från Moderaterna nämnde i sitt anförande kursen Anpassad IT på Mora folkhögskola som ett bra exempel, och jag kan bara hålla med. Det är en fantastisk och unik kurs som man erbjuder personer med intellektuell funktionsnedsättning på Mora folkhögskola.

Ett annat exempel är Studieförbundet Vuxenskolans Mitt Val, som startade inför valåret 2014 och som riktade sig till personer med intellektuell funktionsnedsättning. Genom detta, som först var ett projekt och alltså hette Mitt Val, tog man fram kunskap, underlag och material för studiecirklar som stöttade och utbildade personer med intellektuell funktionsnedsättning i att ta del av och använda sin medborgerliga rättighet att få rösta och påverka politiska beslut.

Mitt Val har sedan dess bidragit till att ytterligare några av våra medborgare i Sverige fått möjlighet att använda sin rätt att påverka det samhälle man lever i, och det finns nu Mitt Val-studiecirklar på många platser runt om i vårt land – allt för att fler ska kunna använda denna rättighet och förstå vad den innebär.

Studiecirkeln kan också bli början till något mycket större, en början till något som man inte har förutsett men som ger ytterligare dimension till ens bildning. Detta skulle inte kunna hända om inte folkbildningen hade sin fria roll att hitta egna vägar. Och det är just friheten och öppenheten som ger folkbildningen dess kraft att genom bildning möta varje individ där man står för att därifrån lyfta vidare i ett livslångt lärande.

Fru talman! Folkbildningens kraft ligger också i att den finns över hela landet. Folkhögskolor och studieförbundens studiecirklar och kulturarrangemang finns inte bara i städerna utan minst lika mycket, kanske till och med mer, på landsbygden och mindre orter.

Det finns dock en risk för att projekt, likt det Mitt Val startade som, stannar vid att vara just projekt och att den kunskap och den metodik man lyckats skapa inte kommer fler till del än dem som ingick i projektet. Det är återigen därför som det är så viktigt med ett starkt generellt stöd till folkbildningen.

Fru talman! Centerpartiet ser alltid till individen, men det finns hinder i systemen inom folkbildningen för att bland annat mer effektivt kunna bidra till ökad integration för individer. Centerpartiet vill att varje människa ska få möjlighet att utvecklas. Där är folkbildningen en viktig del, för det handlar om bildning och inte bara om utbildning.

Anf. 116 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! I dag deltar tusentals svenskar runt om i landet i en studiecirkel. Till ABF:s lokaler i Upplands Väsby går Eivor, 72 år. Hon behöver bli bättre på att använda datorn och navigera på internet. Hennes bank har nämligen sagt att hon ska utföra sina ärenden via bankens hemsida fortsättningsvis, och själv vill Eivor gärna följa sina barnbarn på Facebook.

Om någon timme slutar Anton, 16 år, skolan. Då ska han till en av Vuxenskolans replokaler i Örebro för att tillsammans med sitt rockband repetera inför konserten på lördagen.

På våningen ovanför i samma hus sitter Lars. Han har träffat sitt livs kärlek. Men kärleken bor i Paris, så nu går han i en studiecirkel för att lära sig franska så att han kan överraska honom nästa gång de ses.

Fru talman! Eivor, Anton och Lars är inte ensamma. Varje år deltar 1,7 miljoner personer i någon av studieförbundens ca 266 600 studiecirkelar som finns i Sveriges alla kommuner. Studieförbunden är också en landsomfattande rörelse för kulturen i vårt land. Under 2017 anordnades ca 375 200 kulturprogram med nära 20 miljoner besökare.

Jag hade förmånen att tillsammans med Per Lodenius delta på Studieförbundens musikkonferens i Norrköping för någon vecka sedan. Där fick vi ta del av en rapport om just studieförbundens musikverksamhet, och det blev väldigt tydligt hur de tio studieförbunden utgör basen i det svenska musiklivets infrastruktur. Många artister som är stora i dag har en gång i tiden börjat sin resa i en av studieförbundens replokaler. Sverige hade de facto blivit mycket tystare utan den musikverksamhet som studieförbunden bedriver.

Fru talman! Sverige hade inte bara blivit tystare utan en stark folkbildning – Sverige hade också blivit mindre demokratiskt. Demokratiansvaret är nämligen inskrivet i folkbildningens DNA. När de första folkhögskolorna och bildningscirkelarna startades under 1800-talet var syftet att göra kunskap och bildning tillgänglig för alla på ett demokratiskt och jämlikt sätt.

Bildning skulle inte längre vara förbehållen en privilegierad grupp i samhället och därmed inte heller makten. Med kunskap och bildning gavs människor möjlighet att forma sina liv, stå upp för sina rättigheter och kräva en del av makten. Bildningen skulle skapa ett jämlikare samhälle.

Det var så dåtidens folkrörelser resonerade, och det var så folkbildningen kom att bli en central del av demokratiseringen av Sverige.

Fru talman! Kampen för demokratin är dock inte över. Folkbildningen är minst lika viktig i dag som den var på 1800-talet. I Europa, i våra grannländer och här i Sverige växer sig odemokratiska krafter ständigt starkare. Med attacker på civilsamhället, rättsstaten, lärosäten och medier vill antidemokratiska krafter i länder som till exempel Ungern och Polen nedmontera demokratin bit för bit.

Jag menar inte att bildade människor inte kan angripa demokratin. Det som sker i vår omvärld visar att det finns många bildade människor som använder våra demokratiska institutioner för att bryta ned densamma. Nej – bildningen är ingen garanti, men bildning skapar större motståndskraft mot antidemokratiska krafter.

Genom att skapa fler mötesplatser för människor att träffas, diskutera och uppmanas till kritiskt tänkande skapar vi en starkare motståndskraft mot antidemokratiska tendenser. Genom att ge människor framtidshopp

och makten över sina liv minskar vi också risken för att de ska falla för just auktoritära idéer.

Folkbildningen har infrastrukturen för att göra allt detta. Folkhögskolorna och studieförbunden skapar mötesplatser för människor och erbjuder rum för samtal och diskussioner. Folkbildningen ger genom sin unika pedagogik fler människor chansen till utbildning, och genom studiestyrd utbildning ger studieförbunden även träning i demokratiskt ansvarstagande och ledarskap.

Det är därför inte konstigt att folkbildningen skrämmer antidemokratiska krafter. Det är därför heller inte konstigt att Sverigedemokraterna inte bara gör stora nedskärningar med 770 miljoner på folkbildningen i sin budgetmotion utan i motionerna som vi diskuterar i dag också vill begränsa antalet platser på allmänna kurser, stoppa ett av studieförbunden och uttrycker skepsis mot hur dagens bidragsgivning och fördelningen av bidrag går till.

Förslagen må vid första anblick inte verka så farliga, men dessa förslag är endast förevändningar för att på sikt försvaga och underminera folkbildningens roll i samhället. Det framgår tydligt när alla förslag från SD om folkbildningen granskas genom en blick ut över landet för att se hur SD har agerat där de har politiskt inflytande.

Aron Emilsson, Sverigedemokraternas kulturpolitiska talesperson, uttrycker i en artikel i Expressen att anledningen till SD:s nedskärningar på folkbildningen är att de i stället prioriterar satsningar på tryggheten. Han resonerar vidare att om tryggheten inte upprätthålls leder det på sikt till minskade ekonomiska förutsättningar för verksamhet som folkbildning.

Att påstå att satsningar på folkbildningen på något sätt skulle stå emot att skapa ett tryggare samhälle är för mig helt obegripligt. Ett samhälle som investerar i sin befolkning investerar också i tryggheten i samhället. Folkbildningen erbjuder, utan tvång, bildning genom livet och skapar lärandemiljöer där människor kan växa och utvecklas på andra sätt än i skolan eller på arbetsmarknaden. För oss socialdemokrater är satsningar på folkbildningen därför också en medveten satsning på tryggheten.

Därför vill vi socialdemokrater fortsätta att värna folkbildningens självständighet och oberoende och ge studieförbunden och folkhögskolorna rätt förutsättningar för att utvecklas. Vi vill se fler som Eivor, Anton och Lars delta i folkbildningens verksamheter. För folkbildningen bidrar till att stärka människor, den bidrar till ett jämlikare samhälle och i förlängningen bidrar den till demokratin.

Fru talman! För SD handlar inte nedskärningar på folkbildningen om att värna tryggheten. Det handlar om att SD räds folkbildningen. Med sin demokratiska infrastruktur står folkbildningen för allt det som SD vill motverka, nämligen ett bildat samhälle som kämpar mot deras reaktionära idéer. Därför, fru talman, är folkbildningen lika viktig för demokratin i dag som på 1800-talet.

Med detta yrkar jag avslag på samtliga reservationer och ställer mig bakom utskottets ställningstagande.

(Applåder)

Anf. 117 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Mycket ska man höra innan öronen trillar av, som man brukar säga. Jag noterar att Azadeh har följt den debatt som har förts i Expressen, där också ABF argumenterar osakligt och utan att ta ansvar för en saklig debatt i folkbildningsfrågorna. Det tycker jag är tråkigt.

Jag vet inte om Socialdemokraterna hörde mitt anförande tidigare, men det är uppenbart och tydligt att vi båda värnar folkbildningen och folkbildningens grunder, syften och framtid. Det är också helt uppenbart att Sverigedemokraterna precis som Socialdemokraterna satsar stora resurser på folkbildningsväsendet. Det är en betydande del av vårt beredningsområde och av våra anslag, där även vi lägger en huvuddel av våra resurser.

Men när man reagerar mot att antidemokratiska krafter – vad man nu menar med det – ger sig på folkbildningen bör man också titta på det som jag inte har hört Socialdemokraterna någon enda gång reagera mot. Det handlar om de antidemokratiska krafter som finns *inom* folkbildningen och som debattörer från vänster till höger har reagerat kraftfullt emot. Men jag har alltså aldrig hört Socialdemokraterna ta avstånd från detta. Samtidigt hör jag vad till exempel Azadeh Rojhan Gustafsson påstår, och jag antar att hon syftar på att Sverigedemokraterna vill stoppa vissa studieförbund.

Vi har tydligt markerat att för att folkbildningens grundsyften, inte minst demokratisyftet, ska kunna värnas och för att det ska kunna leda till något gott framöver måste vi slå ned på antidemokratiska aktörer som får offentliga medel. Och ja, där har vi kritiserat till exempel Ibn Rushd för att man har försökt censurera Studieförbundet Vuxenskolan, att man har bjudit in antisemitiska föreläsare och homofobiska föreläsare och att man har låtit detta ske med hjälp av offentliga medel.

Detta är fullständigt oacceptabelt om man har en grundmurad kärlek till folkbildningens fria själ och folkbildningens demokratisyfte och själv har en relation till och positiva minnen av folkhögskola eller studieförbund.

Anf. 118 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Aron Emilsson, för repliken! Vi socialdemokrater har regeringsmakten, och det är vi som har tillsatt de två utredningar som har pågått under de senaste åren för att ta fram demokratikriterier för civilsamhällets organisationer. Så kan vi se över hur vi kan förtydliga demokratibegreppet så att man vet hur man ska betala ut till olika organisationer.

Detta är ett otroligt viktigt arbete. Aldrig någonsin ska någon del av civilsamhället få uppbära bidrag och pengar från staten när man inte kan stå upp för demokratiska värderingar. Där är vi tydliga, och det vill jag bara poängtera om det är så att Aron Emilsson inte har hört det från en socialdemokrat tidigare.

Jag reagerar när Aron Emilsson säger att Sverigedemokraterna står upp för folkbildningen. På vilket sätt står Sverigedemokraterna upp för folkbildningen när ni gör stora nedskärningar, med 770 miljoner? På vilket sätt är det att värna folkbildningen?

Anf. 119 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att säga att vi i likhet med vad både Liberalerna och Centerpartiet tidigare har anfört ser problem med att regeringen sjuösätter öronmärkta beställningsuppdrag till folkbildningen, där den till exempel ska syssla med vissa delar av integrationsuppdraget. Det är sådant som egentligen Migrationsverket, sfi och det ordinarie utbildningsväsendet har ansvar för. Det gäller delvis också personer som saknar uppehållstillstånd i landet och som inte själva vet om de kommer att få uppehållstillstånd och så vidare. Detta har regeringen gett som öronmärkta beställningsuppdrag till folkbildningen. Man har också gett i uppdrag till folkbildningen att kvotera in vissa grupper som ska kunna gå före på bekostnad av andra.

Detta är väldigt märkligt utifrån just folkbildningens syfte och historia: att kunna ge alla en möjlighet till bildning. Då ska man inte ställa grupp mot grupp, som regeringen har gjort inom folkbildningsväsendet. Dessa öronmärkta insatser och beställningsuppdrag från politiskt håll drar vi in; det är helt rätt. Folkbildningens fyra grundsyften och inte minst dess demokratiuppdrag ska komma hela befolkningen till del och spegla hela befolkningen och inte enbart vissa grupper. Det ska inte heller ske enbart utifrån ett vänsterliberalt synsätt på integration.

Det är också av den anledningen vi gör en generell besparing när det gäller dessa och andra delar av folkbildningen. Det handlar om att vi prioriterar. Det måste ha varit lika uppenbart för Socialdemokraterna som det har varit för Amineh Kakabaveh i Vänsterpartiet eller Studieförbundet Vuxenskolan i den andra änden, och alla andra debattörer däremellan, att vi har folkbildningsinstitutioner och aktörer som har missbrukat de offentliga stöden i väldigt dunkla syften.

Det är precis som Statskontoret och andra, i viss mån även Folkbildningsrådet, har sett: Det krävs kvalitetssäkra reformer för att värna folkbildningens tradition och konstitution.

Anf. 120 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Folkbildningen har tagit ett väldigt stort ansvar sedan 2015. Folkbildningen har hjälpt människor att komma in i det svenska samhället, att lära sig det svenska språket och att bli en del av detta samhälle. Är det inte det som Sverigedemokraterna alltid pratar om? Tycker ni inte att invandrare snabbare ska komma in i samhället?

Det är ju exakt det studieförbunden, folkhögskolorna och folkbildningen överlag har lyckats med. De har lyckats integrera människor, och det är därför vi fortsätter att satsa på folkbildningen. Det handlar inte bara om att rikta sig mot den här gruppen, utan det handlar om att rikta sig mot hela samhället. Det handlar om att fortsätta att bredda folkbildningens ansvar när det gäller att stärka demokratin.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 13 Jakt och viltvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU6
Jakt och viltvård
föredrogs.

Anf. 121 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Tänk er en varm och krispig höstdag när solen riktigt strilar ned genom träden och du plötsligt hör hur din hund får upptag och börjar driva bort mot skyttarna. Eller tänk er ett isande kallt pass där fötterna har domnat bort och regnet tycks ta sig in precis överallt, och där till och med viltet verkar ha gett upp och kurat ihop sig under en gran.

Jakten i Sverige är en riktig folkrörelse med ca 250 000 aktiva jägare. Onekligen kan jaktupplevelserna skilja sig åt ganska markant. För vissa utövare handlar det om att uppleva naturen på nära håll. För andra handlar det om att kunna sätta klimatsmart kött på bordet. För en tredje är det kanske kamratskapet eller samspelet med hunden som lockar.

Gemensamt för alla Sveriges jägare är dock att de är en del av förvaltningen av våra viltstammar och utgör en viktig del i att säkerställa en god balans och en god vård av natur och vilt i olika delar av vårt avlånga land.

Fru talman! I måndags kom jag hem från en veckas rundresa till olika naturreservat och viltparker i Sydafrika. För en svensk som egentligen har Babar som enda elefantreferens var det en ganska magisk upplevelse att helt plötsligt ha en fem tons bjässe på nästan armlängds avstånd. Jag är lite grann uppfylld av detta.

Samtidigt fick jag många intressanta perspektiv som jag tycker är applicerbara på den svenska kontexten när det gäller viltvård. Jag fick till exempel höra om hur en hotad och för många med mig mytomspunnen art som elefanten för de lokala bönderna kan innebära ett överhängande hot om att odlingar och byggnader totalförstörs och om de konflikter som kan uppstå till följd av detta. Jag fick också höra om hur alltför många elefanter i ett naturreservat kunde förändra landskapet totalt genom att skada träd och buskar och att populationen därför behövde hållas på en bärkraftig nivå med ett lagom antal elefanter sett till områdets storlek. Dessutom fick jag höra om hur vissa viltparker var för små för att över huvud taget kunna hålla the big five då det inte fanns tillräckligt med hjortdjur och småvilt som föda till predatorer som lejon och leopard.

Oavsett om det handlar om viltvård i Sydafrika eller i Sverige finns det en del gemensamma principer. En fungerande viltvård kräver att de människor och verksamheter som faktiskt lever med det vilda i sin närhet och vars vardag påverkas av stammarnas utbredning och omfattning också känner att de har en möjlighet att påverka förvaltningen och kan vara en del av den. Det gäller både om man är fruktodlare i Sydafrika och oroar sig för elefanter och om man är fårbonde i Värmland och påverkas av vargen.

En fungerande viltvård kräver också att man tittar på de olika arternas samspel med varandra och hur de formar den miljö som de lever i, oavsett om det rör sig om elefantskador på akaciatråd eller älgskador på tall eller om det handlar om leopardbeståndets påverkan på antalet impalor eller antalet älgar i ett vargrevir.

På flera områden finns det en förkärlek hos oss inom politiken för att prata om den svenska modellen – så även när det gäller jakt och viltvård. Svensk viltvård bygger på en decentraliserad förvaltning baserad på dialog och samarbete mellan de olika aktörer som påverkar och själva påverkas av stammarna. Detta är det viktigt att vi värnar och utvecklar. Därför har miljö- och jordbruksutskottet under den förra mandatperioden i olika tillkännagivanden lyft fram behovet av att förtydliga och förstärka viltdelegationernas mandat och befogenheter och även säkerställa en god balans mellan olika aktörer och intressen. Centerpartiet kommer att fortsätta att driva på för att det här ska bli verklighet.

Samtidigt som vi på flera områden kan glädja oss åt en förbättrad dialog för att hitta gemensamma lösningar ser vi också tyvärr samtidigt en risk för ökad polarisering inom andra områden, såsom vargförvaltningen och klövviltets påverkan på skogsbruket.

Från Centerpartiets sida ser vi det som helt nödvändigt att flera av de konflikter som vi ser kopplat till viltförvaltningen löses på ett konstruktivt sätt. En del i detta är inrättandet av en viltmyndighet med en samlad helhetssyn kring viltförvaltningen. Det är en fråga som Centerpartiet drivit länge och som också miljö- och jordbruksutskottet har ställt sig bakom i tidigare betänkanden.

Fru talman! I många delar av Sverige utgör vildsvinsstammen ett stort problem för såväl jordbrukare som trafikanter, och kostnaderna är stora – det handlar om miljardbelopp. Många följer också utvecklingen av afrikansk svinpest med oro, då ett utbrott skulle kunna få stora konsekvenser för både det vilda och det tama djurlivet. Det är därför viktigt att vi från politikens sida gör vad vi kan för att skapa förutsättningar och underlätta avskjutning av vildsvin.

På grund av omständliga provtagningsprocesser är det för många jägare ett stort steg att börja sälja köttet. Om frysen redan är full är det svårt att hitta avsättning för köttet, och incitamenten för att ge sig ut och skjuta gris minskar ganska betydligt. När en så klimatsmart råvara som vildsvinskött ses som ett kvittblivningsproblem behöver vi en förändring.

Redan tidigare har miljö- och jordbruksutskottet riktat ett tillkännagivande till regeringen om att underlätta försäljning och distribution av vildsvinskött, och en utredning är nu igång. Vi i Centerpartiet ser detta som en absolut nyckel till att minska och få kontroll på vildsvinsstammen. Samtidigt behövs också regelförenklingar på andra områden för att underlätta jakten på vildsvin. Till exempel handlar det om reglerna för användning av värmekamera. Även här är det viktigt att de förslag som ligger på regeringens bord blir verklighet så snart som möjligt.

För Centerpartiet är det också viktigt att jakten är tillgänglig för alla. Vi kan dock konstatera att de jägare som använder motordrivet fordon på grund av en funktionsnedsättning stöter på problem i det nuvarande regelverket. Systemet innebär en dispenshantering som är onödigt tidskrävande och kostsam. Centerpartiet vill därför se regelförenklingar bland annat för att dispenserna ska gälla under längre tid och i hela landet.

Även om det inte berörs i just detta betänkande vill jag ändå ägna någon minut åt synen på legala vapenägare såsom jägare, vilket är en aktuell fråga kopplat till den svenska implementeringen av EU:s vapendirektiv. Sverige ska ta krafttag mot illegala vapen, men för en fungerande viltvård krävs skickliga vapenhanterare. Att man försöker stävja förekomsten av

illegala vapen genom att jaga och försvåra för laglydiga jägare och skyttar är något som Centerpartiet aldrig kommer att acceptera. Centerpartiet har både i Europaparlamentet och här i riksdagen agerat för att säkerställa att regelverket inte slår fel och inte överimplementeras, och vi kommer att göra så även fortsatt.

Jag vill i sammanhanget också lyfta en annan fråga som har figurerat i debatten under de senaste veckorna: hot och trakasserier i djurrättens namn. Eftersöksjägare vittnar om sönderslagna bilar och mordhot, och allt fler jägare drar sig för att medverka i rovdjursförvaltningen när förutsättningarna blir alltmer otrygga på grund av hat, trakasserier och våld. Det finns även exempel på att tjänstemän som handlägger ärenden kring licensjakt på varg utsätts för hot.

Det här ser Centerpartiet som ett allvarligt demokratiproblem, inte minst när människor faktiskt utför en från samhället efterfrågad tjänst som eftersök eller rovdjursförvaltning. Det behövs bland annat en brottskod för dessa djurrätsrelaterade brott och en bättre samordning inom polisen för att komma åt problemet.

Fru talman! Med en hållbar jakt- och viltvårdspolitik som grund finns det stora möjligheter att utveckla verksamheter kring jakten och skapa jobb och sysselsättning i hela landet. Det handlar om upplevelser i olika former såväl som att utveckla viltkött som produkt. En hållbar jakt- och viltvårdspolitik är också en förutsättning för att andra verksamheter på landsbygden ska fortsätta bidra till hela Sveriges utveckling.

Fru talman! Jag ställer mig givetvis bakom alla Centerpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 14.

Anf. 122 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! I det här motionsbetänkandet behandlas många viktiga jakt- och viltvårdsfrågor, såsom viltförvaltningsdelegationerna, det allmänna uppdraget, vildsvinsförvaltning, älg- och kronhjortsförvaltning, allmänna jaktfrågor med mera.

Jakten som folkrörelse har stora mjuka värden, och det är över 300 000 människor som ägnar sig åt den. Den har dessutom ett stort ekonomiskt värde. I den senaste undersökning som gjordes värderades den svenska jakten till 4,5 miljarder fördelat både på rekreationsvärdet och på matvärdet. Det är därför inte att negligera när oro finns för den svenska jakten och hur vi bedriver den.

Svensk jakt och viltvård karakteriseras av god etik samt välutbildade jägare och hundar. Det märks inte minst i den insats som svenska jägare gör vid alla trafikolyckor i ur och skur under årets alla dagar. Eftersöksjägare utsätts många gånger för hot och en väldigt farlig trafiksituation.

Svenska jägare har genom god förvaltning byggt upp stora kapital i de viltstammar som vi i dag har, men stora viltstammar kräver också en sund och aktiv förvaltning som går hand i hand med ett väl fungerande jord- och skogsbruk. Om vi kan uppnå en sådan kan jakten också leverera en mängd högkvalitativ och klimatsmart mat som rimmar väldigt väl med livsmedelsstrategin. Vi vet att vi i dag importerar mellan 70 och 80 procent av allt hjortkött som äts i Sverige. Det är anmärkningsvärt när vi har så väldigt etablerade hjortstammar på vissa ställen.

Vi moderater står såklart upp för alla våra reservationer, men jag väljer att yrka bifall enbart till nr 19.

Jag tänkte nu tala lite kort om våra reservationer. Den första handlar om det allmänna uppdraget. Sedan 1938 har Svenska Jägareförbundet utfört det som kallas det allmänna jakt- och viltvårdsuppdraget. Vi moderater anser att det uppdraget ska vara fortsatt intakt. Det fungerar väl och utförs effektivt och ansvarsfullt. Vi når på det sättet ut till många jägare. Det leder till att vi får en bra återkoppling hela tiden när det gäller inventeringar och annat. Det är helt enkelt ett gott samarbete mellan det civila samhället och en myndighet. Det bör också övervägas om man ska förlänga det allmänna uppdraget från att som i dag vara ett år till att eventuellt bli tre år.

Vår andra reservation handlar om viltförvaltningsdelegationerna. När alliansregeringen införde viltförvaltningsdelegationerna var det för att möta de ökande utmaningarna med bredare och växande viltstammar. Viltstammarna ser olika ut i landet, och det krävs en regional och lokal förankring för att hantera de frågeställningar som uppkommer. Hos vissa handlar det om rovdjur, och hos andra kan det handla om höga klövviltstammar. Hos ytterligare andra kan det handla om betande fåglar.

Viltförvaltningsdelegationerna ska i övergripande frågor kunna ta beslut om regional förvaltning, men det är inte tydligt definierat vad dessa frågor innebär för den regionala förvaltningen. Det finns gamla tillkännagivanden om att stärka viltförvaltningsdelegationerna, vilket vi moderater tycker är bra. I dessa delegationer finns nämligen den lokala och regionala kunskap som krävs för att fatta kloka beslut och skapa acceptans för dem.

Vi ställer oss däremot kritiska till den senaste regeringens beslut att införa ytterligare två mandat i viltförvaltningsdelegationen. Man premierar bland annat miljö- och naturvårdsintresset, vilket ger en skev proportionalitet gentemot äganderätten. De andra intressena representeras dessutom av endast ett mandat vardera. Vi tycker att man borde återgå till det ursprungliga antalet mandat i viltförvaltningsdelegationerna och även se över möjligheten att stärka deras befogenheter. Om vi menar allvar med regional förvaltning borde det också vara så.

Jag tycker dessutom att man alltför ofta ser Naturvårdsverket gå in och peta i av viltförvaltningsdelegationerna tagna beslut. Viltförvaltningsdelegationerna ska inte bara vara diskussionsklubbar, utan de ska kunna fatta snabba och rättssäkra beslut i ärenden som rör exempelvis licens- och skydds jakt så att hänsyn tas till bevarandestatus och socioekonomiska aspekter. Moderaterna tror på att de människor som finns i viltförvaltningsdelegationerna ska kunna hantera dessa frågor.

Vår tredje reservation handlar om att värna den svenska jakten och viltvården. Jägarna står för en lång rad viktiga insatser som sker på ideell basis – insatser som är ovärderliga för den svenska viltvården. Det handlar om inventeringar, stödutfodring och att hålla nere invasiva arter.

Moderaterna vill understryka vikten av jägarnas insatser och värna om den svenska jaktkulturen. Politiken får inte sätta käppar i hjulet genom onödig byråkrati och rättsosäkerhet i till exempel licensförfaranden. Det senaste exemplet är ett licensärende som har dragit ut väldigt långt på tiden. Vederbörande har fått använda sig av jurister för att få igenom sin licens, vilket har kostat uppemot 100 000 kronor, beroende på att vapnet

har ett utseende som inte är traditionellt för svenska jaktvapen. Det är inte acceptabelt.

Vi moderater ser också en risk för att det blir en överimplementering av det nya vapendirektivet från EU. Känslan är att regeringen tror att många av jägarnas vapen används vid brottslighet, för man sätter snarare käppar i hjulet än gör det lättare för jägarna. Jägarnas insatser behövs i samhället och ska därför inte motarbetas.

Vildsvin är en art som väcker mycket känslor. För vissa är vildsvin enbart ett problem, och för andra är vildsvin en tillgång. Vi som politiker ska göra det lättare att avsätta viltköttet, vilket även innefattar vildsvinsköttet. Den utredningen är på gång hos Livsmedelsverket, och det är vi mycket positiva till från Moderaternas sida. Jag ser också med tillförsikt och glädje på att vi gör det lättare att använda rörlig belysning, liksom att lättnader har gjorts för åtelkameror och annat. Det gör att det blir enklare att skjuta vildsvin.

Vildsvin är en svårjagad art, men den går att hantera. Jag har ett bra exempel från Östergötland, där en markägare fick in vildsvin som ett ganska nytt bekymmer i sitt lantbruk. Det första året var det stora skador på hans spannmålsodlingar. Året efter provade han att helt enkelt ställa frågan till lite aktiva jägarungdomar i närområdet. Man samlade ihop ett gäng och kom överens om att ha jakten olika kvällar. Den sommaren minskade skadorna med ungefär 70–80 procent, på grund av att markägaren gav jaktmöjligheter till ungdomar som inte hade någon annanstans att jaga och som fick delta i spännande vildsvinsjakt. Det går alltså att hantera detta genom samförvaltning och genom att släppa in ungdomar i jakten.

Jag ska säga något kort om terrängkörningen och terrängkörningslagen. Jag tycker att det är mycket positivt att den utredningen är igång. Det handlar om att människor med funktionsnedsättning ska få bättre möjlighet att jaga. Jaktens glädje ska komma alla till del, och jag hoppas att den här utredningen leder till att det blir så.

Fru talman! Svensk jakt är unik. Jag hoppas att vi politiker ser till att den får fortsätta att vara det.

(Applåder)

(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

MJU5 Cirkulär ekonomi

Punkt 3 (Möjliggöra för fler aktörer inom avfallshantering och att sälja avfall vidare)

1. utskottet
2. res. 6 (C)

Votering:

193 för utskottet
27 för res. 6
77 avstod
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 56 SD, 23 V, 16 L, 13 MP

För res. 6: 27 C

Avstod: 58 M, 19 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 10 (Minskad plastanvändning och en nationell plaststrategi)

1. utskottet
2. res. 15 (V)

Votering:

217 för utskottet
23 för res. 15
56 avstod
53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 27 C, 19 KD, 15 L, 13 MP

För res. 15: 23 V

Avstod: 56 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 5 L, 3 MP

Punkt 11 (Övriga plastfrågor)

1. utskottet
2. res. 17 (L)

Votering:

258 för utskottet
16 för res. 17
23 avstod
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 56 SD, 27 C, 19 KD, 13 MP

För res. 17: 16 L

Avstod: 23 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 12 (Cirkulär livsmedelsproduktion och åtgärder för minskat matsvinn)

1. utskottet

2. res. 20 (KD)

Votering:

164 för utskottet

19 för res. 20

114 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 27 C, 23 V, 16 L, 13 MP

För res. 20: 19 KD

Avstod: 58 M, 56 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 15 (Slamåterföring)

1. utskottet

2. res. 24 (M)

Votering:

183 för utskottet

58 för res. 24

56 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 24: 58 M

Avstod: 56 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 19 (Oljesanering, förorenad mark och återställande- och saneringsförsäkring)

1. utskottet

2. res. 27 (SD)

Votering:

184 för utskottet

56 för res. 27

57 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 1 M, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 27: 56 SD

Avstod: 57 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU4 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

Punkt 1 (Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

241 för utskottet

56 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res.: 56 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

AU5 Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

274 för utskottet

23 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 56 SD, 27 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res.: 23 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

KrU8 Kultur och fritid för barn och unga

Punkt 1 (Information om barns rättigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

280 för utskottet

16 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:57
28 februari

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 58 M, 56 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 13 MP

För res. 1: 16 L

Frånvarande: 16 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Nermina Mizimovic (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Förebyggande arbete för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

59 för res. 2

56 för res. 3

182 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Kenneth G Forslund (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

183 för utskottet

57 för res. 2

57 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 2: 57 M

Avstod: 1 M, 56 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 6 (Skapande skola)

1. utskottet

2. res. 5 (M)

Votering:

239 för utskottet

58 för res. 5

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 56 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 5: 58 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU9 Folkbildningsfrågor

Punkt 1 (Vikten av folkbildning)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

271 för utskottet

26 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 56 SD, 1 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 1: 26 C

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Anders W Jonsson (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Utvärdering)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

Votering:

239 för utskottet

58 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 56 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 2: 58 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 3 (Reglering för nya folkhögskolor)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

241 för utskottet

56 för res. 3

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 3: 56 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 7 (Stödet till folkbildning)

1. utskottet

2. res. 5 (C, L)

Votering:

254 för utskottet

43 för res. 5

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:57

28 februari

Prot. 2018/19:57
28 februari

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 58 M, 56 SD, 23 V, 19 KD, 13 MP
För res. 5: 27 C, 16 L
Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Dela ut bidrag)

1. utskottet
2. res. 6 (SD)
Votering:
245 för utskottet
52 för res. 6
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 4 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP
För res. 6: 52 SD
Frånvarande: 15 S, 12 M, 6 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Aron Emilsson och Roger Hedlund (båda SD) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Jakt och viltvård

§ 16 (forts. från § 13) **Jakt och viltvård** (forts. MJU6)

Anf. 123 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna står självfallet bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall till endast reservation nr 1, Svenska Jägareförbundets ansvar för det allmänna uppdraget, och reservation nr 4, Förändring av viltförvaltningsdelegationernas befogenheter m.m.

Sverigedemokraterna har en positiv inställning till Sveriges jägarkår, som i stor utsträckning äger och för vidare kunskapen om djur, natur och kultur. Jaktetiken är i regel hög, och viltförvaltningen fungerar i stora drag väl.

Inom viltförvaltningen finns dock en rad olösta knutar, och Sverigedemokraterna har som uttalad ambition att vara en konstruktiv kraft i arbetet med att få detta politikområde att fungera bättre än vad det gör i dag.

Svenska Jägareförbundet har sedan många år – ända sedan 1938 – ett allmänt uppdrag att sköta delar av jakt- och viltvården i Sverige. Sverigedemokraterna ser i förbundet en ovärderlig kompetens med hög trovärdighet som har starka band med jägarkåren, vilket gör att det allmänna uppdragets betydelse för jakt- och viltvården i Sverige inte kan överskattas. Jägarnas jaktkortsavgift ska fortsätta att oavkortat gå in i viltvårdsfonden och sedan delas ut till olika former av verksamhet.

Sverigedemokraterna anser att det är viktigt med en stark lokal och regional förankring vad gäller inflytande och beslutsgång bland de människor som lever och verkar i bygden. Beslut om skydds- och licensjakt måste kunna verkställas redan i viltförvaltningsdelegation när gynnsam bevarandestatus uppnåtts för en viltstam och med hänsyn till ekonomiska

intressen. Sammansättningen måste också återgå till den ursprungliga, där balansen mellan politiken, olika intressen, myndigheter med flera speglas bättre än i den ändrade sammansättningen, som regeringen har verkställt.

Sverigedemokraternas politik är att eftersträva minskade konflikter och problem mellan rovdjur och människor på landsbygden. Alla de stora rovdjuren måste förvaltas på ett ansvarsfullt sätt, och det sammantagna rovdjurstrycket måste hållas på rimliga nivåer i hela landet. Förvaltningen syftar till att hålla rovdjursstammarnas antal på en lämplig nivå, då alltför stora stammar i slutändan slår tillbaka mot rovdjuren själva.

Koncentrationen av rovdjur är besvärande i vissa delar av landet, inte minst i västra Svealand och södra Norrland. Då tänker jag på Gävleborg, på Hälsingland. Där man tidigare genom åren har kunnat idka jakt, friluftsliv och djurhållning kan man i många fall inte längre känna den trygghetskänsla man en gång i tiden kände när man bodde ute i bygden. För att bibehålla acceptansen för rovdjuren måste politiken i högre grad ta hänsyn till regionala förhållanden i samband med tillstånd till licens- och skydds-jakt.

Herr talman! Sverigedemokraterna anser att det inte räcker med en miniminivå för björnstammens storlek. En hållbar förvaltning bör också innebära en maximinivå som garanterar att björnstammen inte växer sig alltför stark och stor. Flera konflikter med dödlig utgång för människor har blivit resultatet av en alltför stor björnstim, till exempel 2004 i Jokkmokk och 2007 i Valsjöbyn i Gäddedetrakten i Jämtland.

I vissa områden i västra Svealand och södra Norrland är koncentrationen av varg mycket hög, och det är Sverigedemokraternas uppfattning att vargstammen i vissa områden behöver förvaltas mer aktivt. Kort sagt behövs ett hårdare jakttryck.

Vi ser nu en större aktivitet från så kallade jaktmotståndare och djurrättsaktivister, som ofta har sin politiska hemvist inom anarkistiska och socialistiska grupperingar med liten eller ingen respekt för demokrati, äganderätt eller jaktens syfte. Jägare har i samband med vargjakt, eftersök och andra jakter utsatts för hot, förföljelse och skadegörelse av dessa maskerade aktivister. Även arrangörer av jakthundstävlingar har drabbats av djuraktivisternas härjningar.

Här måste polisen och rättsväsendet förstärka sina insatser för att säkerställa att medborgarna kan lita på rättssystemet. Risken är annars att vi får en eskalerande situation med risk för att människor och djur skadas allvarligt. Vi börjar redan se sådana tendenser. I Västsverige har polisen intensifierat sitt arbete mot en krets tidigare dömda personer. I Göteborgs-Posten kunde vi för en tid sedan läsa att det finns aktivister som till och med rättfärdigar mord på människor för djurens skull.

Enligt miljöbalken ges ideella föreningar rätt att överklaga vissa domar och beslut kopplade till miljöbalken. Dessa föreningar är vanligtvis ideologiskt burna och kan ha en viss ideologisk slagsida i sin inriktning. Lagen och dess uttolkning är problematisk och påverkar i allra högsta grad möjligheterna att bedriva sund jakt och viltvård. Vi menar därför att regeringen tydligt bör utreda konsekvenserna och återkomma med förslag om hur lagstiftning och tillämpning kan förbättras.

Vildsvinsstammen växer på sina håll kraftigt i Sverige. Det är samtidigt ett vilt som är mödosamt att förvalta, då det är ett nattaktivt och skyggt djur. Jag, som bor lite mer norrut i Värmland, har aldrig sett ett vildsvin i

vilt tillstånd, men det kanske beror på att de trivs bäst i det bördiga Vänerområdet. Det är inte lika bra för dem att vara i norra delen av Värmland, där det är mycket snö och kyla på vintern och svårare att finna mat. Därför finns det mer i bördiga trakter och kustområden.

På sina håll ger vildsvinen upphov till *mycket* kostsamma skador för areella näringar. Det effektivaste sättet att få en lyckad jakt på vildsvin är att jaga på natten med åtel. Därför finns det goda skäl att förenkla förvaltningen genom att ha ett mer tillåtande regelverk gällande hjälpmedel, som belysning och nattsikten.

Herr talman! EU:s fågeldirektiv sätter stopp för jakt på skarv, vilket Sverigedemokraterna anser är fel. Sverige har en ansenlig skarvpopulation med många häckande par. Den ökade förekomsten påverkar fiskbestånden negativt, skapar sanitära olägenheter för friluftslivet och reducerar skog, natur och växtlighet där fåglarna häckar.

Skarven förekommer inte bara i kustbandet utan även vid sjöar i inlandet. I den svenska skärgården ses skarven som en av de talrikaste fågelarterna. Den förekommer i stora delar av världen och är långt ifrån utrotningshotad. En allmän jakttid på skarv vore bra ur förvaltningssynpunkt och även ur naturvårdande perspektiv.

De senaste åren har också antalet sälar ökat utmed Sveriges kustlinje, vilket vållar allvarliga skador för kustfisket och medför en stor ekonomisk börda för näringen då yrkesfiskarna brottas med både svaga fiskbestånd och växande sälstammar. En licensjakt som utformas på liknande sätt som dagens regionala skydds jakt skulle inte hota sälbestånden nämnvärt. Snarare kan detta vara ett sätt att minska konflikten mellan sälarna och fiskerieringen, som känner av de ökade skadorna på fiskeredskap och fångster. Dagens EU-lagstiftning omöjliggör också handel med svenska sälprodukter, både kött och skinn.

Detta kanske är en fråga som bör utredas. Incitamenten att jaga säl behöver bli större, eftersom den skydds jakt som sker i dag inte faller värst många sälar och inte minskar problemen. En licensjakt skulle som sagt behöva ge en större avskjutning än dagens skydds jakt. För att bromsa sälpopulationens stora tillväxt bör licensjakten åtminstone omfatta en fördubbling av dagens nivå vad beträffar antalet skjutna sälar, om den ska göra någon skillnad.

Herr talman! Sverigedemokraterna vänder sig emot att EU dikterar svensk viltförvaltning. Sverige hade redan före EU-inträdet en viltförvaltning som resten av världen kunde se på med avund, och vi ser inga mer värden i att EU:s institutioner numera dikterar förutsättningarna. I frågor som berör viltförvaltning menar vi att det nationella parlamentet alltid ska ha sista ordet och att regeringen därmed tydligt ska verka för att Sverige återtar beslutsmakten gällande de frågor som ryms inom art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD).

Anf. 124 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Vi står självfallet bakom alla våra reservationer. Runar Filper yrkade bifall till reservationerna 1 och 4. Jag instämmer, men jag vill även yrka bifall till reservation 20.

Sveriges jägare fyller en viktig roll i samhället genom förvaltning, viltvård, skyddsjakt och eftersök av trafikskadat vilt. Jakt är en viktig fritidsysselsättning, en förvaltning av naturresurser och en näringsverksamhet i form av jaktturism. Kött från vilt är en högvärdig proteinkälla med väldigt låg negativ miljöpåverkan. I dagens samhälle borde viltkött vara det klimatsmarta och närproducerade köttet på tallriken i betydligt högre grad än vad det är.

Tyvärr ser vi i dag att människor lever längre och längre bort från naturen. Därmed blir jakten för många något främmande och negativt. Man inser inte varifrån maten kommer.

Det är väldigt oroande att jägare blir hotade och trakasserade av aktiver. Här har vi alltså människor som är beredda att stiga upp mitt i natten i alla väder för att åka ut och spåra och avliva trafikskadat vilt. I fjol genomfördes över 60 000 eftersök i samband med viltolyckor. Att dessa människor, som gör samhället och djuren en tjänst genom att de förkortar djurens lidande, hotas är helt barockt. Angrepp på jägare som bedriver eftersöksjakt och skyddsjakt bör leda till hårdare straff eftersom dessa utför ett viktigt samhällsuppdrag. Polisen behöver få resurser för att kunna ta dessa brott på det allvar som behövs med tanke på den våldsamma politiska extremism de utgör.

Inte minst på grund av det jag nämnde tidigare om att vi som folk generellt lever allt längre bort från naturen behöver viltförvaltningen decentraliseras ytterligare – från europeisk nivå till nationell nivå och från nationell nivå ned till regional nivå. Människor med egna erfarenheter och kunskaper måste vara med och fatta beslut i dessa viktiga frågor.

Vi kristdemokrater gillar subsidiaritetsprincipen, och är det något område där den verkligen ska tillämpas är det inom jakt och viltvård. Regelverket för skydd av värdefulla livsmiljöer och arter i EU ska anpassas efter de olika nationella förutsättningarna. Skydd av vilda djur och hotade arter är en fråga där medlemsstaterna i högre grad ska återfå beslutsmakten.

Här krävs flexibilitet med hänsyn till de väldigt olika naturliga förutsättningar som finns inom EU. Djur- och växtarter som är hotade i de södra delarna av Europa kan vara talrika, till och med skadligt talrika, i de nordliga medlemsländerna. Licensjakt på varg och skyddsjakt på skarv i skärgårdsmiljöer är exempel på frågor som ska avgöras nationellt.

Jakten är och ska ses som en nationell angelägenhet för att förvalta naturens resurser. Den svenska staten behöver i alla sammanhang agera för att jaktfrågorna ska hanteras på den nationella nivån och inte på EU-nivå. Förvaltningen av jakt- och fiskerättigheter ska ske med så stort lokalt och regionalt inflytande som möjligt.

Herr talman! EU:s art- och habitatdirektiv behöver uppdateras. Det måste bli smidigare att omklassa hotstatusen för olika arter i takt med att populationer växer eller krymper. Det måste också i praktiken vara möjligt att ordna skydds- och licensjakt utan orimligt långa överklagandetider. Möjligheten till ändamålsenlig jakt är nödvändig för att över huvud taget få lokal acceptans för rovdjurens förekomst och för att det ska vara möjligt att leva och verka på landsbygden även där rovdjurstrycket är högt.

Prot. 2018/19:57

28 februari

Jakt och viltvård

Reglerna för skydds jakt på rovdjur som angriper tamdjur behöver ses över så att de blir rimliga utifrån enskilda djuruppfödarens verklighet. Livsmedelsstrategin blir bara tomma ord om rovdjur kan tillåtas att återkommande döda tjo gvis med djur på en och samma gård. Det är inte rimligt för en företagare att bedriva sin verksamhet under sådana förutsättningar.

Kristdemokraterna vill ha en livskraftig landsbygd med livsmedelsproduktion runt om i vårt land. Det ska vara möjligt med tamdjursuppfödning även inom områden med rovdjursförekomst. Då måste reglerna för skydds jakt vara anpassade efter det.

Herr talman! Tyvärr upplever många ute i landet att en lag gäller när rovdjur närmar sig Stockholm men en helt annan när rovdjur uppträder oskyggt ute på landsbygden. Är vi som bor på landsbygden andra rangens människor, vars problem och utmaningar inte behöver tas på allvar?

I vissa regioner, inte minst i mitt eget hemlän Värmland, behöver vargstammen minskas genom licensjakt. Besluten om antalet som ska skjutas vid licensjakt ska anpassas till de demokratiskt beslutade målen för rovdjursstammarna. Inga av våra svenska rovdjursarter är i dagsläget utrotningshotade. En fortsatt riktad och selektiv jakt på varg kan genomföras utan att vargens gynnsamma bevarandestatus påverkas.

De täta rovdjursstammarna får ofta konsekvenser för enskilda näringsidkare, som ibland till och med tvingas lägga ned sin verksamhet på grund av vargangrepp. Skydds jakt på rovdjur måste kunna genomföras snabbt och effektivt när tamdjur hotas. Hänsyn bör också tas till hur rovdjursförekomsten påverkar älgstammen och inte minst till människors trygghet och livskvalitet.

Herr talman! Förra veckan var jag på besök hos förtvivlade yrkesfiskare i Luleå skärgård. Totalt finns över 100 000 sälar runt våra kuster, och sälstammen ökar. Bara i Bottenviken äter sälarna 120 ton fisk per dag. De stora sälstammarna hotar fisket, dels genom konkurrens om fångsten, dels genom att de förstör redskap, dels genom att täta sälpopulationer ökar spridningen av sjukdomar. Jaktkvoterna måste därför höjas för att pressa ned populationsstorleken. Jakten på skarv måste också intensifieras.

Gässen innebär ett växande problem i takt med klimatförändringen, som medför att många kanadagäss nu stannar kvar i landet under vintern. Vi ser också en ny art, tranor, som ser till att skadorna ökar. Reglerna för jakt på säl, skarv, gäss och tranor bör ses över i syfte att utöka jakten på dessa arter så att stammarna kan hållas på en balanserad nivå.

De stora vildsvinsstammarna skapar, som vi har hört tidigare, stora problem på många håll. Bönderna får betala det högsta priset då vildsvinen borrar upp åkrar och vallodlingar med stora skador som följd. Vildsvinen står också för ett stort antal viltolyckor i trafiken, omkring 3 000 per år. Därutöver har många villaägare fått sina gräsmattor uppbökade.

Vildsvinspopulationen måste begränsas genom ökad jakt. Vi kristdemokrater anser att jägarna lättare ska kunna sälja vildsvinsköttet. Det finns i dag möjligheter för jägare att sälja kött från annat klövvilt direkt till konsumenter eller till en lokal butik eller restaurang. Kravet på att vildsvinsköttet ska gå via en vilthanteringsanläggning bör därför ses över. Det ska alltid krävas att köttet genomgår trikintest, och det ska vara tydligt spårbart varifrån viltet kommer. Vi föreslår också att staten ska bekosta avgiften för trikintestet.

Vi har tidigare varit inne på regelförenklingar. Det är ett måste för att vi ska få fler möjligheter att få ned vildsvinsstammen.

Vi föreslår att jägare ska kunna sälja viltkött för ett belopp upp till 45 000 kronor per år skattefritt. Regeringen bör snarast återkomma med förslag om hur detta ska kunna ske på ett enkelt sätt.

Herr talman! Som andra har varit inne på tidigare är implementeringen av EU:s vapendirektiv ett annat problem – något som det inte beslutas om här. Men jag vill ändå lyfta ämnet och med emfas påpeka att vi kristdemokrater står bakom vår tidigare ståndpunkt. Vi ska inte gå längre i implementeringen än vad som krävs. Här bör regeringen göra om och göra rätt.

Ett problem i dagens viltförvaltning är att frågorna hanteras av olika myndigheter, bland annat Naturvårdsverket, länsstyrelserna och polisen. Kristdemokraterna har, liksom en majoritet i riksdagen, föreslagit att en ny myndighet bildas som kan ta ett samlat ansvar för jakt- och viltvårdsfrågorna. Riksdagen har vid flera tillfällen gjort tillkännagivanden till regeringen om att en sådan myndighet ska bildas, men ingenting har hänt. Kristdemokraterna föreslår återigen att en jakt- och viltvårdsmyndighet bildas. Det är anmärkningsvärt, herr talman, att regeringen har trotsat riksdagens beslut i frågan.

För några år sedan ändrade den rödgröna regeringen sammansättningen hos viltförvaltningsdelegationerna vid landets länsstyrelser. Därigenom fick miljö- och naturvårdsintresset ett oproportionerligt stort inflytande i förhållande till jaktintresset. Balansen i sammansättningen bör återställas. Viltförvaltningsdelegationerna måste tillhöra de få organ där kunskap om kärnfrågan tydligt ses som en belastning; kanske är de det enda.

Slutligen, herr talman, får Svenska Jägareförbundet varje år pengar ur viltvårdsfonden för sitt arbete med jakt- och viltvårdsuppdraget. I dagsläget tas beslut om utbetalningar från viltvårdsfonden för ett år i taget, vilket skapar kortsiktighet. Det är rimligt att beslut om finansiering av det allmänna jakt- och viltvårdsuppdraget fattas för tre år i taget.

Sveriges jägare ska visas den respekt de förtjänar!

Anf. 125 ISAK FROM (S):

Herr talman! Som mina kamrater från utskottet har varit inne på debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets årliga motionsbetänkande gällande jakt och viltvård. Mina kamrater har också räknat upp vad betänkandet handlar om. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr talman! Sverige ska vara ett föregångsland när det gäller att förvalta våra naturresurser och våra vilda djur på bästa sätt. Vi socialdemokrater anser att jaktbesluten, oavsett om det handlar om älg eller våra stora rovdjur, därför ska fattas så nära medborgarna som möjligt.

Det är viktigt för oss att vi, med den förvaltningsmodell vi har beslutat om här, skapar en älgstam av hög kvalitet, som är i balans med betesresurserna och tar hänsyn till allmänhetens intresse när det gäller rovdjursförekomst, trafiksäkerhet, jordbruk, skador på skog och inverkan på den biologiska mångfalden.

På senare år har det rasat en allt aggressivare debatt om betesskador på åkrar och i skogen. Flera aktörer talar om klövviltet i ordalag som att de går att jämföra med skadedjur som bör sprejas bort. Detta skapar onödiga spänningar. I flera län har avskjutningsmålen för älg, kronhjort, dovhjort

och vildsvin uppfyllts. Därigenom har också debatten kommit att handla om jakttider, fällor och andra etiska aspekter.

En del markägare har problematiserat och drivit ett slopat brunstuppehåll. Vi tror att det är fel väg att gå. Eftersom bara 1 procent av storskogsbrukets intäkter kommer från jaktarrende och fällavgifter ser vi att det finns många sätt att motivera att man klarar av att genomföra avskjutningsmålen. Det är också viktigt att vi släpper det ensidiga fokus som finns i dag på att det enbart skulle vara älgen som orsakar betesskador. Allt klövvilt orsakar skador på skogen. Saknas löv betas tall, och finns det för lite tall betas den tall som finns allt hårdare.

Det är därför angeläget att vi får till en samlad klövviltsförvaltning för de län som hyser stammar av älg, kronhjort, dovhjort och rådjur eftersom det är det samlade betestrycket från allt klövvilt som orsakar skadorna på skog.

Jägarna och inte minst markägarna har ansvaret att förvalta skogen och viltet i den nuvarande förvaltningsmodellen. Vi vet att de parter som har fått ansvaret i den decentraliserade förvaltningsmodellen tar och vill ta ett fortsatt gemensamt ansvar. Det är viktigt att vi håller fast vid den modellen.

Herr talman! I dag finns det ungefär 300 000 registrerade jägare. Jakt och viltvård utgör en väsentlig del av många människors vardag och livskvalitet. Som mina kamrater här tidigare har lyft fram är viltmaten en klimatsmart produkt. Den är god och nyttig på våra köksbord och på sommaren på grillen.

För många är också höstens älgjakt årets höjdpunkt. Inte minst gäller det löshundsjakten, som är en av mänsklighetens allra äldsta kulturyttringar. Det är en tradition som är viktig att bevara, samtidigt som besöksnäringen erbjuder stora utvecklingsmöjligheter. På så sätt har också jakt och viltvård stor betydelse för att landsbygden ska vara en bra plats att leva och bo på. Vi tror inte att en ny centraliserad lagstiftning skulle göra saken bättre.

Sverige är ett långt land med skilda förutsättningar. Vi vill hålla fast vid att jägare och markägare är kapabla att tillsammans lösa de problem som uppkommer lokalt och regionalt.

Länsstyrelserna och viltförvaltningsdelegationerna måste beakta betesskador och allmänhetens önskemål. Bär- och svamplockning ska kunna genomföras. Rovdjursförekomsten i länen ska beaktas, och även förutsättningarna för de 52 procent av landets yta som benämns Sápmi, där rennäringen är aktiv, måste beaktas.

När det kommer till vildsvin har vi stora skador. De har ökat kraftigt i många områden, vilket har gjort att man fått stora problem med grödor, något som är helt oacceptabelt. Vi har fått en ökning av trafikolycksfall där vildsvin är inblandade. Det vet vi alla. Att särskilda jaktmedel, som att förenkla användning av rörlig belysning och mörkersikten, skulle lösa problematiken med vildsvin har jag lite svårt att se, men vi ska jobba för de delarna och ett antal andra delar för att förenkla den jakten.

Det är viktigt att vi gör detta, så att vi slipper etiskt tveksamma diskussioner och förslag om fällfångst. Det finns skäl för hela samhället, inte minst myndigheter, markägare, jordbrukare och jägare, att öka beredskapen mot den svinpest som tyvärr kommer allt närmare vårt lands gränser.

Det sprids myter om att vi socialdemokrater skulle vilja gå längre än vapendirektivet kräver. Så är det inte. Det är snarare det motsatta: Vi har öppnat för att undanta ljuddämpare från licens. Vi vill ha möjlighet att ha fler vapen i vapengarderoben. Jägarna ska inte på något sätt drabbas av implementeringen av vapendirektivet. Vi menar att vi ger jägarna nya möjligheter.

En motion som behandlas handlar om terrängkörning. Terrängkörning och jakt hör egentligen inte ihop, men när älgen är skjuten är fyrhjulingen ett fantastiskt fordon att använda för att transportera det fällda viltet. Samtidigt är det en tillgänglighets- och rättvisefråga för handikappade jägare att vi ser till att det blir en likvärdig lagstiftning över hela landet. Det är också därför som en terrängkörningsutredning har tillsatts. När den utredningen lägger fram sina slutsatser i november kommer regeringen att arbeta vidare med frågan och lägga ett förslag på riksdagens bord.

En verklighet som påverkar runt om i landet just nu är de minskade anslagen till länsstyrelserna till följd av den SD-stödda M-KD-budgeten, vilket direkt påverkar arbetet med vilt och rovdjur. De länsstyrelser som nu arbetar med underlaget för att rapportera in hållbar bevarandestatus till EU har fått det rätt jobbigt när indragningar och uppsägningar har blivit en verklighet. Den inventering som görs nu i vinter ska också ligga till grund för möjligheten till licensjakt i höst och nästa vinter. Det är illa. Det är också illa att detta just nu kommer att påverka insatserna för att förebygga skador för rennäringen och fäbodbruket.

Herr talman! Det allmänna uppdrag som Jägareförbundet har haft sedan 1938 är viktigt. Man får pengar ur viltfonden som betalas av jägarna. Jägarna gör också ett väldigt viktigt ideellt arbete i det uppdrag som de har fått av regeringen.

I denna fråga har EU haft synpunkter. Det har pågått en översyn av huruvida vi ska behöva upphandla uppdraget eller fortsätta som vi gör i dag. För oss socialdemokrater är detta en högst prioriterad fråga. Det ideella engagemang som det allmänna uppdraget innebär ska jämföras med det stöd som utgår till idrottsrörelsen eller folkbildningsorganisationerna.

Vi socialdemokrater vil stärka den svenska modellen genom den ideella sektorn, precis som vi gör med friluftslivet och studieförbunden. Här har konstruktionen med jaktkort en särställning. Jägarna betalar ju detta själva genom jaktkortet. Det allmänna uppdraget tillhör den svenska modellen, punkt slut.

(Applåder)

Anf. 126 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Först hade jag tänkt att jag skulle skryta för att Isak From joinade runt subsidiaritetsprincipen. Men sedan började Isak From tala om vapendirektivet och påstå att de inte vill överimplementera vapendirektivet, vilket vi ju ser på flera punkter, till exempel när det gäller magasin för kantantänd ammunition, femårslicenser och så vidare. Detta hör egentligen hemma i justitieutskottet, men vi är flera som jobbar för detta här, och därför har vi tagit upp det.

Till slut tog Isak From upp budgeten. I mitt hemlän Värmland har vi en betydande vargstam. Enligt rovdjursspårarna på länsstyrelsen har budgeten inte påverkat dem alls när det gäller spårandet av rovdjur. Det skulle dessutom kunna göras betydligt enklare och till en betydligt lägre kostnad.

Här har jag Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur. Det är en text på åtta sidor som beskriver hur man ska gå till väga för att spåra varg och vad som krävs för att en varg ska få räknas som varg. Det räcker inte att bara ha sett den. Den ska spåras, och den ska spåras långt. I en del fall ska den spåras 15 kilometer vid ett och samma spårningstillfälle för att den ska kunna räknas.

Här finns det stora möjligheter att bruka DNA. För några år sedan gjorde man en koll. Jägare och annat folk som rörde sig ute i skogen fick skicka in spillning för att man skulle kunna kolla DNA och jämföra den mot spårningen. Det resultat man fick fram stämde väldigt väl överens med den vanliga spårningen. Där har vi alltså enormt mycket pengar att hämta hem. I stället för att lägga ut så mycket pengar på spårningen kan vi göra det betydligt billigare genom spillningsinventering.

Anf. 127 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Kjell-Arne Ottosson!

Pengar har ingen betydelse – nja, de har ju betydelse när det gäller anställningar. Länsstyrelsernas och Naturvårdsverkets budget har skurits ned med 40 procent, och det är helt absurt att säga att detta inte skulle ha någon påverkan.

Jag kan till viss del hålla med Kjell-Arne om att vi kanske behöver utveckla nya metoder. Det var därför vi drev på och genomförde underlåtandet av viltkameror så att fler kan använda de viltkameror som finns lagligt och få korn på det vilt som finns. Mig veterligen är det i alla fall godkänt när det kommer till lo, järv och björn att man nyttjar DNA och att man har en spillningsinventering där man nyttjar jägarna via det allmänna uppdraget att sköta insamlingen. I norra Sverige kan samerna vara en viktig del i detta.

Vi behöver hitta en modell där vi minskar trycket från rovdjursförekomsten, till exempel i Värmland, så att fler län kan bära tyngden av den målsättning som riksdagen har tagit beslut om. Alla är överens om att vi ska ha de stora rovdjuren, att de ska finnas till och att de är en viktig del av svensk fauna. Sedan blir det problematiskt varje gång man kommer och säger att man inte vill ha så många just hos sig. Vi behöver sprida ut detta och hitta modeller för hur fler kan ta ansvar.

Anf. 128 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack för att du vill vara med och dela bördan, Isak From, för den är ganska tung!

Självfallet påverkar budgeten. Vitsen med att lägga fram en budget är ju att den ska påverka. Men det jag sa var att den inte påverkade när det gäller spårningen av rovdjur, förrän nu när gynnsam bevarandestatus ska fastställas på nytt. Och kostnaden skulle som sagt kunna dras ned rejält genom att ändra metod.

När det gäller lodjur åker jag tillbaka till Värmland, som delas av Frykensjöarna. Vi hade en lodjursfamilj på Frykens västra sida och en annan på den östra. De fick inte räknas som två olika grupper därför att de inte var tillräckligt långt från varandra. Vi som har haft katt eller känner till kattdjur vet att de inte badar, i alla fall inte i den iskalla Fryken.

Vi måste hitta andra möjligheter när det gäller att spåra rovdjur för att se hur många vi har. Där är som sagt DNA otroligt viktigt, och vi kan

använda det till en betydligt lägre kostnad än kostnaden för att hålla på och spåra kilometervis. Det är många punkter som måste prickas av för att det ska få räknas som en observation och att det blir en individ.

Jag hoppas, Isak From, att vi gemensamt kan hitta en möjlighet framåt för att kunna sänka rovdjurstrycket, inte minst i mitt hemlän Värmland.

Prot. 2018/19:57

28 februari

Jakt och viltvård

Anf. 129 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Länsstyrelserna har möjlighet att omfördela inom sitt anslag. När de rapporterar in siffrorna för gynnsam bevarandestatus och antal föryngringar ska de dock sammanställas av Naturvårdsverket. Jag tror att vi till exempel när det gäller lodjur i Västerbotten hade 30 föryngringar som skulle inrapporteras och ungefär detsamma för järv.

Vi hoppas antingen att Naturvårdsverket kan trolla med knäna eller att vi i den nya regeringskonstellationen kan tillskjuta de pengar som behövs för att Naturvårdsverket ska kunna genomföra sitt viktiga arbete så att vi till exempel kan få till licensjakt på varg i Värmland nästa år.

Anf. 130 MARIA GARDFJELL (MP):

Herr talman! Jag ska inte orda jättemycket om den goda viltmaten och viltförvaltningen, för det är många som har talat väl om det. Jag ska däremot tala om den illegala jakten.

Rovdjurens utbredning i skogar och fjäll är ett konfliktfyllt ämne i Sverige. Det finns starka åsikter om detta bland politiker, jägare, markägare, tamdjursägare, renskötare, biodlare och djur- och naturintresserade, men även bland naturbevakare och brottsutredande miljöpolis och miljöåklagare.

Riksdagen har beslutat att det i Sverige ska finnas livskraftiga stammar av björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dessutom har Sverige en skyldighet genom internationella åtaganden att skydda dessa arter. Det enskilt största hotet mot rovdjursstammarna var tidigare den illegala jakten. Det var en av orsakerna till att riksdagen beslutade om en ny rovdjursförvaltning 2013, vilket inneburit en legal jakt på varg därefter.

En förhoppning som framfördes i debatten inför lagändringen var att hotet och hatet mot rovdjuren skulle minska och den illegala jakten göras mer ointressant när lagen infördes. Konflikten om rovdjuren uttrycktes då i ett starkt missnöje med den rovdjurspolitik som förts och med de förvaltande myndigheterna. Skyddsjakten omreglerades i samband med lagändringen för att snabbare kunna ta hänsyn till bland annat lantbruket. Den delen tycker jag självklart är befogad.

I dag är det största hotet mot vargen sannolikt en kombination av den legala jakten och den fortsatt mycket stora illegala jakt som förekommer. Jag upplever att hatet mot våra vilda rovdjur aldrig under mitt 53-åriga liv har varit större än nu.

Herr talman! Miljöbrott inkluderar allt från missade redovisningar till organiserad brottslighet av stor omfattning ekonomiskt sett. Gemensamt för alla miljöbrott är att en relativt liten del av de misstänkta överträdelserna mot miljöbalken leder till sanktion, trots en väl utbyggd myndighetsstruktur. Systemet har fokus på mindre allvarlig miljöbrottslighet och missar allvarlig och organiserad miljöbrottslighet.

Skyddet av miljön är viktigt. Enligt 1 kap. 2 § tredje stycket regeringsformen ska det allmänna främja en hållbar utveckling som leder till god miljö för nuvarande och kommande generationer. Miljöbalkens straffbestämmelse om miljöbrott är en betydelsefull del av skyddet. Bestämmelsen innebär att den som skadar miljön ska straffas.

Under en längre tid har miljöbrott lyfts fram som ett rättsområde där man kan se involvering av grov organiserad brottslighet och en tydlig koppling till ekonomisk brottslighet, exempelvis när det gäller hantering av avfall men också handel med utrotningshotade djur och växter.

Relativt sett har få grova miljöbrott upptäckts i Sverige. EU-kommissionen lyfter i landrapporten om Sverige, som tagits fram vid granskningen av genomförandet av EU:s miljöpolitik, särskilt fram att metoderna för att främja regelefterlevnaden kan förbättras i Sverige. Kartläggningen visar att det finns flera strukturella problem inom tillsynsverksamheten i allmänhet och inom lagföringen av miljöbrott.

EU-kommissionen lyfter fram vikten av ett riskbaserat förhållningssätt och skriver att samverkan mellan tillsynsmyndigheter, polis och åklagare bör kunna förbättras för att öka sannolikheten för att allvarliga överträdelser lagförs.

Brott mot miljöbalken har bland de längsta genomströmningstiderna från inkommen anmälan till beslut. Detta framhålls från flera håll som en svag länk i rättskedjan. Att anmälningar får ligga innan polisen vidtar de första och ibland avgörande utredningsåtgärderna är problematiskt, då man snabbt behöver säkra bevis. Där kommer jaktbrotten in som ett tydligt exempel, där väder och vind kan göra det omöjligt att fastställa vad som har hänt. Tillräckliga resurser och kompetens hos polisen som hanterar misstänkta miljöbrott är avgörande för en effektiv hantering av anmälningar om miljöbrott.

Vi måste tala mycket mer om den illegala jakten på varg. Enligt Viltskadecenter är illegal jakt omfattande när det gäller den skandinaviska vargstammen. Detta påverkar stammens status. Enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, är det känt att skinn och andra delar från skjutna rovdjur i vissa fall tas till vara samt att delarna har ett ekonomiskt värde på den svarta marknaden.

Brå framhåller vidare att misstänkt illegal jakt måste utredas snabbt och att det ställs särskilda krav på polisen för att kunna säkra bevis i skog och mark. Brå föreslår att samarbetet mellan förvaltning, forskning och rättsväsen bör förbättras samt att de nätverk som sköter försäljningen av skjutna rovdjur bör spåras och genom polisiärt arbete slås sönder.

Jag kan inte tolka det på annat sätt än att hoten mot rovdjuren ständigt trappas upp, och jag ser det som ett illavarslande tecken på att partier på högerkanten nu vill stoppa möjligheterna till dialog mellan jaktintresset och Naturskyddsföreningens samt naturturismföretagarnas företrädare genom att hindra dessa från att delta i viltförvaltningsdelegationerna.

Moderaterna framhåller i en motion att de förespråkar en mer balanserad sammansättning av delegationerna genom att naturvårdsintressets aktörer tas bort. Det vore väl mer rimligt att göra en översyn av hur starkt jägarintresset är representerat, eftersom det berättats för mig att det är väldigt många av partiernas representanter som av någon orsak är just jägare och som företräder jaktintresset i stället för allmänintresset i viltförvaltningsdelegationerna.

Sverigedemokraterna vill gå så långt att de ska stoppa alla bidrag till miljöorganisationer, även om dessa bidrag syftar till att utbilda lokala företrädare i alla slags miljöfrågor och inte bara i rovdjursfrågor, eller till att miljöorganisationer ska ha möjlighet att delta juridiskt i rättsfall om till exempel luftföroreningar i tätorter eller större industrietableringar eller när det gäller slutförvaring av kärnavfall och inte bara i frågor kring rovdjur.

Det är varken demokratiskt, snyggt eller särskilt vettigt att stänga ute den ideella naturvården. Samverkan och samförstånd samt lagefterlevnad är det som bygger Sverige starkare. Det är en av orsakerna till att den illegala jakten på rovdjur måste stoppas och att intresset för det behöver öka i Sveriges riksdag.

Anf. 131 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Självklart använder Maria Gardfjell sin tid att tala om det hon vill. Men det är ändå anmärkningsvärt att bruka nästan hela anförandet för att tala om illegal jakt och inte om den möjlighet som jakten ger oss och vad den faktiskt betyder för Sverige.

Brottsförebyggande Centrum är ganska tydliga med vad som ska till för att få en minskad illegal jakt. Det är nämligen att öka den legala jakten.

Jag skulle vilja fråga Maria Gardfjell vilka bevis hon har för denna enorma tjuvjakt. Hur anser hon att vi ska gå till väga för att få en större acceptans för rovdjur, för att vi inte ska få den enorma tjuvjakt som hon påstår att vi har? Det går aldrig att försvara illegal jakt. Men vi kan ändå fråga oss varför den finns. Det måste ändå finnas en anledning.

Anf. 132 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! Kjell-Arne Ottosson frågade mig varför jag inte talar om det positiva som jakten ger. Det är för att jag tycker, som jag sa inledningsvis, att det har sagts väldigt många bra saker här om det. Jag tycker att vilt är mycket bra mat. Precis som många har framhållit är det också klimatsmart och bra på många sätt.

När jag nu får möjlighet att tala lite grann om detta när Kjell-Arne Ottosson ställer frågor vill jag säga att jag sympatiserar väldigt mycket med de synpunkter som har förts fram om till exempel vildsvinsfrågorna. Jag tror att vi behöver helt nya sätt att trycka tillbaka vildsvinsstammen och hitta nya jaktmöjligheter. Det har flera talare tidigare talat mycket väl om.

Anledningen till att jag lyfter fram frågan om den illegala jakten är just att det finns flera aktörer som har pekat på att det inte är så att vi har blivit av med den illegala jakten när den legala jakten har släppts fram. Det är oerhört oroväckande att det är på det sättet. Jag hade hoppats att det hade blivit som det fanns förhoppningar om när den nya lagstiftningen kom till. Men tyvärr verkar det som att hatet och hotet mot rovdjuren ökar och att motsättningarna ökar. Det som jag tror är lösningen på detta är ökad dialog och ökad samverkan och att vi här i Sveriges riksdag försöker hitta former för att minska hatet mot rovdjuren.

Anf. 133 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag upplever att jag egentligen kanske inte fick svar på mina frågor av Maria Gardfjell. Därför ska jag fråga om någonting annat.

Självklart står det Maria Gardfjell fritt att tala om det hon vill från talarstolen, som jag sa tidigare.

När det gäller viltförvaltningsdelegationerna har jägarsidan en delegat i dem och politiken har fem. Därmed är det faktiskt det politiska inflytandet som är ganska tungt.

När Miljöpartiet har med representanter i olika organisationer och ger dem olika uppdrag, letar man då inte efter sådana som kan frågorna i sak? Eller försöker Miljöpartiet få med sådana som är helt okunniga? Jag skulle inte tro det. Jag skulle tro att Miljöpartiet vill ha med sina representanter som är kunniga på området, så att det är jägare som också är politiker som sitter med där. Det är väl självklart? Det är det i alla fall för mig.

Varje stol i viltförvaltningsdelegationerna är tillsatt med personer som har fått sin organisations eller sina intressenters förtroende. Detta förtroende ska andra respektera oavsett. Det förundrar mig därför att Maria Gardfjell anser att jägarsidan tydligen har för stort inflytande i viltförvaltningsdelegationerna och att de inte ska ha detta inflytande.

Anf. 134 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! När man talar om att få en balans i viltförvaltningsdelegationerna, som det talas om i motioner om detta, blir jag förvånad. Som jag har fått berättat för mig är nämligen denna balans knappast så god.

När det gäller det politiska deltagandet har många av de politiker som finns med varit jägare i väldigt många län. Och självklart är Miljöpartiets representanter i viltförvaltningsdelegationen personer som kanske har en annan bakgrund, vilket Kjell-Arne Ottosson nämner. Jag tycker att alla politiker som ställer upp på den här typen av uppdrag behöver använda den kunskap de har, oavsett om det är kunskap i egenskap av jägare eller kunskap i egenskap av naturvårdare. Men de måste företräda det allmänpolitiska intresset.

Anf. 135 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Ledamot Maria Gardfjell! Mina frågor rör hur Miljöpartiet vill att den svenska vargpopulationen ska förvaltas. Hur många vargar ska vi ha? Ska det bestämmas i Sverige eller i EU?

Riksdagens beslut från 2013 om propositionen om en hållbar rovdjurspolitik innebar att referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus skulle ligga någonstans mellan 170 och 270 vargar. Naturvårdsverket lade sig utifrån det på 270. För några år sedan kom Naturvårdsverket fram till att referensnivån för gynnsam bevarandestatus skulle kunna vara 300 vargar, men bara under förutsättning att minst en ny invandrare vart femte år bidrar med nya gener till vargstammen.

Myndigheter ska följa riksdagens beslut. Och det är regeringens ansvar att se till att detta sker. Ändå har Naturvårdsverket höjt antalet för den gynnsamma bevarandestatusen till 300 vargar, trots att riksdagen har beslutat att gynnsam bevarandestatus ska vara 170–270. Men om reproduktion med nya immigranter inte sker varje varggeneration skulle den skandinaviska stammen enligt Naturvårdsverkets tillsatta utredning och beställda forskarrapport bestå av minst 1 700 vargar för att klara de genetiska bevarandekriterierna och därmed kunna anses ha gynnsam bevarandestatus.

Kommer Miljöpartiet, som regeringsparti, att verka för att hysa tusentals vargar i Sverige om det skulle visa sig att det inte invandrar en varg från den finsk-ryska populationen vart femte år?

Prot. 2018/19:57
28 februari

Jakt och viltvård

Anf. 136 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! Som tur är har jag lite biologisk utbildning i botten. Jag kan alltså lite grann om bevarandefrågor.

Det som är absolut viktigast är att vi följer den lagstiftning vi har. Men de fakta och den forskning som våra myndigheter och regeringen baserar sin kunskap på måste naturligtvis också bygga på vetenskap och forskning.

Precis som ledamoten framhåller är det här ett komplicerat och komplext synsätt. Och mer kunskap kommer till just kring den genetiska bevarandebiologin.

Här ser jag att det inte är jättestor skillnad på de siffror som har presenterats, vare sig när det gäller bedömningen från när lagstiftningen kom till eller när det gäller de bedömningar som gjorts senare. Men när jag en gång i tiden läste biologi på Stockholms universitet pratade man om att det behövdes mellan 400 och 500 vargar för att uppnå ett bra genetiskt värde. Det har alltså förfinats genom åren. Nu ser man på det på det här sättet.

Anf. 137 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Fakta och forskning är såklart jättebra. Det ska man grunda saker och ting på. Men det finns många forskarrapporter som visar att det är vetenskapligt fastställt att det måste vara minst 150 vargar för att vargstammen ska vara livskraftig. Den siffran är också Svenska Jägareförbundets utgångspunkt. Till detta har EU sagt att nationerna bör ha en högre ambitionsnivå. Men allt vargantal som överstiger 150 blir, utifrån de rapporterna, egentligen enbart politiska beslut.

I Kanada och Alaska har dödsfall inträffat så sent som 2005 och 2010. Det är likadant i forna Sovjetrepubliker. Där läser man titt som tätt om vargattacker med dödlig utgång.

Är stammen av *Canis lupus* i Sverige – det är samma genetiska art som finns i Kanada, Alaska och Ryssland – mindre farlig än de som finns i Nordamerika och Ryssland? Är de inte en fara för människor här i Sverige? Grundas kanske er vurm för att stoppa jakt och er vilja att ha en betydligt större vargpopulation på tron att vargen inte är farlig över huvud taget? Frågan är om samma art som dödar och attackerar i andra länder inte skulle kunna göra det i Sverige också.

Det gäller att hålla ett hårt jakttryck. Undersökningar visar nämligen att av 80 kända vargattacker i USA och Kanada har alla 80 skett i områden där det inte finns något jakttryck på vargen.

När det gäller ditt angrepp här förut vill vi såklart att miljöorganisationer ska ha förankring i det område där de överklagar beslut. Jaktbeslut ska tas lokalt och regionalt och inte av organisationer som knappt finns, som bara finns som Facebookgrupper eller knappt har någon verksamhet. Det är det vi vänder oss mot. Själva organisationskravet för att kunna överklaga beslut måste ses över.

Anf. 138 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! När det gäller forskning och forskningsrapporter är det precis som inom klimatområdet; man måste göra sammanställningar av all forskning för att se hur man sedan ska ställa sig. Det hjälper alltså inte att lyssna på bara en forskare. Man måste göra en sammanvägning. Och det är det Naturvårdsverket har gjort.

Det är en väldigt viktig fråga som du tar upp, Runar Filper. Jag tror att vi som politiker behöver lära oss mer om hur vi lär oss av forskningen.

När det gäller miljöorganisationerna berättade någon av de tidigare talarna att jägarna är en folkrörelse med många medlemmar. Det är precis likadant med Naturskyddsföreningen och andra miljöorganisationer. Det är också en folkrörelse med väldigt många medlemmar.

De andra representanterna företräder ekoturismen. Det är en bransch som växer starkt och som har stort intresse av att rovdjuren finns kvar. Det är oerhört viktigt.

När det gäller om vargen är farlig eller inte har inga sådana typer av händelser inträffat i Sverige. I vårt grannland Estland hände en ganska intressant sak bara förra veckan. En varg gick igenom isen och räddades av människor som hjälpte vargen att överleva.

Anf. 139 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag säga att detta känns lite konstigt. Betänkandet som vi har diskuterat i dag handlar i princip inte alls om vargar och rovdjur. Men jag ska i alla fall bemöta det som sas om oss moderater.

Illegal jakt är absolut aldrig någonting som kan försvaras. Men precis som någon sa tidigare finns det en anledning att den illegala jakten uppkommer, om den uppkommer. Det är människor som är oroliga för och som lever med frustration över att de inte tycker att Sverige har lyckats få till en fungerande rovdjursförvaltning. Dem stöter man på hela tiden i de län där vi har de kraftigaste rovdjursstammarna.

Vad gäller viltförvaltningsdelegationerna och Moderaternas inriktning där är det inte riktigt som Maria Gardfjell sa om att vi vill ta bort naturvårdsintresset. Det Moderaterna har sagt är att vi vill återgå till den ursprungliga formationen av viltförvaltningsdelegationerna. Där har naturvårdsintressena sin representant precis som skogen har sin, brukarna har sin och jakten har sin. Sedan har politikerna fem mandat.

Jag säger som någon har sagt tidigare, nämligen att det verkar märkligt om inte politikerna i det läget tillsätter någon som har ett jaktintresse och intresse för de vilda djuren och viltvården. Det är förmodligen den typen av person som vill ha uppdraget. Jag tror också att denna människa är kapabel att ta beslut som rimmar med både viltvård och jaktmål.

Därför tycker jag att Maria Gardfjell kort kan berätta för mig hur hon tänker sig att politiken inte ska representera sina intressen.

Anf. 140 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att de politiska företrädarna i viltförvaltningsdelegationerna företräder allmänintresset. En del av allmänintresset är att man ska vara någorlunda påläst om hur lagstift-

ningen ser ut, så att de beslut man bidrar till i viltförvaltningsdelegationerna inte strider mot gällande svensk lag. Det tycker jag är en bra utgångspunkt, men så är det tyvärr inte.

När det gäller frågan om viltförvaltningsdelegationernas sammansättning tycker jag att det är olyckligt att Moderaterna inte ser vilket stort värde det finns i att företrädare för ekoturismföretagen är med i detta sammanhang, eftersom det är en bransch som bygger på att arbeta både med jaktrelaterad turism och med turism som handlar om olika arter som drabbas av jakten.

I dagens nummer av Altinget har ekoturismföretagen skrivit en intressant artikel. Den handlar förvisso om skogen, men man säger att skogsdebatten måste breddas därför att turistverksamheten numera inbringar så otroligt många fler jobb än vad skogsnäringen bidrar med genom skogsbruket. Detta är ju också en näringslivsfråga som jag hoppas att Moderaterna vill jobba vidare med.

Anf. 141 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Politikernas lagkunnighet kan säkert variera, och jag är övertygad om att detta gäller i alla organisationer dit vi tillsätter politiker.

När det gäller politiker som hamnar i viltförvaltningsdelegationer tror jag att det handlar väldigt mycket om att de hamnar där för att de är personer i sina respektive partier som har kunskaper om jakt och viltvård. De driver då förmodligen också respektive partis jakt- och viltvårdspolitik när de sitter där. De är ju där på ett politiskt mandat för ett politiskt parti, och det partiet har ju en jakt- och viltvårdspolitik. Då vill de väl driva denna politik när de sitter på den typen av stol.

Det varierar väl lite i viltförvaltningsdelegationerna i fråga om vilka stolar som finns. I mitt hemlän Östergötland hade turismen en plats redan innan dessa två sista mandat kom till, så jag tror att platserna kan variera lite mellan olika viltförvaltningsdelegationer.

Vi moderater är absolut positiva till naturturism. Naturturism, jakt, skogsbruk och jordbruk måste kunna gå hand i hand, för allihop innebär affärsmöjligheter. På det sättet är vi inte oense.

Nog om detta – jag tror att vi har debatterat färdigt om viltförvaltningsdelegationerna.

Anf. 142 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! Som jag sa i mitt anförande vore det kanske rimligt att nu göra en översyn av hur jägarintresset finns representerat i viltförvaltningsdelegationerna. Det är en intressant fråga, vilket också framgår av denna diskussion och debatt. Jag tycker att det är viktigt att vi – när vi talar om balans – försöker att ha bredd i denna fråga.

John Widegren ställde tidigare en fråga om illegal jakt som jag då inte hann svara på.

Den nya lagstiftningen om våra rovdjur infördes 2013. Man hade då en förhoppning om att den illegala jakten skulle minska när man ändrade lagstiftningen och skapade licensjakten. Detta verkar dock inte vara fallet.

Därför tycker jag att det är oroväckande att hotet mot våra rovdjursstammar, som vi vill ska ha en god bevarandestatus, har ökat eftersom det förekommer både licensjakt och illegal jakt. Detta är en fråga som vi behöver ta tag i. Jag hoppas att Moderaterna, tillsammans med Miljöpartiet och andra, är beredda att ta tag i dessa allvarliga brottsfrågor.

Anf. 143 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Rättviseskäl är ofta något som får människor att engagera sig politiskt. Det handlar om orättvisa som genomsyrar vårt samhälle och våra strukturer alltför tydligt än i dag.

Min anledning till att engagera mig politiskt är orättvisan mellan oss människor och alla andra varelser som vi delar planeten med.

I Miljöpartiet känner vi solidaritet med alla djur och växter. Vi anser att allt levande har rätt att leva och ett existensberättigande oberoende av eventuell nytta för oss människor.

För mig känns detta som en självklarhet. Det hemskaste ordet jag känner till är "utrotning".

Ändå finns det en skrämmande stark koppling mellan människans frammarsch och utrotningen av djur, särskilt stora predatorer. Vi har sett dem som ett hot – som en fara att minimera – och ibland har vi valt att aktivt utrota dem.

Herr talman! Det kan ursäktas som en gammal instinkt att försvara vår egen ras, och jag kan på något sätt acceptera det som en dålig ursäkt. På den tiden visste vi kanske inte bättre. Då fanns det nämligen inga data och ingen forskning eller kunskap om hur stora populationerna behövde vara för att på lång sikt kunna överleva. Det fanns ingen bild av arternas utbredningsområden eller populationernas skörhet.

Men i dag finns detta, och vi vet att toppredatorer är oerhört viktiga för hela ekosystemet. Vi har dessutom förbundet oss att bevara alla arter inom nationens gränser. Därför kan jag inte acceptera en politik där vi fiskar och jagar utrotningshotade djur.

Herr talman! En arts existens får inte avgöras av en hobby eller ett ekonomiskt särintresse. Jag vill se rovdjursstammar som är långsiktigt livskraftiga, och därför kan jag inte acceptera licensjakten på varg, lodjur och järv. Däremot måste de som drabbas negativt ersättas.

Jag vill förbjuda fisket av ål och andra utrotningshotade arter och få slut på bottentrålningen.

Herr talman! Jag vill se en framtid där vi inte jobbar mot naturen utan med den – ett förhållningssätt där vi låter livet frodas i det vilda i stället för att försöka kontrollera och hämma det.

Jag och mitt parti ska kämpa för den naturpolitik som får oss att komma ifrån massutrotningens era och in i en tid som blomstrar av biologisk mångfald.

Anf. 144 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi skulle kanske ha mer av en filosofisk debatt om Rebecca Le Moines anförande, men eftersom vi inte har tid till det vill jag hellre ställa en lite skarpare fråga.

Representanten sa att hon inte kan acceptera licensjakt på varg, lodjur eller järv, om jag uppfattade det hela rätt. Hur tänker sig Rebecka Le Moine att vi ska få en acceptans för rovdjur om vi inte kan få ha licensjakt på dem? Brottsförebyggande Centrum har sagt att det är detta som är medlet för att få ned den illegala jakten.

Hur kan vi göra för att få en acceptans för dessa rovdjur?

Anf. 145 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Licensjakten är ju någonting som enligt EU:s art- och habitatdirektiv egentligen inte bör inträffa.

Däremot finns skydds jakt som ett verktyg i de fall där det är vargar som är väldigt närgångna och det finns anledning att ta bort en viss individ.

Vad vi har sett sedan licensjakten infördes är ju inte ett bättre läge. Den illegala jakten har fortsatt att öka, och det har inte på något sätt gett några positiva resultat, att vi accepterar vargen ju fler som skjuts. Det är snarare tvärtom.

Vi kan gå tillbaka till facit från historien och se att det inte funkar att bara skjuta mer och mer av ett utrotningshotat djur.

Anf. 146 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag fick inget svar på min fråga om hur vi ska jobba för att få en ökad acceptans.

Vargen är ju ett hunddjur och har lätt att lära sig. Om man bara skulle jaga en varg, även om man inte skulle skjuta mot den, skulle den lära sig att de där människorna är farliga; dem ska vi inte vara i närheten av. Som det är i dag känner inte vargen så, eftersom den inte är jagad på det viset.

Enligt Bernkonventionen ska rovdjursstammar som går över landgränser förvaltas som en stam. Vi har i dag en rovdjursstam i Sverige och en i Norge. Vissa vargar räknas i Sverige och vissa i Norge. De vargar som bor hemma hos mig är som halva vargar, för de är lite i Sverige och lite i Norge. Men enligt Bernkonventionen ska de räknas som en stam.

Forskning och vetenskap, som jag flera gånger har varit inne på tidigare här i dag, har kommit fram till att vi genetiskt skulle klara att ha en vargstam på drygt 30 djur, om det kommer en ny invandrad varg från Finland eller Ryssland vart femte år. Sedan lade man till ett katastrofscenari och kom upp till 100 vargar som MVP. Det skulle alltså enligt vetenskapen räcka med 100 vargar i Skandinavien.

Nu har vi beslutat här i Sveriges riksdag att det ska finnas mellan 170 och 270 vargar. Sedan har Naturvårdsverket skruvat upp antalet till 300, och nu vill man skruva upp det än mer.

Hur många vargar anser Rebecka Le Moine att vi ska ha i Sverige för att ha en gynnsam bevarandestatus så att vi faktiskt ska kunna börja jaga?

Anf. 147 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för frågan som upprepades! Jag kan också upprepa mitt svar som är att vi inte kommer att lösa acceptansen genom att skjuta mer varg. Facit bakåt i tiden är att vi inte har löst acceptansfrågan genom att skjuta mer varg.

Jag kan fylla på svaret med att spekulera lite om hur vi kan komma bort från skrämselfpropagandan kring vargen. Den ses som ett oerhört farligt djur, fast det inte har skett något dödsfall sedan 1800-talet, vad vi vet, om man inte tar hänsyn till incidenten på Kolmården.

Vi har också skrivit på en annan konvention, konventionen för biologisk mångfald, där vi har förbundet oss att bevara arter inom nationens gränser. När det gäller vad vetenskapen säger hör vi att det är ett ganska stort spann i den här kammardebatten – det talas om alltifrån 50–100 vargar till 1 000 vargar. Och det här är just vetenskap. Vi måste förlita oss på forskare och vetenskap. Och vi har en myndighet som heter Naturvårdsverket, vilken har tagit fram riktlinjer för en gynnsam bevarandestatus. Utifrån dessa kan vi som politiker göra politik och fatta beslut.

Jag hänvisar tillbaka till Naturvårdsverkets siffror.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 6 mars.)

§ 17 Kemikaliepolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU7
Kemikaliepolitik
föredrogs.

Anf. 148 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Herr talman! Vi moderater står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1, En giftfri miljö.

Jag brukar få frågan om hur det är att ha fått barn nu mot för 25 år sedan – ja, vi fick en sladdis för två år sedan. Jag brukar då svara att det givetvis är enklare eftersom jag har gått igenom det två gånger tidigare men att det på ett sätt är svårare, eftersom jag i dag är medveten om vad som påverkar oss människor och vår miljö. Jag är helt enkelt mer orolig för min son i dag än vad jag var för mina två äldre barn. Och jag tror att fler föräldrar än jag är det när man tänker på hur framtiden ser ut med tanke på miljön. Hur mycket påverkas min sons och andra barns uppväxt genom olika utsläpp och kemikalier?

Herr talman! Vi omges dagligen av tusentals kemikalier i vår vardag. Vissa av dem kan vara till nytta för oss och andra skadliga. Många är livsnödvändiga och har varit avgörande för att bygga det samhälle vi har i dag. Och med tanke på den kunskap som vi i dag har genom forskning och vetenskap är det oerhört viktigt att vi för en politik som gör skillnad i positiv bemärkelse. Kan vi välja en giftfri vardag för oss själva men framför allt för våra barn, ja, herr talman, då ska vi göra det. Allt annat är bara dumt.

Kemikalier har bland annat möjliggjort längre hållbarhet för mat, hållfasta byggmaterial och minskad risk för brand i elektronikprodukter. Kemikalier möjliggör också utveckling av mediciner som förlänger och räddar liv. Vårt moderna samhälle är på många sätt beroende av innovationer som drar nytta av kemikalier. Samtidigt finns det risker. En del kemikalier

är så farliga att de bör förbjudas, medan användningen av kemikalier som inte är lika farliga kan regleras med andra styrmedel.

Med en allt större kemikalieanvändning tillkommer ett ansvar för vilka kemikalier vi sprider och hur dessa påverkar miljön och människor. En del kemikalier har visat sig påverka oss negativt med ämnen som kan orsaka cancer, allergier eller påverka möjligheten att få barn.

Det har också visat sig att just barn är särskilt känsliga för effekterna av skadliga kemikalier, eftersom de fortfarande växer och deras organ inte är fullt utvecklade. Därför är det viktigt att minska risken för att våra barn utsätts för sådana skadliga kemikalier som finns i vissa leksaker, soffor och köksredskap som finns på exempelvis förskolor. Där har Alliansen lagt en bra grund till en kemikaliepolitik som ska hålla för framtiden.

En del av dessa skadliga kemikalier regleras genom lagstiftningen. Men det finns många miljö- och hälsofarliga kemikalier som ännu inte är reglerade. Det vill vi moderater ändra på, och vi förutsätter att regeringen skyndar på detta arbete.

Herr talman! Det finns som sagt åtskillig forskning om kemikaliers påverkan på miljön och människors hälsa. Men den forskning som finns är ofta gjord på ett ämne i taget. Att forskningen hittills sett ut som den gör beror på hur lagstiftningen är uppbyggd. Därför saknas det till stora delar forskning kring så kallade kombinationseffekter, det vill säga vad som händer när flera olika kemikalier korsas. Kemikaliemixen som människor utsätts för i dag blir alltmer komplex. Här är det också viktigt att regeringen agerar mer kraftfullt.

Ett sätt att kringgå ett förbud mot en viss kemikalie kan ibland vara att skapa ett liknande ämne där någon mindre beståndsdel byts ut men grundegenskaperna är oförändrade. Det innebär att den nya kemikalien, som har liknande eller samma egenskaper som den reglerade, är tillåten på marknaden fram till dess att även den regleras.

För att ta krafttag mot bevisat farliga kemikalier samt påskynda regleringar av dessa bör man möjliggöra en lagstiftning där man i vissa fall kan reglera ämnen med liknande egenskaper i grupp. Detta har vi i allra högsta grad sett inom området nätdroger, där rättsapparaten står med bakbundna händer. Här bör regeringen verka inom EU för att en sådan lagstiftning möjliggörs.

Herr talman! I Sverige är vi vana vid att ha god tillgång till rent vatten, men i dag är belastningen på våra reningsverk mycket stor. Många av de kemikalier, näringsämnen och andra substanser som finns i vattnet kan reningsverken inte hantera eller rena. Enligt Havs- och vattenmyndigheten är mer än hälften av svenska sjöar och vattendrag negativt påverkade i någon utsträckning. För att hejda utvecklingen krävs förebyggande insatser.

I och med det växande antalet kemikalier som i dag används i olika produkter behöver bland annat reningsverken utrustas med ny teknik som reducerar läkemedelsrester, då problemen med läkemedelsrester tillsammans med andra svårnedbrytbara föroreningar i dricksvattnet bara blir större.

Sedan 2007 har EU en kemikalielagstiftning, kallad Reach, för att skapa gemensamma regler på den inre marknaden. Därigenom har lagstiftningen blivit mer omfattande och ambitiös samtidigt som miljönyttan har ökat. Vi måste dock se till att alla länder följer den, vilket i sig är en utmaning.

Det är också viktigt att Sverige fortsätter att verka för en enhetlig europeisk kemikaliepolitik som fokuserar på EU-lagstiftning snarare än svenska särkrav. Det får dock inte innebära att vissa frågeställningar dras i långbänk, som när vi exempelvis förutsatte att vi inom en snar framtid skulle få ett långsiktigt besked från EU om användningen av glyfosat.

EU:s kemikalielagstiftning är bra, men den behöver bli mer omfattande. Här behöver regeringen arbeta mer intensivt.

Herr talman! Kemikalier finns runt om oss hela tiden. Det ska inte krävas att man är kemist för att man som konsument ska kunna välja giftfria alternativ.

Det ska inte fattas dubbelmoraliserande kortsiktiga beslut. Ölandslöken är ett typexempel på hur snett det hade kunnat gå om inte Moderaterna drivit på regeringen. Om ett specifikt bekämpningsmedel hade förbjudits och svenska lantbrukare hade fått lägga ned hade vi varit tvungna att importera lök från utlandet som varit besprutad med samma bekämpningsmedel eftersom det är tillåtet i dessa länder.

Eller tänk om vi i stället för att använda kärnkraft i framtiden behöver köpa el från kolkraftverk, där koldioxidutsläppen inte bara är skadliga för oss människor utan också utgör det största klimathotet.

Var finns logiken i sådana beslut? Svaret är att det inte finns någon logik. Det blir bara dumt.

Vi måste fortsätta att ställa höga krav för att minska mängden farliga kemikalier, inte minst för våra barns skull. Vi behöver en hållbar kemikaliepolitik med en verktygslåda som innehåller olika åtgärder för att nå målet med en giftfri vardag. Vi måste förstå, ta in och planera för att dagens och framtidens hotbilder mot vårt samhälle och vår demokrati är komplexa och finns på många områden.

Herr talman! Kemikalier, smittor och den skada annan miljöpåverkan kan göra går över departements- och myndighetsgränser. Det är viktigt att regeringen gör något för att garantera våra medborgare en trygg tillvaro. Vi kan inte lämna våra barn och unga i sticket genom att fastna i stuprörstänkande när vi planerar för en trygg framtid.

Som jag sa tidigare: Kan vi välja en giftfri vardag för oss själva och framför allt för våra barn ska vi göra det.

(Applåder)

Anf. 149 YASMINE ERIKSSON (SD):

Herr talman! Jag står bakom alla Sverigedemokraternas reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 5 och 19.

Mycket av det vi förknippar med mänsklig utveckling kokar ned till kemi och kemikalier. Vi använder kemikalier för att rena vatten och motverka epidemier. Mediciner är kemikalier, och jag skulle även vilja säga att tillverkningen av i stort sett vartenda föremål i denna kammare har involverat kemi och kemikalier på ett eller annat sätt.

Men myntet har en baksida. På 60-talet föddes till exempel ca 10 000 barn med missbildningar till följd av att gravida kvinnor hade tagit en viss sorts sömnmedel. I Sverige är det känt som Neurosedynskandalen. Man hade missat att den aktiva substansen förekom i två stereoisomerer, varav den ena skadade fostrets utveckling.

Men det var ju en produkt som togs fram på 50-talet, och vetenskapsmän är väl mycket klokare och försiktigare i dag. Säkert är det så, men så sent som 2011 bekräftade Läkemedelsverket att ett vaccin mot svininfluensa, som gavs 2009–2010, visade sig ligga bakom åtskilliga fall av narkolepsi bland ungdomar.

Detta visar att experter och myndigheter inte kan förutse alla risker. Men innebär det att vi ska förbjuda vacciner generellt? Nej. Många kemikalier är mycket nyttiga och användbara produkter men direkt farliga om de hanteras fel.

Sammantaget har vi alltså att förhålla oss till både nytta och risk, och därför måste vi politiker gå en balansgång där vi sätter människors säkerhet och hälsa allra främst samtidigt som vi verkligen lyssnar på vad vetenskapen vill säga oss. Ibland bör vi stanna upp och fråga oss om det är någon risk vi har missat.

All oro är inte befogad, men målet måste vara att alla ska känna sig trygga med att samhället beskyddar både den enskilda människan och ekosystemen från kemiska risker. Här är försiktighetsprincipen av grundläggande betydelse.

Herr talman! Som vi beskriver i vår kemikalie motion bör vägen framåt därför präglas av såväl försiktighet som folkbildning, vetenskap, innovationer och ständigt förbättrade kunskaper om kemikaliers effekt på levande organismer. Nya smarta kemikalier har potential att minska människans påverkan på naturen samtidigt som moderna, funktionella produkter kommer ut på marknaden. Insatser inom forskning och utveckling inom agro-kemi och ekotoxikologi bör ha denna målsättning.

Att ha orealistiska och ovetenskapliga målsättningar om att avskaffa kemikalier eller liknande kan i sammanhanget ses som kontraproduktivt, framför allt om deras enda egentliga effekt är att verksamhet såsom jordbruk och industri flyttar från Sverige till andra länder.

Vi i Sverigedemokraterna förhåller oss också avvaktande till svepande förbud som kan omfatta tusentals ämnen. Visst kan man hellre fälla än fria i enskilda fall när oklarhet råder, men detta ska bedömas från fall till fall.

Vi ska också ha en realistisk syn i denna debatt. Kemikaliepolitiken regleras i stor utsträckning på EU-nivå, vilket är en logisk följd av den inre marknaden. Om ett ämne är tillåtet i andra länder och kan importeras till Sverige är det även tillåtet här.

En fråga av nationell karaktär är dock den så kallade kemikalieskatten, alltså punktskatten på viss hemelektronik såsom mobiltelefoner, mikrovågsugnar, surfplattor, tvättmaskiner med mera. Egentligen borde den heta något annat, kanske straffa-svenska-konsumenter-skatten eller köp-hemelektronik-utomlands-skatten.

En undersökning publicerad av HUI Research visar att kemikalieskatten har slagit hårt mot svensk handel med uteblivna intäkter på 5,6 miljarder kronor per år. Effekten av skatten, som kan uppgå till 320 kronor per vara, gör att vart tionde köp har flyttat från svenska butiker till utländska webbplatser – och det var precis vad vi varnade för.

Jag nominerar den så kallade kemikalieskatten till en av Sveriges sämsta skatter eftersom den straffar konsumenter och eroderar skatteunderlaget samtidigt som dess miljönytta måste sammanfattas som obefintlig.

Ett område som borde ägnas större uppmärksamhet är vilken effekt läkemedel har på naturen. Till exempel är den receptfria smärtstillande substansen diklofenak och p-piller svåra att bryta ned, och de fortsätter att vara biologiskt aktiva även efter att de har hamnat i våra sjöar och vattendrag.

Vi använder alltmer läkemedel, och i de flesta fall fyller läkemedel en funktion för människors hälsa och välbefinnande. Men med detta sagt kan det vara dags att ta ett helhetsgrepp om det här. Kanske finns det andra smärtstillande läkemedel som har mindre miljöpåverkan? Hur gör vi för att minska användningen av läkemedel som påverkar miljön?

Sverigedemokraterna vill att det ska tillsättas en utredning för att se om en miljöprövning skulle kunna utformas som en del av godkännandeprocessen för läkemedel.

Miljöpolitiken präglas ofta av målkonflikt. Ja, vi kan delvis övergå till eldrift i transportsektorn, vilket troligen skulle förbättra luften i våra större städer. Men det innebär en ökad utvinning av metaller och en storskalig tillverkning av batterier. Det är kemiteknik på hög nivå. Det är bara ett konstaterande.

Världens befolkning har tickat förbi sju miljarder. Visionen måste vara att de här sju, åtta snart nio miljarder människorna ska ha tillgång till mat, rent vatten, mediciner och andra förnödenheter. Dessa snart nio miljarder människor kommer att efterfråga både hemelektronik och miljövänliga transporter. Samtidigt måste vi bevara rena hav och ekosystem i balans.

Kemisterna och kemikalierna är i den här kontexten inga bovar utan kanske mänsklighetens bästa vänner. Låt oss ta till vara deras möjligheter, fast gärna med förnuft och en lagom dos försiktighet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf, Runar Filper, Mats Nordberg och Anne Oskarsson (alla SD).

Anf. 150 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att vi i Centerpartiet såklart står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 6.

Herr talman! Centerpartiet har länge drivit på för en giftfri vardag. Vi vill se en utveckling där vi ibland förbjuder och också fasar ut farliga ämnen och stimulerar introduktionen av alternativ som är bättre för både vår hälsa och vår miljö.

För oss är det en självklarhet att man som konsument ska kunna vara säker på att varor och livsmedel i ens omgivning inte innehåller ämnen som är skadliga för en själv, för ens barn eller för omgivningen. En utveckling mot ett giftfritt kretsloppssamhälle är också en förutsättning för att minska miljöpåverkan och nå de miljö- och klimatmål vi gemensamt i denna kammare har satt upp. Samtidigt innebär detta också att vi skapar arbetstillfällen i en ny och grön tillväxt.

Arbetet för en giftfri vardag och omställningen till en grön ekonomi kan verka oöverstigligt. Det är en utmaning. Men det är en utmaning vi måste ta oss an och klara. Vi har stor potential i Sverige att skapa innovativa förnybara material och produkter som kräver mindre energi- och materialåtgång och som inte skadar vare sig människa eller miljö.

Genom vår tekniska kompetens och möjligheter som bland annat svensk skogsråvara har vi stora möjligheter att bli världsledande i den gröna ekonomin. Sverige ligger också i framkant när det gäller att skydda barn och vuxna mot skadliga kemikalier, och vi återvinner betydligt mycket högre grad än i övriga Europa. Det är givetvis fortfarande en stor utmaning att nå en ekonomi som är cirkulär med giftfria kretslopp. Det kommer att krävas ett gediget arbete för att ta oss dit. Men med de politiska förslag för en giftfri vardag och en växande bioekonomi som Centerpartiet föreslår bland annat i detta betänkande sätter vi ett ramverk och tar stora steg i rätt riktning.

Sverige har en stor och mycket framgångsrik kemiindustri. Den har en väldigt viktig roll att fylla i omställningen. Det kan vara helt avgörande att utveckla och producera de alternativ som måste till för att fasa ut de skadliga ämnena och att ta vara på potentialen i kemikalier som många gånger dessutom kan vara bra och produceras av svensk skogsråvara. Den måste få förutsättningar att spela den rollen.

För att nämna några prioriterade åtgärder för att uppnå målet med en giftfri vardag vill vi se ordentliga skärpningar inom den europeiska kemikalielagstiftningen. På Centerpartiets initiativ har Sverige drivit på för ett förbud mot det hormonstörande ämnet bisfenol A i Europa. En annan grupp med ämnen som vi arbetar för att fasa ut i konsumentprodukter är de högfluorerade ämnena, PFAS. De är långlivade i naturen och misstänks vara cancerframkallande och hormonstörande för oss människor. Arbetet med att reglera ämnen i EU:s kemikalielagstiftning Reach behöver gå vidare, och Sverige ska vara pådrivande för att öka det skyddet. En intressant riktning för Sverige att gå före är att se över möjligheten att arbeta med mer kraftfulla styrmedel för att minska användningen av de kandidatämnen som pekas ut men ännu inte har förbjudits inom arbetet med kemikalielagstiftningen på EU-nivå. Vi vet att Reach ibland är alltför tungrovt, men nationellt har vi möjligheten att gå före. Det är en möjlighet som vi borde utnyttja i mycket högre grad än i dag.

Herr talman! Ett annat område där det krävs mer åtgärder för att säkerställa den giftfria vardagen är kemikalieanvändningen i byggmaterial och byggvaror. Det är material som vi konstant är i kontakt med i våra hem, på arbetet och i vård och omsorg men där man som enskild har små möjligheter att påverka vad man omger sig med. Erfarenhet från tidigare misstag och okunskap om exempelvis radon visar vilka konsekvenser det kan få om man inte gör rätt materialval från början.

Centerpartiet vill att det införs ett europeiskt regelverk med krav på redovisning av kemikalieinnehåll i byggmaterial och att det syns på innehållsdeklarationen. Det saknas i dag även inom Echa insyn i innehållet i de materialen. I Sverige vill vi påskynda arbetet och trygga konsumenten från skadliga ämnen i byggprodukter som används till golv, väggar, innertak och annat och utreda möjligheten att låta dem omfattas av en kemikalieskatt.

En utmaning för att nå detta är att konstruera vår lagstiftning och våra regelsystem klokt inom det europeiska systemet. Vi ska inte bara ha höga krav i Sverige och Europa utan systemen ska också kunna hantera import och global handel. Därför behöver vi lägga mycket krut på att inkludera e-handel och importvaror i de ekonomiska styrmedel och den lagstiftning

vi har här i Sverige och som vi beslutar skarpt om. Självklart behöver vi göra ett gediget arbete även på internationell nivå.

Herr talman! Som avslutning vill jag påpeka att kemikaliepolitiken är i högsta grad levande i januariavtalet. Överenskommelsen innebär bland annat att ekonomiska styrmedel ska användas för att ställa om samhället i en miljövänlig riktning och att skatt på farliga kemikalier i kläder och skor ska införas. Överenskommelsen mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna ligger på detta område helt i linje med Centerpartiets politik. Det är också vi som har drivit på extra. Under mandatperioden innebär avtalet också att de förslagen kommer att göra att en varus innehåll ska redovisas mycket mer transparent för konsumenten.

Vi är stolta över vad vi har åstadkommit i januariavtalet. Vi är övertygade om att det innebär stora steg mot en giftfri vardag och en cirkulär ekonomi. Men precis som alltid annars kommer vi inte att vara nöjda med det. Vi kommer att vara en garant för att det utvecklas, genomförs och att man kommer att utnyttja de möjligheter som ges för att utveckla politiken ytterligare. Vårt slutmål är ett hållbart samhälle.

Anf. 151 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Vi står självfallet bakom samtliga reservationer från KD, men jag vill yrka bifall till reservation nr 9 om bisfenoler.

Vi vill alla känna oss trygga med att vi inte utsätts för gifter i vår vardag. De kemikalier som finns runt omkring oss hjälper oss i allmänhet på olika sätt. Samtidigt behöver vi veta att det finns någon som håller koll på innehållet i allt som produceras. Är detta ett ämne som skadar människors hälsa? Är detta ett ämne som skadar miljön?

Genom Sveriges medlemskap i EU ligger väldigt mycket av kemikaliepolitiken på EU-nivå. Kristdemokraterna vill att EU:s regelverk ska ge enskilda medlemsländer större möjligheter att införa strängare regler av miljöskäl i syfte att gå före i miljöpolitiken. I praktiken har EU-kommissionen och EU-domstolen varit mycket restriktiva när det gäller denna möjlighet. Exempelvis har man tvingat Danmark att ta bort förbud mot de hälsofarliga tillsatserna nitrit, nitrat och sulfit i korv. Kristdemokraterna anser att en högre politisk ambition att skydda miljön eller människors hälsa i sig bör vara skäl nog för att kunna införa strängare regler i ett medlemsland.

Herr talman! Som vi har hört tidigare är våra barn extra känsliga för kemikalier. De politiska besluten ska tas med hänsyn till detta i syfte att speciellt skydda barn och unga. Kristdemokraterna föreslår därför att en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn och gör en upphandling ska ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta skulle gälla allt från leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna. Med Kristdemokraternas förslag skulle en kommun exempelvis kunna driva en förskola med giftfri profil med krav som går utöver vad EU-domstolen anser vara proportionerligt. Det är då verksamhetsutövare och brukare som avgör vad de är beredda att betala för att nå den önskade kvaliteten. Det innebär att de närmast berörda avgör vilka åtgärder som är proportionerliga.

Det påpekas ibland att Kalifornien inte skulle ha kunnat vara pådrivande i miljöutvecklingen om staten hade varit medlem i EU i stället för i USA. Med vårt förslag ökar möjligheterna även för EU-medlemsländernas offentliga aktörer att vara pådrivande.

Herr talman! Bisfenol A är ett ämne med flera hälso- och miljöfarliga egenskaper. Sedan tidigare råder inom EU förbud mot bisfenol A i nappflaskor och barnmatsförpackningar. Sedan december 2015 har EU-kommissionen infört haltgränser för bisfenol A i leksaker för barn under tre år och leksaker som är avsedda att stoppas i munnen. Detta är ett steg i rätt riktning, men det är dags att gå vidare och förbjuda alla former av bisfenoler, för även andra typer av bisfenoler är skadliga.

Många dricksvattentäkter i Sverige är förorenade med långlivade och giftiga perfluorerade och polyfluorerade kemikalier som går under samlingsnamnet PFAS. Dricksvattentäkterna för så många som 3 ½ miljon invånare i vårt land kan vara förorenade av PFAS. Olika PFAS-föreningar förekommer med ett antal tillämpningar, däribland i brandsläckningsskum samt inom olika industriella processer. Kristdemokraterna föreslår ett förbud mot alla PFAS-ämnen, förutom de ämnen där det kan visas att miljö- och hälsoegenskaperna är acceptabla.

Miljömärkning och allergimärkning är viktiga verktyg för att konsumenter ska kunna göra kloka val av produkter. Men det finns en fragmentering av märkningen som kan leda till förvirring och brist på samstämmighet kring behörighetskriterierna. Kristdemokraterna vill uppmuntra konsolidering och standardisering av märkning av produkter.

Herr talman! Som jag nämnde i går i kammardebatten om cirkulär ekonomi finns det redan i dag ett producentansvar för läkemedel. Det innebär att en producent utan ersättning ska ta hand om avfall som består av bland annat överblivna läkemedel. Läkemedel och rester av läkemedel i vårt avloppsvatten gör att extra rening krävs vid reningsverken, och många gånger räcker det inte för att helt reducera miljögifterna. Kristdemokraterna föreslår därför att en utredning genomförs av hur ett producentansvar för läkemedlens negativa miljöpåverkan ska utformas.

Farmaceuterna har en nyckelroll när det gäller att upplysa patienterna om de läkemedel som har särskilt negativ påverkan på miljön. Kristdemokraterna har föreslagit att det ska införas ett farmaceutsortiment, det vill säga en ny nivå av läkemedelsklassning som gör fler läkemedel receptfria under förutsättning att de säljs bakom disk och tillsammans med konsultation av farmaceut. Detta farmaceutsortiment skulle även kunna inkludera läkemedel som har stor miljöpåverkan. Farmaceuten ges då möjlighet att informera om hur läkemedlet ska hanteras för att minimera den negativa effekten på miljön.

De största effekterna av läkemedel sker vid användning då rester hamnar i avloppsvattnet, som vi hört tidigare. Naturvårdsverket konstaterar i en rapport från 2017 att det finns ett behov av att införa avancerad rening av läkemedelsrester i avloppsvatten. Sådan rening skulle även medföra rening av andra oönskade ämnen.

Herr talman! Ytterligare en åtgärd som behöver vidtas för att minska miljörisker av läkemedel är att undvika onödig kassering av läkemedel. I dag samlas 75 procent av de överblivna läkemedlen in. I en internationell jämförelse är detta högt, men andelen behöver bli ännu högre. När det

gäller burkar och PET-flaskor når vi upp till 90 procent i retur. Den ambitionsnivån bör kunna nås även för läkemedel inom en ganska snar framtid.

Anf. 152 MARLENE BURWICK (S):

Herr talman! Allt är kemi. Jag klippte ut den rubriken och hade den uppsatt på mitt kylskåp under många år. Jag är utbildad kemist och har under många år levt i kemins värld. Det är en fascinerande värld och ett område som jag älskar. Den innebär många möjligheter för oss människor, men den kan samtidigt innebära stora hot.

En förgrundsgestalt för den moderna miljörelsen var marinbiologen och författaren Rachel Carson. Hon tog i sin bok *Tyst vår* upp en lång rad klorerade organiska kemikalier, som heptaklor, dieldrin och aldrin. Men det mest kända namnet, själva sinnebilden av ett miljögift, är DDT. Molekylen omvandlas sakta i naturen till bland annat det extremt långlivade ämnet DDE, som anrikas i fett. Ett djur som får i sig giftet blir uppätet av ett annat djur, och på vägen genom näringskedjan stiger halterna. Hos varmblodiga djur rubbas hormonbalansen, vilket bland annat leder till att havsörnarnas ägg får skal så tunna att äggen torkar ut eller brister innan embryot är färdigutvecklat. Fåglarna försvinner, och vi får en tyst vår. *Tyst vår* finns med på flera listor över världens viktigaste facklitterära böcker. Den gör upp med en naiv tro på att kemin snabbt och enkelt kan lägga naturen till rätta efter människans behov, en tro som länge var utbredd även i Sverige.

Herr talman! Ett reportage i Dagens Nyheter för snart 75 år sedan visar hur förhoppningarna om kemiska mirakelkurer kunde se ut. Den 23 augusti 1944 berättade tidningen om planerna på att utrota tallmätarens larver på Hökensås utanför Tidaholm. Ett flygplan skulle pudra 1 000 hektar skog med den ”förträffliga” substansen Gesarol, vars verksamma ämne är DDT. Jägmästaren på orten hade bjudit in pressen, och Dagens Nyheter reporter var imponerad: ”Att den lingonplockande befolkningen på Hökensås marker kan känna sig trygg kan den utsände gå i god för: han fick av den lekfulle färdledaren en ordentlig dosis Gesarol i middagspilsnern, men känner sig i skrivande stund högst fräsch och fullt beredd att återkomma med en skildring från tallmätarens hädanfärd från Hökensås.”

Förmodligen gick det bra för journalisten. DDT är inte speciellt farligt som akut gift för oss människor. Däremot är det dödligt för många leddjur.

Herr talman! Grundläggande för dagens svenska kemikaliepolitik är miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Tillsammans med generationsmålet har det varit utgångspunkten för de ställningstaganden som Sverige gjort inom EU och internationellt i övrigt.

En särskild strategi och handlingsplan för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet har antagits. Syftet med strategin är att ge tydlig prioritet åt insatser inom områden där det finns ett stort behov av åtgärder för att öka takten i arbetet. Handlingsplanen fokuserar på att skydda människans fortplantning och barns hälsa genom olika åtgärder på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå i övrigt.

Lagstiftningen inom kemikalieområdet är i dag i stor utsträckning harmoniserad, vilket innebär att arbetet inom EU är centralt för att minska riskerna med farliga ämnen. Utvecklingen av kemikalielagstiftningen Reach inom EU är därför ytterst viktig att påverka.

I princip omfattas alla kemiska ämnen av Reach. Det betyder att kemiska ämnen i till exempel rengöringsprodukter och målarfärg samt i varor som kläder, möbler och hushållsapparater omfattas. Därför påverkas de flesta företag i EU av förordningen.

Reach lägger bevisbördan på företagen. För att uppfylla kraven i förordningen måste företag identifiera och hantera de risker som är kopplade till de ämnen som de tillverkar eller importerar och säljer inom EU och EES. De måste visa att ämnet kan användas på ett säkert sätt, och de ska ge information om lämpliga riskhanteringsåtgärder till användarna.

Sverige är ett av de länder som lämnar flest förslag på åtgärder för ämnen inom Reach. Vår ambition måste vara att vi kommer att fortsätta detta arbete och att regeringen fortsätter att trycka på inom EU för en högre ambitionsnivå på kemikalieområdet.

Herr talman! Styrmedel på kemikalieområdet är väldigt viktigt. Rätt utformade skatter och andra ekonomiska verktyg har stor potential att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till att miljömålen nås, och även att verka substitutions- och innovationsdrivande. Av januariavtalet framgår att ekonomiska styrmedel ska användas för att ställa om samhället i en miljövänlig riktning. Bland annat ska det införas en skatt på farliga kemikalier i kläder och skor.

När beslut fattades om den så kallade kemikalieskatten var en viktig utgångspunkt att Sverige ska vara en förebild i världen, där höga miljöambitioner skapar innovationskraft, och att Sverige inte kan avstå från att arbeta för en miljö- och hälsomässigt bättre konsumtion bara för att andra länder inte har samma skatter.

Det finns all anledning att påminna om denna ambition och behovet av att minska förekomsten, spridningen och exponeringen av farliga ämnen gentemot människor och miljö. Kemikalieskatten är ett effektivt verktyg för att minska spridningen av farliga kemikalier i miljön. Just nu pågår även arbete när det gäller beskattning av kadmium och bekämpningsmedel.

Herr talman! Det är snart 75 år sedan DN:s reporter fick en dos DDT i middagspilsnern. Mycket har hänt sedan dess. Men det finns fortfarande mycket kvar att göra. Vi måste fortsätta driva på internationellt genom att skärpa den globala kemikaliestrategin. Vi måste vässa EU:s arbete och lagstiftning, och vi måste också låta Sverige vara en förebild vad gäller att skydda människor och miljö från exponering för farliga ämnen. De strategier som håller på att arbetas fram på de olika nivåerna kommer att spela en stor roll i arbetet för en giftfri miljö och förhoppningsvis vara kraftfulla styrmedel för att minska kemikaliernas miljö- och hälsorisker.

(Applåder)

Anf. 153 MARIA GARDFJELL (MP):

Herr talman! Jag vill i denna kemikaliedebatt börja i naturen. Jag tror inte att någon har undgått den internationella nyhet som numera är ganska känd: Antalet insekter har minskat dramatiskt runt om i världen de senaste åren. Att insekterna blir färre kan få stora konsekvenser för vår matförsörjning i framtiden. I Sverige verkar den tilltagande insektsdöden också vara ett faktum även om vi behöver kartlägga detta område betydligt bättre.

I kemikaliedebatten och andra politiska debatter inom miljö- och jordbruksutskottets område måste vi, tycker jag, diskutera mycket mer hur vi kan öka antalet insekter som spelar en så viktig roll för våra jordbruk.

Sveriges jordbrukslandskap är vackra, men det finns brister i dagens odlingslandskap. En av bristerna är att det blommar mycket mindre än vad det gjorde tidigare. Kemiska bekämpningsmedel, såväl insektsmedel som ogräsmedel, har stor påverkan på möjligheterna till en rik biologisk mångfald i våra odlingslandskap.

Även om matförsörjningen i dag kortsiktigt kan öka med hjälp av insatsmedel måste vi långsiktigt prioritera denna fråga och se till att matförsörjningen håller en hög nivå. Det kanske inte ska ske med hjälp av insatsmedel.

Försäljning av ekologiska livsmedel är en viktig indikator för miljömålet Giftfri miljö. Satsningarna på ekologiskt jordbruk måste öka i den framtida jordbrukspolitiken. Vi måste få ett giftfritt kretslopp i jordbruket.

Jag vill anknyta till det som Marlene Burwick talade om, herr talman. I år bör vi ha ett jubelår här i Sverige, kanske av flera skäl. Ett skäl är att det i år är 50 år sedan DDT förbjöds i Sverige. Ändå föreslår Moderaterna här i dag att Sverige ska sluta gå före när det gäller att förbjuda kemikalier, trots att vi har denna erfarenhet: Redan för 50 år sedan förbjöd vi DDT. Det är faktiskt först i år som de sista länderna i världen också gör som vi. Nu är DDT förbjudet i hela världen. Nationellt måste vi gå före.

Herr talman! I den fördjupade utvärdering av miljömålen som presenterades nyligen finns förslag om hur vi kan utveckla arbetet med en giftfri miljö. Det är tre strategiska utvecklingsområden som särskilt lyfts fram för att vi ska nå en giftfri miljö.

Det handlar om bättre kunskap och information. Där vill jag särskilt framhålla att vi behöver ha tydligare information om olika varors kemiska innehåll.

Den andra strategin är att vi behöver avgifta kretsloppen så att de är giftfria redan från början. Då måste användningen av särskilt farliga ämnen upphöra.

Den tredje strategin är att få till stånd en effektiv lagstiftning och miljö-tillsyn. Tillsynen måste verkligen stärkas.

Giftfri miljö är ett av de miljö kvalitetsmål som bedöms vara svårast att nå. Det finns behov av ökade resurser för mer kompetens inom kemikalieområdet hos många nyckelaktörer, bland annat i kommunerna och på länsstyrelserna. Det finns också stor okunskap om hur farliga kemikalier används och hur befolkningen och miljön blir exponerad. Den samlade kunskap som finns i samhället finns inte alltid på rätt ställe.

För att slippa stora framtida kostnader är det viktigt att arbeta förebyggande med att minska riskerna med farliga kemiska ämnen på lokal och regional nivå. Vi måste också öka ambitionen samt kunskapen om det ansvar som de aktörer som historiskt har spridit kemikalier i miljön har enligt miljöbalken.

Där kommer frågan om PFAS in – PFAS har förorenat många av våra dricksvattentäkter. De aktörer som står för den föroreningen måste också stå för kostnaderna så att det inte drabbar dagens vattenkonsumenter.

Det frivilliga arbetet med att förstärka myndigheters och kommuners kompetens när det gäller toxikologi och riskhantering och att öka arbetet med giftfri miljö i företag och organisationer kan stärkas utan att ta kraft

och resurser från myndighetsutövningen, som också måste utföras. Miljö-tillsynsarbetet är ju oerhört viktigt.

En giftfri miljö bidrar till en bättre folkhälsa. Jag vill verkligen understryka det som många talare har sagt här före mig, nämligen att vi måste ha ett särskilt fokus på barnen när vi talar om kemikalier. De är mer utsatta. En liten kropp får i sig mer. Barnen har också organ som utvecklas.

Kemikaliefrågorna handlar om både miljö och hälsa. Just därför behöver vi skapa ett större intresse för kemikaliefrågorna hos allmänheten.

I en tidigare debatt i dag har jag talat om miljöbrott. Jag vill komplettera detta med att även tala om miljöbrott på kemikalieområdet. Miljö-tillsynsutredningen ger oss en färsk bild av hur det står till med det offentliga Sveriges förmåga att upptäcka och beivra miljöbrott. Utredningens slutsats är att den nuvarande organisationen för tillsyn ger en bra grund och inte bör ändras, men man föreslår ändå en rad åtgärder för att effektivisera tillsynsmyndighetens arbete och den statliga samordningen.

Enligt utredningen finns det skäl att anta att miljöbrottsligheten ökar i omfattning i vårt land. Man konstaterar att det i jämförbara länder upptäcks relativt sett fler grova miljöbrott än i Sverige. Ansvariga myndigheter har signalerat att nuvarande system är ineffektivt. Exempelvis är det väldigt få anmälningar från Kemikalieinspektionen som går till miljöåklagare och som leder till åtal. I fyra av fem fall läggs förundersökningarna ned.

De flesta som fastnar i Kemikalieinspektionens kontroller blir således aldrig åtalade. Kemikalieinspektionen har lagt fram förslag om hur detta kan effektiviseras.

Miljöbrott upptäcks i huvudsak inom ramen för miljö-tillsynen. Jag vill här i riksdagen ändå betona att Moderaternas och Kristdemokraternas stora neddragningar av miljö-tillsynen i den budget som antogs i december får stora konsekvenser också för möjligheten att upptäcka och beivra miljöbrott.

De anmälningar om miljöbrott som görs speglar de brott som är lättast att upptäcka och de brott som man lägger ned resurser på att upptäcka. Miljö-tillsynsutredningen konstaterar att registreringen av brottsligheten säger mer om miljö-tillsyn och annan kontrollverksamhet än om miljöbrottsligheten som sådan. Det råder samstämmighet om att samhället i stort missar de riktigt stora, oseriösa och kriminella verksamheterna. Där är också riskerna för både miljön och människors hälsa störst.

Den vanligaste påföljden för brott mot miljöbalken är böter. Företagsbot utgör ungefär 60 procent av de utdömda påföljderna. Miljö-tillsynsutredningen föreslår det de kallar en sanktionsväxling på kemikalielagstiftningens område. Detta tas också upp i betänkandet. Det förväntas leda till ett mycket effektivare sanktionssystem. Det innebär att en del av miljöbrotten kan avkriminaliseras och att myndigheterna kan besluta om sanktionsavgifter direkt, utan att gå via domstol. Det kan verkligen finnas en anledning att från riksdagens sida ta ett bredare grepp och genomföra sanktionsväxling för att öka effektiviteten och stärka legitimiteten på det miljö-rättsliga området. På så sätt kan fler brott hanteras på ett effektivt och bättre sätt.

Jag vill avslutningsvis säga att detta är ett oerhört viktigt område. Det kanske inte blir så mycket debatt här i dag, men det som jag tycker att vi borde fokusera mer på är just de tre principiella områden man har kommit fram till i utvärderingen av miljömålen: att förbättra informationen, att

stärka arbetet med att förbjuda och fasa ut de farligaste ämnena och att också fortsätta utveckla arbetet med en effektiv lagstiftning och en förbättrad och förstärkt miljö tillsyn. Låt det vara ett olycksfall i arbetet att det förra året kom förslag om att dra ned miljö tillsynen. Den behöver förstärkas.

Anf. 154 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Som Maria Gardfjell sa blev det väl inte så mycket av debatt i det här ämnet. Men jag har en annan fråga. I går debatterade vi mycket om mat, och det tog Maria Gardfjell upp i dag också. Mer specifikt talade hon om ekologiskt jordbruk.

Jag ska villigt erkänna att jordbruk inte är min hemmaplan. Men jag ser att om vi skulle ställa om till 100 procent ekologiskt jordbruk skulle bara hälften så mycket mat kunna produceras på den åkerareal som vi har i dag. Hur tänker Miljöpartiet och Maria Gardfjell att vi då ska klara självförsörjningen?

Självförsörjningsgraden är i dag 50 procent. Varannan tugga är importerad mat. Vi vill ju öka självförsörjningsgraden, så att vi faktiskt ska klara oss med vår egen mat och slippa importera med alla de nackdelar som det har.

Men om vi nu ska gå över till 100 procent ekologiskt – om detta är representantens mening – hur ska vi då klara att få all den mat som vi behöver?

Anf. 155 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! Det är absolut viktigt att diskutera matfrågorna, inte minst frågan om användning av bekämpningsmedel. Både insektsmedel och ogräsmiddel påverkar verkligen möjligheten till biologisk mångfald och den långsiktiga möjligheten att producera mat. Visst är ekologiskt jordbruk ett svar.

I livsmedelsstrategin finns det ett mål om 40 procent ekologisk mat. Vi pratar alltså inte om 100 procent ekologiskt i dag. Men jag tycker att det är viktigt att öka mängden ekologiskt jordbruk och göra det snabbt.

Hur kan man då försörja Sverige med mat om man går över till ekologiskt jordbruk? Det stämmer ju inte att det i alla sammanhang minskar produktionen med 50 procent om man bedriver ekologiskt jordbruk i stället för konventionellt. Men det som kanske inte har undgått Kjell-Arne Ottosson – det har i alla fall inte undgått mig – är att man i Sverige har lagt igen väldigt mycket jordbruksmark.

Sverige håller på att växa igen. Vi har gott om odlingsmark. En mer extensiv drift, oavsett om det handlar om djurhållning eller växtodling, är positivt för att hela Sverige ska leva och för att vi också ska få goda och hälsosamma livsmedel.

Anf. 156 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Med tanke på den föregående debatten kan jag inte undgå att nämna att vi har ännu en orsak till att jordbruksmark växer igen, nämligen att bönder lägger ned på grund av rovdjurstrycket.

En bonde hemma i Årjängs kommun berättade för mig att det går åt fyra gånger så mycket diesel för att få ett kilo ekologiskt odlat vetemjöl som för att få ett kilo konventionellt odlat vetemjöl. Man måste alltså ha

större ytor och köra traktor fler gånger för att få fram samma matmängd. Och nu ska vi dessutom ställa om. Hur ska vi klara den biten – omställningen – och även få den mat som vi behöver? Jag upplever att jag inte riktigt fick svar på min fråga.

Prot. 2018/19:57
28 februari

Kemikaliepolitik

Anf. 157 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Herr talman! Det som är viktigt när vi pratar om möjligheten att försörja Sverige och världen med goda livsmedel är att utvecklingen måste gå framåt, både i det ekologiska och i det konventionella jordbruket.

En centerpartistisk bonde – jag nämner att det är en centerpartist därför att det finns olika människor med olika åsikter – har berättat för mig att under de första åren, när de lade om sin gård till ekologisk drift, drog traktorerna mer därför att de fick köra mer mot ogräsen. Men under de kommande åren, när de hade fått upp en högre mullhalt i jorden och fått ned trycket från ogräsen på mekanisk väg och så vidare, behövde de inte köra lika mycket.

Det är viktigt att titta på de forskningsammansättningar som finns, där ekologiskt och konventionellt jordbruk jämförs, när man drar slutsatser. Det viktiga för mig är inte att jämföra ekologiskt och konventionellt i Sverige, utan det viktigaste är att vi satsar på det svenska jordbruket, att vi får mer ekologiskt jordbruk, att vi vet att det gynnar den biologiska mångfalden och att vi långsiktigt säkrar möjligheten för Sverige att få ett fossilfritt jordbruk.

Jag tycker att vi ska se till att hela jordbruket lär av det ekologiska.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 mars.)

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2018/19:57 Riksrevisionens rapport om långsiktiga effekter av utökade valmöjligheter till gymnasieskolan

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 27 februari

2018/19:102 Kompetensutvisningar

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:103 En fungerande återvändandepolitik

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

Prot. 2018/19:57
28 februari

2018/19:104 En översyn av kassaregisterlagen

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2018/19:105 Färjetrafik i skärgården

av *David Josefsson* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:106 Kränkningar i samband med viseringsärenden

av *Christina Høj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:107 En utvärdering av kemikalieskatten

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 februari

2018/19:317 Marknadsföring av snus och andra tobaksvaror på internet

av *Johan Hultberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:318 Alkobommar i hamnar

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:319 Avställda bilar

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 27 februari

2018/19:232 Kärnkraft för klimatets skull

av *Tina Acketoft* (L)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2018/19:238 Rymningar från Kriminalvården

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:239 Humanitärt stöd till Venezuela

av *Magdalena Schröder* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2018/19:253 Konsumentinformation

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2018/19:255 Regional tillväxt och flygskatten

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:244 Suicid och suicidprevention

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:243 Psykisk ohälsa

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:242 Primärvården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:246 IVO och tillståndsplikt

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:245 Vårdköerna

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:250 Sveriges bokföringsrapport enligt LULUCF-förordningen

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2018/19:249 Kontantinsättning

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2018/19:251 Biologiska smittor

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2018/19:254 Bilbränder

av *Lars Beckman* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:261 Överförskrivning av narkotiska läkemedel

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:257 Säljförbud av CBD

av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:259 Åtgärder mot flyktingspionage

av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:268 Mer idrott i skolan

av *Saila Quicklund* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2018/19:262 Lagstadgad ursprungsmärkning av kött på restauranger

av *Johan Löfstrand* (S)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:279 Konvertering av befintliga bilar till drift med förnybara bränslen

av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:263 Pumplagen

av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:267 Service på landsbygden

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:265 Den digitala krisledningsförmågan

av *Johan Pehrson* (L)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:264 Lärarnas befogenheter

av *Roger Haddad* (L)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2018/19:266 Effekt för svensk industri

av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:269 Proportionella bötesbelopp

av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:278 Svenskt arbete för att lagföra IS-medlemmar

av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:280 Integritetsskydd för vårdsökande patienter

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:270 Effekthalansen

av *Cecilie Tenfjord Toftby* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:281 Cancerforskning och unga

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2018/19:273 Vård i tid

av *Ulrika Heindorff* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:275 Biotopinventering

av *Kjell Jansson* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:283 Svåra angrepp av granbarkborre

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:286 Granbarkborre i naturreservat

av *Betty Malmberg* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2018/19:284 Rymdlagen

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2018/19:289 EU:s fiskepolitik och vetenskapliga rekommendationer

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:288 Forskningsanslag till Vetenskapsrådet

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2018/19:287 Forskningsmedel till Rymdstyrelsen

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2018/19:290 Bergmancenter på Fårö

av *Lars Thomsson* (C)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2018/19:292 Telias köp av Bonnier Broadcasting

av *Roland Utbult* (KD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2018/19:122 Förbud mot nyförsäljning av bensin- och dieslbilar

av *Jessica Rosencrantz* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:181 HPV-vaccin till pojkar

av *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:272 HPV-virus och vaccination

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:188 Personlig assistans

av *Lars Beckman* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:234 Korruptionen i Rumänien

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Hans Dahlgren (S)

2018/19:235 Attacker från djurrättsaktivister

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:226 Svenska kraftnät

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:228 Hot mot journalister

av *Jessica Wetterling* (V)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2018/19:229 Mängdrabatt för brott

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:230 Tingsstället i Västervik

av *Tomas Kronståhl* (S)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:231 Felaktigt användande av föräldraförsäkring

av *Elin Lundgren* (S)

till statsrådet Annika Strandhäll (S)

Prot. 2018/19:57

28 februari

Prot. 2018/19:57
28 februari

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 18.32.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.56,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 och
av talmannen därefter därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om ordförande i utskott	1
§ 3 Anmälan om vice ordförande i utskott	1
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 6 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 7 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU4.....	2
Anf. 1 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	2
Anf. 2 SERKAN KÖSE (S).....	4
(Beslut fattades under § 15.).....	6
§ 8 Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget	6
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU5.....	6
Anf. 3 ALI ESBATI (V).....	6
Anf. 4 JOHANNA HARALDSSON (S)	8
(Beslut fattades under § 15.).....	10
§ 9 Kultur och fritid för barn och unga	10
Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU8	10
Anf. 5 CHRISTER NYLANDER (L).....	10
Anf. 6 LOTTA FINSTORP (M).....	12
Anf. 7 CASSANDRA SUNDIN (SD).....	13
Anf. 8 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	15
Anf. 9 LOTTA FINSTORP (M) replik.....	17
Anf. 10 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	17
Anf. 11 LOTTA FINSTORP (M) replik.....	18
Anf. 12 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	18
Anf. 13 PER LODENIUS (C)	19
Anf. 14 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	20
Anf. 15 ROLAND UTBULT (KD)	22
Anf. 16 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	24
Anf. 17 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	24
Anf. 18 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	25
Anf. 19 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	25
Anf. 20 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	25
Anf. 21 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	26
Anf. 22 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	26
Anf. 23 ROLAND UTBULT (KD) replik	27
(Beslut fattades under § 15.).....	27
§ 10 Folkbildningsfrågor	27
Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU9	27
Anf. 24 CHRISTER NYLANDER (L).....	27
Anf. 25 ANN-BRITT ÅSEBOL (M).....	28
Anf. 26 ARON EMILSSON (SD).....	30
(forts. § 12).....	32

Ajournering	32
Återupptaget sammanträde	32
§ 11 Frågestund	32
Anf. 27 TREDJE VICE TALMANNEN.....	32
<i>Dödliga arbetsplatsolyckor</i>	33
Anf. 28 ERIK BENG TZBOE (M)	33
Anf. 29 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	33
Anf. 30 ERIK BENG TZBOE (M)	33
Anf. 31 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	33
<i>Kriminalisering av deltagande i terrororganisationer</i>	34
Anf. 32 ADAM MARTTINEN (SD)	34
Anf. 33 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	34
Anf. 34 ADAM MARTTINEN (SD)	34
Anf. 35 TREDJE VICE TALMANNEN.....	34
Anf. 36 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	35
<i>Reglering av spelmarknaden</i>	35
Anf. 37 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	35
Anf. 38 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	35
Anf. 39 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	35
Anf. 40 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	36
<i>Arbetsförmedlingens framtida uppdrag</i>	36
Anf. 41 ALI ESBATI (V)	36
Anf. 42 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	36
Anf. 43 ALI ESBATI (V)	37
Anf. 44 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	37
<i>Sveriges förmåga att locka kvalificerad arbetskraft</i>	37
Anf. 45 SOFIA DAMM (KD).....	37
Anf. 46 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	37
Anf. 47 SOFIA DAMM (KD).....	38
Anf. 48 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	38
<i>Konkurrensupphandling av försvarsmateriel i EU</i>	38
Anf. 49 ALLAN WIDMAN (L).....	38
Anf. 50 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	39
Anf. 51 ALLAN WIDMAN (L).....	39
Anf. 52 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	39
<i>Åtgärder mot dödsolyckor på arbetet</i>	39
Anf. 53 JOHAN ANDERSSON (S).....	39
Anf. 54 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	40
Anf. 55 JOHAN ANDERSSON (S).....	40
Anf. 56 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	40

<i>Konkurrensneutralitet i välfärdssektorn</i>	41	Prot. 2018/19:57
Anf. 57 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	41	28 februari
Anf. 58 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	41	-----
Anf. 59 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	41	
Anf. 60 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	41	
<i>Gränskontroller i Norden</i>	42	
Anf. 61 ARON EMILSSON (SD).....	42	
Anf. 62 Statsrådet ANN LINDE (S).....	42	
Anf. 63 ARON EMILSSON (SD).....	42	
Anf. 64 Statsrådet ANN LINDE (S).....	42	
<i>Dolda bolagsstrukturer på spelmarknaden och Spelinspektionens resurser</i>	43	
Anf. 65 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	43	
Anf. 66 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	43	
Anf. 67 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	43	
Anf. 68 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	44	
<i>Utrikeshandelsministerns deltagande i Irans nationaldagsfirande</i>	44	
Anf. 69 LARS ADAKTUSSON (KD).....	44	
Anf. 70 Statsrådet ANN LINDE (S).....	44	
Anf. 71 LARS ADAKTUSSON (KD).....	45	
Anf. 72 Statsrådet ANN LINDE (S).....	45	
<i>E4:an och regeringens infrastruktursatsningar</i>	45	
Anf. 73 MARIE AXELSSON (S).....	45	
Anf. 74 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	45	
Anf. 75 MARIE AXELSSON (S).....	45	
Anf. 76 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	45	
<i>Omprioritering av internationella insatser</i>	46	
Anf. 77 JAN R ANDERSSON (M).....	46	
Anf. 78 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	46	
Anf. 79 JAN R ANDERSSON (M).....	46	
Anf. 80 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	46	
<i>Ett nationellt tiggeriförbud</i>	47	
Anf. 81 KATJA NYBERG (SD).....	47	
Anf. 82 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	47	
Anf. 83 KATJA NYBERG (SD).....	47	
Anf. 84 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	47	
<i>Handelsrelationerna mellan EU och USA</i>	48	
Anf. 85 PATRIK ENGSTRÖM (S).....	48	
Anf. 86 Statsrådet ANN LINDE (S).....	48	
Anf. 87 PATRIK ENGSTRÖM (S).....	48	
Anf. 88 Statsrådet ANN LINDE (S).....	48	
<i>EU:s upphovsrättsdirektiv</i>	48	
Anf. 89 TOMAS TOBÉ (M).....	48	
Anf. 90 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49	
Anf. 91 TOMAS TOBÉ (M).....	49	
Anf. 92 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49	

<i>Regler för spelreklam på EU-nivå</i>	49
Anf. 93 HILLEVI LARSSON (S).....	49
Anf. 94 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	50
Anf. 95 HILLEVI LARSSON (S).....	50
Anf. 96 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	50
<i>Olovlig underrättelseverksamhet och hot mot Sverige</i>	50
Anf. 97 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	50
Anf. 98 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	51
Anf. 99 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	51
Anf. 100 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	51
<i>Arbetsgivarnas ansvar för kompetensutveckling inom industrin</i>	51
Anf. 101 JAMAL EL-HAJ (S).....	51
Anf. 102 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	51
<i>Svenska Spels marknadsföring</i>	52
Anf. 103 JOHN WEINERHALL (M).....	52
Anf. 104 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	52
<i>Nedläggningen av Delegationen mot segregation</i>	52
Anf. 105 MARLENE BURWICK (S).....	52
Anf. 106 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	53
<i>Skriftliga avtal vid telefonförsäljning av spel</i>	53
Anf. 107 LARS BECKMAN (M).....	53
Anf. 108 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	53
<i>Åtgärder för stärkt informationssäkerhet</i>	54
Anf. 109 KALLE OLSSON (S).....	54
Anf. 110 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	54
<i>Fullbelagda häkten</i>	54
Anf. 111 LOTTA OLSSON (M).....	54
Anf. 112 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	55
<i>Klyftorna mellan stad och landsbygd</i>	55
Anf. 113 MARGARETA CEDERFELT (M).....	55
Anf. 114 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	55
§ 12 (forts. från § 10) Folkbildningsfrågor (forts. KrU9).....	56
Anf. 115 PER LODENIUS (C).....	56
Anf. 116 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S).....	58
Anf. 117 ARON EMILSSON (SD) replik.....	60
Anf. 118 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik.....	60
Anf. 119 ARON EMILSSON (SD) replik.....	61
Anf. 120 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik.....	61
(Beslut fattades under § 15.).....	61
§ 13 Jakt och viltvård	62
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU6.....	62
Anf. 121 KRISTINA YNGWE (C).....	62
Anf. 122 JOHN WIDEGREN (M).....	64
(forts. § 16).....	66
Ajournering	66
Återupptaget sammanträde	66

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 februari.....	67	Prot. 2018/19:57
MJU5 Cirkulär ekonomi.....	67	28 februari
SkU6 Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Ryssland och upphävande av förordning	69	-----
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammansammanträde.....	69	
AU4 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser	69	
AU5 Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget.....	69	
KrU8 Kultur och fritid för barn och unga.....	69	
KrU9 Folkbildningsfrågor	71	
§ 16 (forts. från § 13) Jakt och viltvård (forts. MJU6)	72	
Anf. 123 RUNAR FILPER (SD).....	72	
Anf. 124 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	75	
Anf. 125 ISAK FROM (S)	77	
Anf. 126 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	79	
Anf. 127 ISAK FROM (S) replik	80	
Anf. 128 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	80	
Anf. 129 ISAK FROM (S) replik	81	
Anf. 130 MARIA GARDFJELL (MP).....	81	
Anf. 131 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	83	
Anf. 132 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	83	
Anf. 133 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	83	
Anf. 134 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	84	
Anf. 135 RUNAR FILPER (SD) replik.....	84	
Anf. 136 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	85	
Anf. 137 RUNAR FILPER (SD) replik.....	85	
Anf. 138 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	86	
Anf. 139 JOHN WIDEGREN (M) replik	86	
Anf. 140 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	86	
Anf. 141 JOHN WIDEGREN (M) replik	87	
Anf. 142 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	87	
Anf. 143 REBECKA LE MOINE (MP).....	88	
Anf. 144 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	88	
Anf. 145 REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	89	
Anf. 146 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	89	
Anf. 147 REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	89	
(Beslut skulle fattas den 6 mars.).....	90	
§ 17 Kemikaliepolitik.....	90	
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU7	90	
Anf. 148 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M).....	90	
Anf. 149 YASMINE ERIKSSON (SD).....	92	
Anf. 150 RICKARD NORDIN (C)	94	
Anf. 151 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	96	
Anf. 152 MARLENE BURWICK (S).....	98	
Anf. 153 MARIA GARDFJELL (MP).....	99	
Anf. 154 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	102	
Anf. 155 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	102	

Prot. 2018/19:57
28 februari

Anf. 156 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	102
Anf. 157 MARIA GARDFJELL (MP) replik	103
(Beslut skulle fattas den 6 mars.)	103
§ 18 Bordläggning.....	103
§ 19 Anmälan om interpellationer	103
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar	104
§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor	104
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 18.32.	108

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2019